Ana din Ava
Ethel Daniels Hubbard

ConAceasta carte a aparut initial **in anul 1936 la Tipografia ..Libertatea" str.** Cobalcescu **nr.9,** Bucuresti.
Toate drepturile asupra acestei edijii aparfin Editurii Stephanus, Bucuresti.
ISBN 973 - 9174 - 34 - 5
Redactor CONSTANTIN MOISA
Tehnoredactor MARIA NICOLAE
Procesaretext: EUNICE VINATORU
Foto-montaj: OLGA CHIBia
*
Bun de tipar 20.01.1995. Coli dc tipar 10
*

CUPRINS

Prefafa 15 Introducere)'7
Nancy Hasseltine / 9
Umbra evenimentelor viitoare / 16
Fetele pioniere / 22
Un lung ramas bun / 30
Incercari in toate privintele / 36
Insula Frantei / 46
In sfarsit o casa / 51
Prin pagoda vechiului Rangoon / 57
Vocea copilului / 66
Dilema Anei / 75
Chemarea Orientului / 87
Ava - Orasul de aur / 99
Eroina din Ava / 109
Prizonieri intr-un sat pagan / 126
Tabara armatei engleze / 139
Pomul numit hopia / 147

PREFAŢĂ

Colectivul Editurii STEPHANUS încearcă un sentiment de bucurie pentru oportunitatea reeditării acestei cărţi apărute în anul 1936 la Tipografia libertatea", str. Cobălcescu nr. 9 din Bucureşti. Cunoaşterea unor pagini mişcătoare din istoria activităţilor misionare, născute din Marea Trimitere (Matei 28. 19,20), *va stârni, în inima fiecărui adevărat copil al lui Dumnezeu, dorinţa mântuirii aproapelui.*

încredinţăm marelui public această ediţie revizuită cu speranţa că Dumnezeu o va binecuvânta spre binele poporului nostru şi pentru gloria Numelui Aceluia care ,, voieşte ca toţi oamenii să fie mântuiţi şi să vină la cunoştinţa adevărului. "(1 Tim. 2. 4)

CONSTANTIN MOISA

INTRODUCERE

Cartea de faţă este o biografie.

Ea conţine viaţa unei tinere misionare, care pleacă împreună cu soţul ei din America în Birmania (Asia), ca pionieri ai credinţei creştine într-o ţară în care Numele lui Isus Cristosn-a fost până atunci cunoscut.

Iubirea faţă de lucrul misionar, devotamentul, spiritul de sacrificiu, calităţi de care a fost călăuzită toată viaţa, au făcut ca această femeie să fie preţuită mult, atât de contemporanii ei, cât şi de posteritate.

Exemplul vieţii Anei Judson - aceasta este numele ei - a îndemnat pe multe fete şi femei tinere să se înroleze în armata sfântă a celor ce se sacrifică pentru misiunea creştină.

Miss Earl Hester, directoarea Seminarului de Fete, s-a gândit că poate biografia Anei din A va va fi citită cu folos de către tineretul din România, aşa cum a fost citită cu folos în Anglia şi America.

De aceea, mi-a cerut s-o traduc în româneşte, lucru pe care l-am făcut cu plăcere şi cu speranţa în buna ei influenţă.

PĂUNA INDREICA

L
1 :' '! I

<f!i " i Si ;/ :

•- -ih . (•

i «o; V ,Î! 4 J

Nancy Hasseltine se întoarse de la plimbarea sa obişnuită pe malul râului, şi se aruncă în scaunul înalt din faţa ferestrei. Era într-o zi de aprilie. Aerul era îmbătător de dulce, strălucitor de lumină şi parfumat cu mireasma pământului umed. Pe lângă aceasta, râul era tulburător de albastru şi vertiginos, corespunzând cât se poate de bine cu numele dat de indieni, Merrimac, *„locul curenţilor puternici".*
Obrajii Nancyei erau îmbujoraţi: în ochii căprui îi strălucea flacăra primăverii, iar părul buclat îi înconjura faţa în mod fermecător. Nici în Bradford, nici în toată valea Merrimacului, nu era o fată mai drăguţă şi nici mai populară decât Ana, în general numită Nancy Hasseltine.
Se părea că setea ei după petreceri nu mai avea margini şi nici veselia şi buna ei dispoziţie. Putea cuceri pe clopotarul de la academie, doar cu un surâs. Acasă, era sufletul căminului. Iarna trecută fusese mai veselă decât în toţi ceilalţi 16 ani ai săi, datorită unei academii din apropierea casei tatălui ei, pe care o frecventa împreună cu vreo 80 de băieţi şi fete.
în tinereţea Nancyei nu erau şcoli superioare, nici măcar sesiuni regulate pentru şcolile primare. Mai jos de capelă, spre eleşteul cu broaşte şi dincolo de mlaştina cu anini, se afla clădirea roşie a şcolii. Câteodată oamenii din oraş votau să se dea lemne de foc şcolii, timp de o lună sau două. Atunci ea se deschidea, iar copiii aveau o ocazie scurtă de a învăţa să citească.
în primăvara anului 1803, câţiva părinţi înţelepţi, hotărâră că ceva trebuia făcut pentru educaţia copiilor lor. Peste 30 de enoriaşi ai parohiei principale din Bradford - aşa spun rapoartele - se adunară şi deciseră să construiască o clădire pentru academie! Subscrisesă acţiuni pentru fondul clădirii, până ce se adună suma de 1500 de dolari. John Hasseltine, tatăl Nancyei, dădu 100 de dolari.
Fură aduşi lucrători care o terminară în trei luni. Pe la începutul lui iunie, academia se deschise pentru prima dată, chiar pe timpul când şcolile din zilele noastre se pregătesc să se
închidă.
Peste 50 de elevi şi eleve se grăbiră spre noua academie, unii din Bradford, alţi din alte oraşe ale statului Massachusetts, din Vermont, New-Hampshire şi chiar din Carolina de Sud, mulţi dintre aceştia călătorind cu diligenta. Nancy Hasseltine şi cele trei surori ale ei, fură printre primele eleve.
Pe dinafară, clădirea se asemăna cu o şcoală mică de la sate, aşa cum se pot vedea şi astăzi pe la ţară. înăuntru avea două clase, cea din dreapta pentru băieţi, şi cea din stânga pentru fete. Clasele erau despărţite printr-un coridor strâmt, care ieşea ceva mai în afară. Pe ieşitura aceasta se înălţa un turn pătrat care se termina cu o cupolă, în care atârna clopotul. Se înţelege că şcoala nu avea internat pentru elevii veniţi din altă parte, aşa încât ei se aşezară pe la diferite ferme din apropiere.
Casa familiei Hasseltine, aşezată nu departe de academie, pe drumul ce ducea spre Boston, era locul lor favorit de întâlnire. Domnul Hasseltine iubea aşa de mult tineretul, încât atunci când a zidit casa, a făcut la etaj o sală anume pentru întâlnirile tinerilor.
După ce noua academie fu deschisă, Nancy îşi petrecea orele libere într-o atmosferă plină de voioşie. Să nu se creadă că studiile erau cu totul neglijate, pentru că de la început Academia de Bradford se menţinu la înăl-

ţimea cuvenită, deşi în timpul acela studiile nu erau aşa de multe şi de grele, cum par a fi în cele mai multe şcoli din zilele noastre. Elevii erau iniţiaţi în gramatica engleză, citind şi analizând operele de valoare din literatura contemporană, ca *încercări asupra omului* de Pope şi *Paradisul pierdut.* încercau arta caligrafiei, desenau hărţi şi brodau. Studiau, de asemenea, istoria şi geografia Angliei, aritmetica şi alte ramuri ale ştiinţei, şi, în mod treptat, numărul materiilor studiate creştea.
Din fericire, Nancy era tot atât de inteligentă, pe cât era de frumoasă, iar lecţiile erau pentru ea tot atât de uşoare ca şi glumele, în plus, îi plăcea şi să citească. Adeseori, o carte bună o ţinea captivă în colţul ei favorit, lângă foc. Multe discuţii aprinse asupra autorilor favoriţi au avut loc acolo, între ea şi surorile ei şi mama ei, care era cea mai pasionată cititoare dintre toate. Dar din decembrie, când Nancy împlini 16 ani, ea părăsi studiul şi cititul consacrându-se cu totul rochiţelor şi petrecerilor. în timpul

iernii, ea întrecu pe toate prietenele în zburdălnicie şi nici una dintre ele nu bănuia neliniştea ce creştea în sufletul ei.
Odată cu venirea primăverii, această neliniște numai cu greu o mai putea acunde sub masca veseliei. Când fata intră, în după-amiaza aceea de aprilie, melancolia o cuprinse în mod irezistibil. Ochii i se făcură mari şi visători, sub povara gândului, în timp ce-şi rezema faţa plăcută de speteaza scaunului şi privea prin geam râul cel atât de albastru şi de năvalnic ce curgea prin livada verde.
Cele trei surori ale ei, Abby, Măria şi Rebeca nu se întoarseră încă de la academie, iar tatăl şi mama erau ocupaţi cu treburi pe afară. Nancy rămase singură cu gândurile ei, în camera dinspre apus, pe care o inundaseră razele dulci ale soarelui ce apunea, în după-amiaza aceea de primăvară. Seara urma să aibă loc o întrunire în parohia superioară, şi ea se lupta cu dorinţa de a merge. Pentru nimic în lume n-ar fi vrut să observe colegele tulburarea ei de la întâlnirea din seara trecută, când s-a pomenit cu faţa scăldată în lacrimi. Ele nu şi-ar fi putut închipui că ceva i-a adâncit viaţa şi i-a făcut-o mult
11

mai neplăcută. De aceea în ultimul timp fuse de o veselie exagerată, chiar pentru a-şi ascunde cât mai bine adevăratele ei sentimente. Nu numai odată, prietenele ei de şcoală îi preziseră că va păţi ceva rău. „în adâncul sufletului", ei i se întâmplase deja acest rău, fiind cuprinsă de o nelinişte de care nu putea scăpa.
în timp ce fata privea visătoare şi gânditoare spre râu, mama sa apăsă pe clanţa uşii. Nancy sări repede în picioare pentru ca să nu i se poată observa poziţia ei de visătoare neobişnuită. Vechiul neastâmpăr îi veni din nou în ochi şi voioşia în spirit şi în înfăţişare. Doamna Hasseltine se uită cu băgare de seamă la cea mai tânără fiică a ei, pe când aceasta stătea în faţa sa cu obrajii îmbujoraţi, cu buclele răzvrătite şi cu figura îndrăzneaţă, care fremăta de viaţă. Frumuseţea ei era ca aceea a unei zile de aprilie, plină de strălucire, de lumină şi promiţătoare. Doamna Hasseltine îşi duse fata în bucătăria caldă şi liniştită, în care razele soarelui şi ale focului se amestecau pe rafturile de jos ale policioarei. Mama şi fata începură a pregăti cina. Samovarul cânta vesel, cartofii pocneau în spuză şi mirosul lor se răspândea plăcut din cuptorul de cărămidă. în timp ce găteau, ele vorbeau şi se gândeau, şi câteodată gândurile zburau departe de ceea ce spuneau. Nancy încă se lupta cu acea fantomă care îi întuneca mintea şi de a cărei prezenţă trebuia să se scape. Inima mamei era plină de speranţă şi mândrie pentru fiica ei cea tânără care era aşa de veselă, de drăgălaşă şi de neastâmpărată, ca şi râul năvalnic în timpul primăverii. Pentru Nancy, zilele lunii aprilie treceau repede, căci în aer era cântec şi veselie, deşi o coardă tainică îi vibra mereu în inimă.
într-o duminică-seara, domnul Burnham, rectorul academiei, veni să facă o vizită familiei Hasseltine, aşa cum proceda de obicei. El era un bărbat tânăr, un fost student al Universităţii Dartmouth, care era însărcinat cu conducerea academiei din Bradford. Avea ceva bărbătesc şi serios în el, ceea ce îi atrăgea respectul şi simpatia nu numai a
12
elevilor, ci a mulţimii, în general. în acea duminică-seara el vorbi cu familia Hasseltine într-un mod foarte serios. La sfârşit, făcu o observaţie cu privire la starea sufletească a Nancyei, aşa de justă, încât aceasta abia cu greu îşi putu stăpâni emoţia. El zise că există persoane care încearcă să-şi ascundă adevărata lor fire, de frică să nu pară prea serioşi. Nancy alergă afară în grădină, pentru a se lupta din nou cu acele gânduri neliniştitoare, care nu voiau s-o părăsească.
în noaptea aceea şi în zilele următoare, ea gândi şi gândi, până ce i se păru că tot creierul îi este cuprins într-un cerc de foc. Se întrebă dacă nu cumva Biblia i-ar putea folosi, dar Biblia n-o putea ea înţelege prea bine. Dumnezeu i se părea foarte departe şi imposibil de adus mai aproape. Ce să facă? Se simţea prea nefericită pentru a mai încerca să fie veselă şi nu se mai gândi la acel *„pentru nimic în lume",* pe care-l scrisese în jurnalul său, pentru ca celelalte colege de şcoală să nu ştie că pe ea o pasc gânduri cu privire la Dumnezeu.
De obicei se ascundea în odaie, citea cărţile pe care i le împrumuta domnul Burnham şi încerca să se roage. Dumnezeu i se părea încă îndepărtat în mintea tulbure a fetei, dar încetul cu încetul începu să simtă pe Isus Cristos ca Fiu al omului şi vrednic să fie iubit. El o putea înţelege perfect; de aceea n-avea de ce se teme să-I încredinţeze viaţa Unuia care în mod real o înţelegea şi o iubea fără de margini. Toată adoraţia sufletului ei se îndreptă de atunci spre El, într-un mare val de supunere. Prietenia Lui perfectă o făcu să vadă pe Dumnezeu într-o nouă lumină de iubire şi bunătate. Povara grea de ne-fericire care îi apăsase sufletul timp de atâtea săptămâni se ridică în cele din urmă.

Nancy avea 16 ani când deveni creştină şi când, împreună cu alte colege de şcoală, se înscrise ca membră în mica biserică din Bradford. Cam tot în acel timp deveniră membri şi tatăl şi mama ei. John Hasseltine devine creştin prin Nancy, fiica lui favorită. într-o seară de vară, fata îngenunchiase în faţa ferestrei deschise şi din ochii ei curgeau lacrimi, aşa cum
13
i se întîmpla adesea în acele zile. Tatăl ei străbătea livada, venind spre casă, şi când se uită în sus, văzu pe Nancy, în toată drăgălăşenia ei, plângând în genunchi. Ea era idolul său. în timp ce o privea, îşi zise: *„JDacă fetiţa mea atât de dulce şi de nevinovată plânge atunci când se apropie de Dumnezeu prin rugăciune, ce ar trebui să fac eu?".*
Intră în curtea fermei, se aruncă în genunchi sub un stejar şi începu să se roage. Din noaptea aceea se hotărî a se face cunoscut lumii ca un bun creştin.
în timpul zilelor plăcute de vară ale anului 1806, pe când şcoala funcţiona încă, aproape toţi băieţii şi fetele de la Academia din Bradford, se gândeau profund la lucruri serioase. Ca urmare, mulţi dintre ei deveniră creştini. Tânărul director, domnul Burnham, era o inspiraţie pentru toţi. Pentru un timp, cursurile fură suspendate, pentru ca profesorii şi elevii să poată vorbi, să se poată ruga şi să se poată gândi serios la ceea ce ar putea face fiecare, pentru ca să aducă lumea la Domnul Isus Cristos.
în timpul acestor câteva după-amieze de vară un alt grup de studenţi, dintr-un alt oraş din Noua Anglie, stăteau în faţa aceleiaşi probleme arzătoare, dar cu planuri mai mari şi hotărâte. Prin *„JDivinitatea care hotărăşte soarta noastră",* aceste forţe provenite de la Academia din Bradford şi de la Colegiul Williams, făcură să se nască într-o zi o mare mişcare studenţească, mişcare care a cuprins lumea întreagă.
Printre aceia a căror viaţă fu atinsă de influenţa minunată a Academiei din Bradford, în acele zile, era şi o fată subţirică şi gingaşă ca o floare, numită Harriet Atwood. Ea era una dintre cele mai tinere eleve, venite cu un an înainte, pe când avea 12 ani, de peste râu, din Haverhill. în după-amiezile dulci şi pline de lumina soarelui ale lunilor iulie şi august, Harriet şi Nancy, hoinăreau împreună cu colegii şi colegele de şcoală prin livada care ducea de la academie spre inima unei păduri. La umbra copacilor din pădure, creşteau frăguţe, viţe târâtoare şi ferigi adânc mirositoare. Băieţi şi fete se aşezau pe un covor
14
de muşchi şi discutau cu tot entuziasmul de aur al tinereţii despre anul următor şi despre ceea ce vor face atunci când vor deveni bărbaţi şi femei. Cu scânteietorii ei ochi căprui şi cu vocea vibrantă, Nancy vorbi odată despre slujire şi eroism. Mica Harriet, cea cu ochii mari şi serioşi, visă îndată sacrificiul. Dar zilele lungi de vară şi „inima bătrânei păduri" nu le şoptiră nimic despre experienţele prin care aveau să treacă timp de câţiva ani Harriet Atwoot şi Nancy Hasseltine.

.

Lf."
* r j
) t

Jrecură 4 ani, şi zilele de vară veniră din nou în valea Merrimacului. în ultima săptămână din luna iunie, o nelinişte curioasă cuprinse micul sat Bradford, de la podul acoperit, până la cea din urmă fermă de pe drumul Bostonului, în câteva case se pregăteau din zori masa şi cina. La amiază şi seara, oaspeţii din apropiere şi depărtare se vor aduna în casele ospitaliere ale Bradfordului, cu mese copioase, pentru care Noua Anglie a fost întotdeauna faimoasă.
în ciuda preocupărilor multiple şi a unei activităţi intense atenţia tuturor era captivată de ceva nou şi deosebit. în bucătăriile cu pereţii plini de rafturi şi afară pe marginile verzi ale drumurilor, discuţii vii aveau loc între tineri şi bătrâni, deopotrivă. Cauza acestei agitaţii neobişnuite era serbarea care se făcea la mica parohie, aşezată la încrucişarea celor două drumuri, spre grota Kimball. Capela era aşa de simplă, încât exteriorul nu-i era decorat nici cu un turn, nici cu clopotniţă; totuşi, sub acoperişul ei umil se discuta un eveniment istoric, în strane stăteau păstori în haine negre de la diferite biserici din Massachusetts, care au venit la Bradford pentru trei zile lungi de iunie, pentru a discuta problemele parohiei din Noua Anglie. Aceşti „Părinţi ai Bisericii", cum erau numiţi în semn de respect,

călătoriseră cu diligenta sau călări.
A doua zi, o emoţie profundă părea că pusese stăpânire pe cei 27 de clerici din strane şi se transmisese mulţimii din oraş,
adunată în galeriile aşezate pe cele trei părţi ale sălii. Atmosfera părea electrizată. Jos, în faţă, stăteau 4 tineri, asupra cărora erau îndreptate toate privirile. Erau nişte tineri studenţi de la Seminarul Teologic din Andover. în dimineaţa aceea,ei parcurseră distanţa de 10 mile pe jos, pentru ca să aducă în faţa păstorilor din Massachusetts, o propunere măreaţă. Cererea lor în scris, fu aşezată pe masa de cuminecare, după ce fu citită cu o voce clară şi profundă de către Adoniram Judson, purtătorul de cuvânt al grupului. Când tânărul se aşeză, un freamăt de entuziasm cuprinse toată sala. Ceea ce prezentau ei era un plan îndrăzneţ, părea aproape nerealizabil, deşi convingerea ce se putea citi în ochii celor 4 tineri era molipsitoare, în vara anului 1806, acest proiect îndrăzneţ a fost cristalizat într-un plan serios. Aproape în acelaşi timp cu deşteptarea religioasă de la Academia din Bradford, 5 studenţi creştini de la Colegiul Wiliams au luat o hotărâre mare. într-o zi caldă de august, ei merseră, ca de obicei, într-o pădurice de arţari, ca să se roage. Cerul începu să se întunece, anunţând o furtună. Ei se refugiară sub o căpiţă de fân din apropiere. Acolo, pe furtună, ei vorbiră despre bătrânul şi marele continent al Asiei, din ceea ce aflaseră, citind şi studiind. Povestiră despre înapoierea şi mizeria populaţiei, iar Samuel Mills, pentru prima dată îşi expuse planul său minunat de a trimite misionari în ţările păgâne, care la nevoie să-şi dea vieţile pentru marea cauză a Evangheliei după ce, în cele din urmă, exclamă, cu o putere de convingere pe care nici unul dintre cei de faţă n-au uitat-o niciodată: *„Noi putem face lucrul acesta dacă voim!"* Sub conducerea lui se înfiinţa la Colegiul Williams, o societate secretă, numită *frăţia",* ai cărei membri se obligau să se ducă ei înşişi ca misionari în lumea păgână. După absolvirea şcolii, câţiva dintre membrii *frăţiei",* împreună cu Samuel Mills, se duseră la Seminarul din Andover pentru a se pregăti ca păstori. Acolo, ei atraseră în societatea lor pe Samuel
16
2 - Ana din Ava
17
Newell, de la Colegiul Union, pe Samuel Nott de la Haward şi pe Adoniram Judson de la Universitatea din Brown.
Oriunde mergeau, Adoniram Judson era recunoscut de conducător. Era spiritual, voinic, cu o imaginaţie vie şi capabil de o muncă titanică. în Brown fusese conducătorul clasei sale, iar la Andover i se oferi ceva care ar fi încântat pe orice teolog tânăr şi ambiţios. A fost invitat să devină asociatul pastorului celei mai mari biserici din Boston şi din toată Noua Anglie. Dar ţinta sa era îndreptată ceva mai departe de Boston şi chiar de graniţele ţării sale, departe, spre vechiul Orient, unde nu fusese trimis încă nici un misionar din America.
Acolo dorea el să meargă, şi în faţa poporului care n-a mai auzit niciodată numele lui Isus Cristos, să proclame pe Domnul pe care a învăţat să-L servească cu un devotament arzător.
în capela din Bradford, în acea zi de iunie a anului 1810, Adoniram Judson, împreună cu cei trei „Samueli", cereau călduros să fie trimişi de către bisericile din Massachusetts, ca misionari în lumea păgână! Niciodată nu mai fusese trimis un misionar american în acele ţări, peste munţi şi oceane. Coră-bierii americani care au atins coastele Indiei, ale Birmaniei şi Africii, au adus acasă istorii întregi despre înapoierea, decăderea şi sălbăticia locuitorilor. Mulţi credeau că a visa să-i aduci pe aceştia la religia creştină, era o nebunie.
Ideile se băteau cap în cap în mintea păstorilor. întâi şi chiar a doua oară, îşi ziseră în gând: *„sălbatic şi romantic plan ";* totuşi, pe feţele tinerilor citeau o convingere clară. Erau încredinţaţi că vocea lui Dumnezeu a vorbit: *„Mai bine să nu încercăm să oprim pe Dumnezeu ",* zise unul dintre păstori. Adunarea ascultă într-o linişte profundă cum fiecare tânăr spunea de ce crede el că e dator să-şi părăsească părinţii şi prietenii, pentru a merge într-o călătorie lungă şi periculoasă, spre lumea păgână. Aşa cum se procedează în lumea afacerilor, astăzi, decizia fu pusă în sarcina unui comitet de 3 persoane, care urma să-şi dea raportul a doua zi.
18
într-o vineri, în 29 iunie, comitetul apăru în faţa consiliului şi anunţă hotărârea. Ei recomandau ca planul tinerilor să fie aprobat; ba ceva mai mult să organizeze un bord de misiune în străinătate al Americii, cu scopul de a ajuta pe tinerii voluntari şi pe aceia care vor urma exemplul lor. Ei anunţară chiar şi numele lui, un nume lung şi greoi: *„Bordul American de Misiune pentru Misionarii din Străinătate".* Raportul fu primit fără nici un protest. Pentru cei 4 tineri, care abia îndrăzniseră să creadă

în realizarea visurilor lor, clipa aceea fu ca o revelaţie. Toţi cei de faţă recunoscură că numai entuziasmul lor i-a făcut biruitori în acea zi.
La amiază, adunarea se împrăştie. Un grup de păstori, între care şi Adoniram Judson, străbătură drumul ce ducea către academie, spre casa diaconului Hasseltine, unde erau invitaţi la masă. în camera dinspre apus, masa era deja aşezată. Familia Hasseltine avea o reputaţie recunoscută de ospitalitate şi bucătărie excelentă.
Sorţul de a servi la masă a căzut asupra Nancyei, cea mai tânără dintre fete. în timp ce-i privea cum străbăteau curtea, ochii ei scânteietori arătau interesul ce-1 avea pentru evenimentul neobişnuit al zilei. La 20 de ani, era şi mai frumoasă decât fusese la 16 ani. Pentru că o seriozitate dulce înlocuise vechea veselie zburdalnică din ochii şi de pe buzele ei. Obrajii erau îmbujoraţi datorită căldurii şi suprasolicitării momentului, buclele uşoare îi dezmierdau gâtul frumos. Din toată frumuseţea variată a unei zile de iunie, nimic nu era aşa de minunat ca frumuseţea domnişoarei Nancy. Când oaspeţii intrară în cameră, o pereche de ochi căprui, pătrunzători şi îndrăzneţi, îi întâlniră pe ai ei, şi privirile lor întârziară ca fermecate. în clipa în care privirile lor se întâlniră, o mare şi minunată experienţă se născu în vieţile amândurora. în timpul prânzului, Adoniram Judson, renumit pentru agerimea şi felul de a se purta în societate, fu nespus de tăcut. Nu se ştia de ce, dar părea foarte ocupat cu farfuria sa. Nancy, care auzise despre vorbirea lui elocventă, despre proclamarea îndrăz-
19
neaţă a crezului său, se mira de tăcerea lui supărătoare. în timp ce tăia prăjiturile pe marginea ferestrei, ea arunca din când în când o privire spre tânărul care era eroul zilei, dar care nu era în stare să întreţină o conversaţie. Nici prin minte nu-i trecea ei că gândurile lui se îndepărtaseră de tema captivantă pe care o discutau încă tovarăşii lui, şi că, în adâncul sufletului, compunea un sonet în onoarea fetei drăgălaşe, pe care o văzuse întâia oară.
/ntr-o zi, la o lună după importantul eveniment de la parohia din Bradford, diligenta de la Boston aduse un sac mic de scrisori, destinat să producă o schimbare importantă în viaţa a doi inşi. în el era o scrisoare pecetluită cu grijă şi adresată cu un scris fin şi ordonat domnişoarei Nancy Hasseltine. Când fata rupse pecetea, pe faţa ei se putu citi, un moment, o bucurie amestecată cu frică.
Mai multe zile, scrisoarea rămase fără răspuns, dar Nancy umbla prin casă şi pe cărările verzi ale câmpiei cu o lumină stranie în ochi. Totuşi arăta mereu indiferenţă şi întârzia să răspundă. în cele din urmă, sora ei cea mai mare, exasperată de lunga amânare, o întrebă: „Ai *răspuns la scrisoarea domnului Judson?" „Nu",* răspunse Nancy, scuturându-şi buclele negre. *„Dacă nu vrei să răspunzi tu, voi răspunde eu"* o ameninţă ea.
Ameninţarea avu efectul dorit, căci nu peste mult timp, o scrisoare adresată şi sigilată de Nancy Hasseltine sosi la Adoniram Judson în Phillips Hali, Adover. Această scrisoare aduse o schimbare interesantă în viaţa tânărului care până atunci fusese obişnuit să treacă peste .toate obstacolele pentru a ajunge la ţinta ambiţiei sale. Datorită atitudinii sale pudice şi rezervate, şi spre mirarea ei însăşi, Nancy trimise un răspuns rece şi descurajator la scrisoarea lui fierbinte. Adoniram Judson îi înţelese dilema, căci
21
cu simţul lui fin de onoare, vedea sacrificiul enorm pe care-1 cerea de la fata pe care o iubea, propunându-i să-i devină soţie.
El ar fi putut să-i ofere un cămin confortabil în oraşul Boston. Acolo, frumuseţea şi inteligenţa ei, ar fi putut străluci în toată splendoarea lor. în schimb, el o invita să aleagă soarta nesigură a primului misionar din America ce se îndrepta spre misterioasele regiuni ale Asiei de Sud. Era cu totul natural să te aştepţi la suferinţă şi lipsuri, poate chiar la persecuţii şi moarte. Totuşi el credea că Ana Hasseltine era capabilă de eroismul nobil pe care îl cerea o astfel de viaţă. Această credinţă îi conduse paşii spre Bradford în acele zile minunate de vară. Din partea sa, Nancy era stăpânită de o întrebare pe care nu şi-o pusese încă nici o femeie din America. Să se mărite cu un bărbat care îi tulbura inima şi să plece din casa părintească într-o ţară îndepărtată, de unde era posibil să nu se mai întoarcă niciodată? *„Nu",* zicea aproape oricare dintre aceia cărora li se ceruse sfatul, sau dintre aceia care îşi împărtăşeau părerea fără a fi întrebaţi. *„E aproape absurd pentru o femeie să se gândească la o iniţiativă atît de îndrăzneaţă". „E cât se poate de nepotrivit",* zicea unul. *„Sălbatic şi romantic",* zicea altul. Domnul Kimball, tatăl unei prietene de şcoală a Nancyei, declară că dacă fata lui ar vrea să plece, ar lega-o de piciorul patului. Dar Nancy cu spiritul ei inteligent, adâncit de un nou fel de a înţelege cuvântul *datorie,* se hotărî să urmeze chemarea lui Dumnezeu, în ciuda comentariilor nefavorabile.

Abia câţiva avură curajul să stea alături de ea, şi s-o încurajeze. Printre aceştia se afla şi sora ei Abigail, fata înaltă şi inteligentă, care mai târziu deveni directoarea Academiei din Bradford, şi se menţinu în postul acesta timp de 40 de ani. Abby şi Nancy erau prietene bune, înţele-gându-se perfect una pe alta, deşi aveau firi cu totul opuse, dar poate chiar din cauza aceasta. Abigail era învăţătoare

la şcoala din Beverly şi spre sfârşitul verii, tânăra ei soră se duse să o viziteze. De acolo, Nancy trimise următoarea scrisoare, scrisă în engleza pedantă din vremea aceea, prietenei sale de şcoală, Lidia, care trăia aproape de Bradford:
Beverly, septembrie, 1810.

întotdeauna ţi-am încredinţat gândurile mele. Vreau să-ţi mai încredinţez şi acum ceva, şi îţi cer să te rogi lui Dumnezeu să-mi ajute să-ţi pot spune exact ceea ce simt. M-am hotărât, dacă nu va interveni ceva neaşteptat, să-mi petrec viaţa în ţările păgâne. Da, Lidia, m-am hotărât să renunţ la tot confortul şi plăcerile de aici, să-mi sacrific iubirea faţă de rude şi prieteni şi să merg acolo unde Dumnezeu, în providenţa Sa, mi-a pregătit locul. Atunci când am luat această decizie, am fost conştientă de pericolele, de încercările şi de greutăţile care vin asupra vieţii de misionar. Şi nu m-am hotărât nicidecum din cauza unui lucru pământesc, ci din simţul de obligaţie faţă de Dumnezeu şi din convingerea absolută că urmez chemarea providenţei Sale şi că, în felul acesta, îmi fac datoria. Simţurile mele sunt de perfect acord cu subiectul. Inima mea este acum liniştită şi vreau să las evenimentele să-şi urmeze cursul cu Dumnezeu -singurul care poate suporta încercările şi întristările. Numai în El sunt convinsă că mă pot încrede".
Mai era o prietenă din timpul şcolii, căreia trebuia să-i vorbească despre viitoarea ei viaţă de misionară. Astfel că, într-o dimineaţă de octombrie, după ce se întoarse la Bradford, Nancy trecu peste podul acoperit care traversa râul Merrimac, spre Haverhill, prin grădina publică a oraşului, la casa Harrietei Atwood. Harrieta tocmai împlinise 17 ani, iar Nancy împlinea 21 în decembrie. Micii sale prietene, Nancy îi împărtăşi speranţa de a deveni soţia unui misionar în India. Ochii mari şi întunecaţi ai Harrietei se umplură de uimire şi simpatie. In

noaptea aceea ea scrise în jurnal aceste cuvinte, al căror stil
seamănă cu al Nancyei:
„Cum mi-au atins inima aceste noutăţi! Ea e gata să facă toate acestea pentru Dumnezeu; iar eu va trebui să-mi aduc micul meu aport într-o ţară unde revelaţia divină şi-a împrăştiat razele ei cele mai clare? Cred că astăzi am fost în stare să simt mai mult nevoia mân-tuirii lumii păcătoase, decât în tot restul vieţii mele. Ce aş putea face eu ca lumina Evangheliei să strălucească pentru ei? Ei pier din lipsă de cunoştinţă, pe când eu mă bucur de privilegiul unei ţări creştine. Dumnezeule mare, călăuzeşte~mă! Oh, fă-mă într-un fel oarecare de folos sufletelor lor nemuritoare!".
în mai puţin de o lună, în acelaşi jurnal, fură aşternute cuvintele:
„Am pierdut somnul şi sufletul îmi este înconjurat de un nor negru al îngrijorării. Oh, Dumnezeu să mă călăuzească! Să-mi arate ogorul datoriei şi să nu mă lase să mă îndepărtez de el!".
în intervalul acesta scurt, Samuel Newell, unul dintre misionarii voluntari, intră în viaţa Harrietei şi, zi şi noapte, gândurile ei erau nişte visuri frumoase.
Iarna trecu, şi zilele de primăvară veniră din nou. într-o seară de aprilie, în timp ce Harrieta era în vizită la sora sa în Charlestown, se întoarse de la Boston pentru a găsi... o scrisoare! Nu era decât o bucăţică de hârtie, cu câteva trăsături de peniţă pe ea, dar ce agitaţie au produs ele în fiinţa interioară a fetei! Ea rupse sigiliul, cuvintele şi numele pe care le aştepta, da, erau acolo. Harrietei ca şi Nancyei, i se ceru marea dovadă de iubire si devotament.
Printre lacrimile care îi jucau în ochi, Harrieta scrise, câteva zile mai târziu, în jurnalul ei:
„Hotărârea n-a fost încă luată. Mă gândesc încă. Mi-e dor să văd pe scumpa mamă, şi să vorbesc cu ea. Situaţia mea este atât de delicată, încât nu pot să-mi deschid inima decât ei. Ce să fac? Mă pot conduce lacrimile spre ogorul datoriei? Simt nevoia să fiu călăuzită - inima mea suferă: nu ştiu ce să fac! Condu-mă Tu, mare Iehova! Marţi mă voi duce acasă. Poate că scumpa mea mamă va spune îndată: Harrieta nu va pleca niciodată! Ei bine, dacă aşa se va întâmpla, înseamnă că datoria mea va fi împlinită. Nu pot lucra împotriva sfaturilor şi poruncilor unei mame evlavioase".
în marţea hotărâtă, Harrieta se urcă în diligenta care îşi făcea cursa între Boston şi Haverhill şi se duse la casa mamei sale din grădina publică. înainte de a trece Merrimacul, diligenta străbătea „Drumul

Bostonului" prin Bradford, pe lângă academie şi pe lângă casa familiei Hasseltine. Cea mai tânără şi mai frumoasă fiică a căminului din Bradford şi subţirica fată cu ochii mari, căprui, din Haverhill, fură destinate să părăsească peste câteva luni fermele drăguţe din Noua Anglie şi familiile lor, pentru a merge peste oceane în misterioasa ţară din Asia de Sud, şi să-şi petreacă viaţa, în mijlocul unui popor păgân.
Harrieta îşi găsi mama aproape pregătită pentru întrebarea solemnă care intrase în căminul lor. în neliniştea sa, Samuel Newell şi-a mărturisit secretul Nancyei Hasseltine, iar aceasta şi-a luat obligaţia de a înştiinţa pe mama Harrietei de această chestiune. Cu lacrimi în ochi, credincioasa femeie îi spuse: *„Eu nu mă opun, nu pot să vorbesc împotriva acestui plan".* Deci, atunci când într-o zi de aprilie, Harrieta sosi acasă, doamna Atwood fu gata să lase ca singură conştiinţa fetei să dicteze ce avea de făcut. De la moartea tatălui
25
ei, cu 3 ani în urmă, Harrieta îşi iubea mama cu pasiune. Acum însă, o nouă şi minunată iubire se trezise în viaţa ei, transformând-o dintr-o fată într-o femeie, care se angaja într-un plan măreţ. Samuel Newell făcu să se nască în inima ei cea mai adâncă iubire. Dar nu numai iubirea o făcea să primească greutăţile unei vieţi de misionară, ci fiindcă în adâncul cel mai curat al sufletului era hotărâtă să meargă oriunde Dumnezeu o va conduce.
în iunie, Harrieta şi Samuel fură siliţi să plece pentru două luni, pentru ca tânărul să se întâlnească în Philadelphia cu prietenul său Gordon Hali, ca să studieze medicina şi fizica în vederea viitoarei sale ocupaţii de misionar. în casa din Haverhill rămase o inimă singură şi frântă. Nancy Hasseltine ar fi fost atunci o mare consolare, dar ea era plecată într-o vizită lungă în Salem.
Pe la începutul iernii, Nancy îşi luase rămas bun de la Adoniram Judson, care plecase într-o călătorie lungă. Se îmbarcase pe vaporul Packet pentru Anglia, fiind trimis la Londra de conducătorii noii societăţi misionare americane, ca să intre în relaţii cu vechea societate engleză, ca să vadă dacă nu se putea realiza o asociere între ele.
în zilele acelea, o călătorie în Europa era ca mersul unui melc, durând luni de zile. Srisorile soseau la destinaţie şi mai încet, aşa încât Adoniram Judson aproape ar fi putut veni din nou pe valea Merrimacului, înainte ca Nancy să fi auzit de sosirea lui pe ţărmul Angliei. De aceea, abia peste câteva săptămâni ajunse vestea în Bradford despre cele ce i s-au întâmplat tânărului, pe corabia ce străbătea Atlanticul. El fusese capturat de nişte piraţi francezi şi luat prizonier la Bayonne, Franţa. Timp de 6 săptămâni fu ţinut acolo, deşi aproape de la început i se îngădui - pe cuvânt de onoare -să locuiască la o familie americană din oraş. La 6 mai ajunse în Londra şi, în iunie, după ce îşi îndeplini misiunea, se îmbarcă pe corabia Augustus, care mergea la New York. Pe la sfârşitul lui august, se duse să viziteze pe tatăl său în Plymouth, la
26
casa părintească şi la cealaltă casă de pe malul râului din Bradford.
întoarcerea lui Adoniram Judson, cu mesajul adus din Anglia, fu semnalul pentru o altă întrunire a celor ce participaseră la aceea ţinută la Bradford, în urmă cu un an şi ceva. în 18 septembrie, „Părinţii Bisericii", acum funcţionari şi membri ai societăţii misionare, se adunară în oraşul Worcester din Massachusetts. Adoniram Judson, bine făcut, deşi copil încă în aparenţă, dar cu ochii pătrunzători şi strălucitori şi cu o voce vibrantă, stătu în faţă şi îşi anunţă hotărârea sa. Ideea înfiinţării unei societăţi mixte cu misionari proveniţi din Anglia şi America n-a fost primită de către conducătorii din Londra, dar Societatea Misionară de acolo, primea bucuros pe misionarii americani voluntari, ca să-i trimită în numele ei în posturile îndepărtate de misiune. în consecinţă - şi asupra acestui lucru Adoniram Judson accentua cu toată puterea lui de convingere - dacă Societatea americană refuză să-1 trimită, se va înrola ca misionar în organizaţia engleză. Samuel Nott declară acelaşi lucru, cu toată convingerea. Hotărârea neclintită a tinerilor, necesitatea de a acţiona, a învins, aşa încât Bordul American de Misiune pentru Misionarii din Străinătate, îşi desemnă primii săi misionari: Adoniram Judson, Samuel Newell, Samuel Nott şi Gordon Hali. A doua oară, victoria fu de partea îndrăzneţilor misionari.
Zilele de toamnă se transformau în iarnă; speranţă şi frică stăpâneau inimile Nancyei şi Harrietei, a lui Adoniram şi a lui Samuel. Timpul plecării lor se apropia. Un mesaj mişcător veni de la Samuel Newell şi Gordon Hali din Philadelphia. Peste două săptămâni, corabia *Armonia* va pleca spre Calcutta, şi guvernul permitea misionarilor să călătorească cu ea. Un nou război cu Anglia părea că va izbucni curând şi, dacă nu se vor grăbi să se îmbarce, porturile urmau să fie închise, iar plecarea imposibilă.
27

Să plece? era întrebarea grozavă, care cerea un răspuns imediat din partea conducătorilor Bordului de Misiune. în casă n-aveau adunată decât o sumă de bani, care nu le ajungea nici să-şi plătească drumul! Era cuminte să se aştepte ca plecarea imediată a misionarilor să trezească interes şi simpatie în mulţime încât să le trimită daruri şi bani? Puteau să se aventureze atât de îndrăzneţ şi să se încreadă cu atâta curaj? Lungi şi pline de îngrijorare rugăciuni înăl-ţară, încercând să deosebească binele de rău. în cele din urmă, votul fu dat, şi hotărârea suna astfel: misionarii trebuie să plece!
în familiile Hasseltine şi Atwood veni vestea că Nancy şi Harrieta trebuiau să se căsătorească repede şi să-şi ia rămas bun poate pentru totdeauna de la casa părintească.
Vântul pătrunzător al iernii din Noua Anglie sufla jalnic pe valea Merrimacului şi pe drumurile înzăpezite ale Bradfordului. Când în 5 februarie un grup de invitaţi se adunară în camera dinspre apus din casa familiei Hasseltine, o tăcere ciudată plutea asupra lui, şi lacrimile abia mai puteau fi reţinute în ochii fiecărui musafir. Harrieta Atwood stătea alături de logodnicul ei, cu o tristeţe cuminte pe faţă. Dar centrul interesului era faţa strălucitoare şi frumoasă a Nancyei Hasseltine, în timp ce-şi dădea mâna şi inima prin căsătorie misionarului Adoniram Judson, pe care cu doi ani înainte îl primise prima dată în odaie. Ochii ei bravi şi îndrăzneţi, străluceau de o lumină minunată, când pastorul Allen dădu tinerilor binecuvântarea sa nu-mindu-i *„scumpii mei copii",* şi vorbi cu dragoste despre opera mare pe care ei o vor duce la îndeplinire.
Din noaptea aceea, domnişoara Nancy, aşa de populară, de îndemânatică şi de frumoasă, deveni femeia mijlocitoare şi eroică, destinată să fie cunoscută în trei continente sub numele de *Ana Hasseltine Judson, eroina din Ava.*

Cu toate că era o zi friguroasă de februarie, străzile Salemului erau pline de lume. Aproape fără voie, într-o astfel de zi, ai fi preferat să stai în bucătărie, lângă focul din sobă. Totuşi, lumea din portul de pe coasta mării se părea că e atrasă ca de cimpoiul lui Hamelin, spre un colţ încântător, unde era casa de adunare, numită şi Biserica Tabernacol. Din oraşele vecine veneau o mulţime de persoane înfăşurate în blănuri şi tremurând de frig, pe drumurile înzăpezite ale Salemului. De la Andover, o delegaţie de studenţi, de vârste diferite, parcurseră distanţa de 16 mile pe un frig sfâşietor dis-de-dimineaţă şi se întoarseră după-masă pe jos. Dar frigul şi oboseala fură uitate repede, datorită marelui şi crescândului interes care îi atrăgea spre evenimentele care se vor întâmpla în acea zi în biserica Tabernacol.
în acea zi de 6 februarie 1812, 5 tineri urmau să fie ordinaţi ca predicatori creştini şi trimişi de Biserica din America, într-o ţară păgână ca primii ei misionari. Lumea îşi închipuia scena despărţirii de cei de acasă, se gândea la lunga călătorie pe care trebuiau să o facă pe oceanul întunecat şi bântuit de furtuni şi la posibila duşmănie şi persecuţie a sălbaticilor locuitori din ţinuturile acelea îndepărtate. Fiecare inimă simţea un dram de simpatie pentru tinerii aceia îndrăzneţi, care nu de mult şi-au părăsit casa

părintească şi erau gata să se despartă de ţara lor natală, poate pentru totdeauna.
în faţa bisericii, lângă distinşii clerici din Boston, din Salem şi din alte oraşe, îngenunchiară 5 voluntari, înrolaţi în serviciul misiunii: Adoniram Judson, Samuel Newell, Samuel Nott, Gordon Hali şi Luther Rice. O mână se aşează, în semn de binecuvântare, pe capul fiecărui tânăr, plecat de bună voie, drept dovadă că se consacră Domnului şi că îi ascultă chemarea. Aşa cum stăteau în genunchi în faţa păstorilor mai bătrâni, în toată curăţenia şi seriozitatea lor tinerii aceştia se asemănau cu Sir Galahad, atunci când a îngenunchiat în faţa suzeranului său Sir Launcelot, pentru a primi de la el „ordinul înalt al cavalerismului". Pentrucă aventura lor era mult mai periculoasă decât aceea a lui Sir Galahad, pentru Holy Grail, devenind cavaleri ai marelui Rege, a cărui Masă Rotundă se întinde peste toată lumea, peste tot Universul.
în timpul serviciul de ordinare, mulţi ochi se întorceau de la tinerii misionari, spre a admira chipul unei tinere cu alură de fetiţă, care stătea în genunchi cu evlavie lângă o strană, aproape de ei. O bonetă, după moda din timpul acela, îi acoperea buclele negre şi ascundea în parte faţa bravă şi frumoasă a doamnei Adoniram Judson, abia de o zi soţie.
în timpul lungii sale vizite la Salem, Nancy Hasseltine devenise foarte cunoscută în oraş. Ba mai mult, chiar de când era la şcoală, se răspândise povestea veseliei şi a frumuseţei ei, prin diferite părţi ale ţării - poveste care stârni multă uimire atunci când se auzi despre hotărârea ei de a merge ca misionară în străinătate, o carieră fără precedent pentru o femeie din America. O bucurie solemnă părea că radiază

din figura ei, pe când stătea în genunchi în timpul serviciului care sfinţea făgăduinţele ei în căsătorie. O altă figură de fetiţă se deosebea cu greu din mulţime. Era aceea a Harrietei Atwood, care peste câteva zile trebuia să

30

devină soţia lui Samuel Newell şi să plece cu el peste mări, spre o patrie nouă, în Extremul Orient. Ea era o floare fragilă de copilă în aparenţă, nepregătită pentru furtuni şi vijelii, dar cei ce priveau mai atenţi în ochii ei mari şi căprui, constatau că o hotărâre fermă se ascundea în corpul ei delicat.

La sfârşitul acestei zile memorabile, Samuel Nott, Gordon Hali şi Luther Rice plecară în Philadelphia, de unde urmau să ia peste câteva zile corabia *Armonia,* care mergea spre Calcutta. Ceilalţi zăboviră în Beverly şi Salem, aşteptând vânt şi flux favorabil, pentru plecarea corăbiei *Caravana* din portul Salem, spre coasta Asiei.

Corăbioara se legăna deja în odgoane, afară în port. în comparaţie cu vapoarele cu abur, care străbat astăzi oceanul, ea părea o barcă de copil, care cântărea, cu încărcătură maximă cam 500 de tone. *Floarea de mai* avea 1/3 din greutatea *Caravanei,* pe când *Titanicul* era de 100 de ori mai mare. Pe bord echipajul corăbiei privea printre încărcătura şi proviziile pentru lunga călătorie, care trecea pe lângă Capul Bunei Speranţe, spre India.

La ţărm, 4 persoane priveau neliniştile în fiecare zi, spre catargurile negre ale corăbiei, care urma să-i ducă departe de tot ce le era mai scump şi mai familiar, spre experienţele pe care numai Dumnezeu singur le cunoştea. Dar era destul că El le ştia şi îi va păzi în tot viitorul lor nesigur.

într-o luni, în 17 februarie, o furtună groaznică se abătu asupra Salemului, aproape acoperindu-1 cu zăpadă. A doua zi fu tot rece şi îngheţată, cu o atmosferă apăsătoare, care anunţă parcă evenimentele ce aveau să urmeze. Chiar înainte de amiază, somaţia deveni realitate. Fu trimisă soţilor Judson şi Newell, rugându-i să se prezinte îndată pe bord, pentru ca astfel corabia să se poată folosi de primul vânt favorabil.

Lucrurile strict necesare fură adunate în grabă şi duse pe chei. Clipa plecării sosise şi îndelungul rămas bun trebuia

31

spre cheiul jos al oraşului, să ia o barcă obişnuită, să-i ducă la corabia *Caravana,* care aştepta în golf. Era o zi urâtă şi friguroasă, totuşi o mulţime de prieteni se adunară la capătul digului, pentru ca să-şi arate simpatia faţă de tinerii misionari şi faţă de hotărârea lor îndrăzneaţă. In timpul celor 2 săptpmâni de aşteptare pentru plecarea *Caravanei,* interesul pentru noua iniţiativă întreprinsă de aceşti oameni curajoşi sporise considerabil. Chiar cei ce nu erau de aceeaşi părere cu ei, nu-şi puteau opri pornirea inimii de a fi darnici faţă de misionari şi de soţiile lor. într-o zi fu găsită la o uşă o pungă du 50 de dolari şi cu însemnarea: *„pentru nevoile personale ale doamnei Judson".* Ceva mai mult, banii necesari pentru echipare şi pentru salarii se adunară în mod miraculos. în 26 ianuarie, în casa noului Bord de Misiune nu se aflau decât 1 200 de dolari. în 3 săptămâni s-au dat de bună voi e mai mult de 3 000 de dolari, iar de când cele două corăbii, *Armonia* şi *Caravana* aştepteu să plece, nevoile misionerilor erau acoperite pe un an înainte.

Vântul de Vest, care în timpul zilei le dădu semnalul atât de mult aşteptat al plecării corăbiei, încetă brusc, luând cu el orice speranţă de a porni peste noapte. De pe bordul *Caravanei,* priveliştea era descurajatoare. Cerul era înspăimântător de întunecat, valurile mării se izbeau de ţărm, mânate de furtună. Pe ţărm, luminile ce licăreau nesigur, le vorbeau despre casa părintească. Dar în cabina pere-chii Judson, atmosfera contrasta enorm cu cea de afară. Adoniram şi Ana, Samuel şi Harrieta Newell, împreună cu doi tineri prieteni, care se hotărâseră noaptea pe bord vorbeau cu căldură despre marea lor speranţă de a înfăptui un lucru măreţ în Numele lui Isus Cristos, în ţările înapoiate ale bătrânului Orient. Cântară apoi, dintr-o carte, nişte imnuri vechi, de demult uitate, şi se rugară cu linişte şi încredere. Ana Judson, cu ochii strălucitori şi triumfători, vorbea şi cânta cu toată însufleţirea ei obişnuită. Ceva

32

mai tăcută era cea mai tânără dintre ei, Harrieta Newell Gândurile ei zburau nerăbdătoare spre mama pe care o lăsase departe, peste câmpiile înzăpezite, la Haverhill. Seara târziu îi adresă o scrisoare care urma să fie trimisă a doua zi la ţărm prin barcagiu.

„Mă aflu, scumpa mea mamă, pe bordul corăbiei Caravana, într-o cabină mică şi curată.... în sfârşit, am părăsit ţara strămoşilor mei şi am intrat în vasul care îmi va fi adăpost, până ce vom ajunge la

portul dorit. Să nu crezi, scumpă mamă, că aici stăm adânciţi în gânduri negre. O, nu! Gândul că te-am lăsat, ca să nu te mai văd niciodată, mă apasă greu, totuşi cred că pot spune că îndurarea Mântuitorului meu îmi este suficientă - că puterea Lui a înlocuit slăbiciunea mea. Ne-am hotărât să cântăm în seara aceasta, şi mă crezi că niciodată n-am luat parte cu cea mai multă plăcere la acest fel de închinare?... Niciodată nu-ţi voi putea răsplăti, scumpa mea mamă, pentru toată bunăvoinţa şi iubirea pe care mi le-ai arătat toată viaţa. Primeşte mulţumirile mele pentru tot ce ai făcut pentru mine şi oh! iartă-mă pentru că atât de des ţi-am pricinuit necazuri şi îngrijorări! Cel Atotputernic să-ţi răsplătească însutit, pentru toată bunăvoinţa arătată faţă de mine! Şi acum, scumpa mea mamă, ce-aş putea să-ţi cer, dacă nu să te rogi pentru mine şi pentru ca şi alţi creştini să se angajeze într-un astfel de... E târziu - trebuie să mă retrag - scumpa mea mamă, adio".

Dimineaţa următoare, în 19 februarie, puţin după răsăritul soarelui, *Caravana* îşi întinse pânzele la vânt şi îşi croi drum pe mare. Coşul înalt de la intrarea în port era un semn care se putea vedea de departe, căci forma o linie neagră perpendiculară pe fondul alb al munţilor din Noua Anglie. Dar el se pierdu în spaţiu şi înjur nu se mai văzu decât oceanul întins şi cenuşiu.

H

intr-o colibă veche şi mucegăită din pământ şi acoperită cu paie, de pe ţărmul râului Hoogly din India, o femeie tânără aştepta în tăcere. Deznădejdea care se desprindea din atitudinea ei, arăta că e o străină într-o ţară străină, deşi cu părul ei negru şi cu tenul bronzat, nu prea se deosebea la prima vedere de femeile brunete din India. Ea trecea drept una dintre cele mai frumoase femei din ţara aceea cu femei frumoase şi neliniştea duioasă din ochii ei îi aducea un spor de frumuseţe. Pentru prima dată, de 5 luni de când trăia în India, Ana Judson rămase singură şi fără ocrotire printre locuitorii străini şi negri ai ţinutului, cu articulaţiile şi gesturile lor stranii. Nu ştia unde se află bărbatul ei şi nici când se va întoarce. Au fost despărţiţi după un drum de 16 mile pe râu, când primiră ordinul autorităţilor de a părăsi corabia cu care plecaseră din Calcutta cu două zile înainte de termenul fixat. Aici ea se afla singură, cu numai câţiva gologani în pungă, cunoscând câteva cuvinte indigene şi cu singurul loc de refugiu coliba de pământ, adăpost care nu era nici el prea sigur. Casa părintească din Bradford se părea a fi la o depărtare de milioane de mile dacă nu în altă planetă, iar viaţa ei din copilărie, aproape o altă existenţă.

Aceasta era o realitate crudă a existenţei misionare, pe care o întrezărise destul de vag în primele zile după promisiunea făcută de Adoniram Judson. *„Acestea sunt greutăţile pe*

care trebuie să le întâmpine un misionar şi la care m-am aşteptat", îşi zicea ea, *„şi pe care cu ajutorul lui Dumnezeu sunt gata să le suport".*

Ceeea ce a adus-o pe Ana în situaţia aceasta deznădăjduită din coliba de pe marginea râului, au fost o serie întreagă de aventuri triste. Când misionarii noştri americani ajunseseră în Calcutta, în iunie 1812, compania din India Orientală îşi îndreptă privirea duşmănoasă asupra lor şi reuşi să-i forţeze să părăsească ţara. Compania aceasta era o corporaţie de comerţ, care în timpul acela avea dreptul să controleze poliţia Marii Britanii din India. Conducătorii ei nu se bucurau de venirea misionarilor, temându-se ca nu cumva atingându-se de religia idolatră a locuitorilor, să dea naştere la vreo răscoală împotriva guvernării engleze. Mai mult decât atât, ea dădu o mare sumă de bani pentru a proteja idolatria, aşa încât religia păgână stătea foarte bine sub aspect material. Un an mai târziu, datorită eforturilor câtorva „gentlemani" din Anglia, Parlamentul a decis ca această Companie să tolereze misionarii în India.

Totuşi, în 1812, când micul grup de pionieri americani sosiră cu *Caravana,* şi 6 săptămâni mai târziu cu *Armonia,* întâmpinară o opoziţie dârză din partea guvernului, din cauza reiaţilor duşnănoase dintre Anglia şi America, agravate de al doilea război care se pregătea între cele două ţări.
După ce ajunseră în India, soţii Judson şi Newell fură invitaţi să plece la Serampore, ca să viziteze pe misionarii baptişti englezi, până la sosirea *Armoniei* şi până ce li se va hotărî domiciliul. William Carey, primul misionar englez în străinătate, împreună cu colegii săi Marshman şi Ward, au reuşit, cu mari eforturi, să zidească o clădire minunată pentru misiune în oraşul Serampore pe Gange, la o depărtare de 15 mile de Calcutta.
Aici ei petrecură 10 zile observând obiceiurile locuitorilor şi încercând, cu ajutorul misionarilor mai vechi, să stabilească locul reşedinţei lor. Birmania fusese ţara visuri-

lor lui Adoniram Judson, încă de pe vremea când era student la Andover, unde citise cartea lui Col. Symes *„Ambasada din Ava",* şi închipuirea lui se complăcea în viaţa ei de pitoresc oriental. Dar Birmania era un ţinut oprit pentru misionari, aşa spunea dr. Carey, din cauza despotismului crud al conducătorului şi sălbăticiei brutale a locuitorilor. Doi englezi au încercat să stabilească acolo un post de misiune, dar au fost nevoiţi să-1 părăsească fără speranţă. Fiul dr. Carey, singurul misionar în timpul acela în Birmania, a fost odată nevoit să se refugieze pe o fregată engleză, timp de 50 de zile, iar întoarcerea în ţară i-a fost acordată numai pe un timp limitat.
Birmania avea o înfăţişare tristă; dar unde să meargă pentru ca să scape de duşmănia Companiei din India Orientală, şi să afle un popor care să le asculte mesajul?
într-o după-amiază de iulie, discuţiile lor fură întrerupte brusc. Un mesaj oficial sosi la Serampore, aducând o somaţie domnilor Judson şi Newell să se prezinte imediat la sediul poliţiei din Calcutta. Acolo, li se citi o altă somaţie din partea Guvernului general, prin care li se ordona să plece înapoi în America, pe acelaşi vas cu care veniseră, şi care se pregătea să plece spre Vest. Ce să facă? Gândul de a se întoarce acasă chiar înainte de a începe lucrul, era de nesuferit. Deznădejdea şi umilinţa îi copleşeau, dar credinţa că Dumnezeu i-a trimis şi că El le cerea să rămână, le era neclintită.
Se părea că nu exista decât un singur mijloc de scăpare: să caute alte ţinuturi păgâne, neexpuse influenţei Companiei din India Orientală. Astfel, în urma acestui plan subit şi disperat, cerură voie să se îmbarce pentru *Insula Franţei. Insula Franţei,* astăzi Mauritius, era la o depărtare de vreo 5 mile, în direcţia SV, aproape de Madagascar. Cererea le fu acceptată şi în 4 august, Samuel Newell şi fragila kii soţie se despărţiră de ultimii lor prieteni şi se îmbarcară pe o corabie mică, care mergea spre portul Louis din *Insula Franţei.* Vasul

putea duce numai doi pasageri. Fură aleşi soţii Newell pentru că sănătatea Harrietei cerea o restabilire grabnică.
Patru luni lungi mai locuiră soţii Judson în Calcutta, zilnic cu frica de a nu li se retrage autorizaţia de a rămâne în ţară. Domnul Roit, un englez, le mai uşura starea lor strâm-torată, oferindu-le ospitalitatea casei sale. Acolo în spaţioasa casă engleză, pe când aşteptau să li se rezolve într-un fel oarecare situaţia, veni asupra lor cea mai mare dintre toate încurcăturile.
S-au pomenit în faţa celei mai mari dificultăţi cu care se confruntaseră până atunci şi s-au văzut siliţi să ia o hotărâre crucială. Pe bordul corăbiei, în timpul lungii călătorii de patru luni din America în India, s-au ocupat pentru prima dată de deosebirea care există între credinţa baptistă şi cea congregaţionalistă, iar vechile convingeri ale lui Judson au fost adânc tulburate. La început, doamna Judson se opuse şi declară cu vechiul ei spirit de independenţă: *„Tu n-ai decât să devii baptist, dar eu voi rămâne congregaţionalistă".*
în primele săptămâni petrecute la ţărm, chestiunea aceasta fu însă înlocuită cu nevoile mult mai urgente a unei case şi al unui sprijin. Dar în lungile zile de vară din Calcutta, cu ajutorul bibliotecii domnului Roit, subiectul îi atrase din nou cu insistenţă şi se hotărâră să se ocupe serios şi conştiincios de el. Rezultatul fu convingerea că trebuiau să părăsească congregaţia, al cărei crez îl nutriseră din copilărie, şi să devină baptişti.
în zilele acelea, confesiunile erau mult mai despărţite decât astăzi, iar trecerea de la una la cealaltă ridica de obicei serioase probleme de conştiinţă. în special pentru pionierii misionari, ea era o grea şi bravă decizie. Din partea congregaţiei nu se mai puteau aştepta să fie susţinuţi, iar denominaţia baptistă nu-i putea ajuta, fiindcă nu era încă organizată pentru activitatea misionară. La ajutorul cui să recurgă? Susţinătorii şi prietenii vor înţelege greşit gestul lor. Chiar

familiile lor, de care îi despărţea o distanţă atât de mare, când vor auzi despre hotărârea lor, cu greu o vor putea înţelege şi încuviinţa. Mai greu decât orice li se părea să se despartă pe viitor de tovarăşii lor, acei colegi de şcoală şi prietenii veniţi în India odată cu ei. *„Renunţarea la sentimentele noastre vechi, ne-a pricinuit mai mult necaz decât tot ce ni s-a întâmplat în viaţă",* declara doamna Judson într-o scrisoare trimisă părinţilor.
O fericită surpriză veni să-i ridice din starea lor deznădăjduită. Spre uimirea tuturor tovarăşilor săi, Luther Rice, le anunţă foarte liniştit hotărârea de a deveni baptist. în adâncul gândurilor sale, el se ocupa de această chestiune şi concluzia la care ajunse fu să iasă, în privinţa aceasta, de sub orice influenţă. Hotărârea aceasta fu o mare mângâiere pentru soţii Judson, în izolarea lor.
O altă încurajare puternică le veni din partea splendidei generozităţi a misionarilor din Serampore. Ei ţinură un sfat şi se hotărâră să întreţină pe misionarii americani din fondurile lor, în caz că nu vor primi bani din America. Ei vor da înainte suma necesară, şi dacă Societatea Americană li-o va înapoia, bine, dacă nu, o vor considera ca un dar acordat pentru cauza lui Cristos şi a lucrării Evangheliei.
Domnul Roit arătă cel mai mare interes şi simpatie faţă de tinerii care au străbătut atâtea mile, plecând de acasă în misiune de bună voie şi care au fost primiţi atât de duşmănos de către autorităţile guvernamentale. Ei continuară să fie oaspeţii domnului Roit, până când, pe la sfârşitul lui noiembrie, aproape de Ziua Mulţumirii care se ţinea acasă, în Noua Anglie, la casa din Calcutta fu trimis un ordin înspăimântător. Domnul şi doamna Judson şi domnul Rice fură anunţaţi, din ordinul autorităţilor, că trebuie să se îmbarce numaidecât pe un vas al Companiei din India Orientală, cu destinaţia Anglia. Numele lor erau publicate în jurnalul cu lista pasagerilor de pe corabia englezească. Orice speranţă de scăpare li se părea distrusă, dar doi bărbaţi şi o femeie, toţi trei tineri, nu voiau să se lase bătuţi de Compania aceasta, aşa încât încercară din nou să scape de sub influenţa ei.
Printr-o împrejurare fericită, domnii Judson şi Roit afla-ră că o corabie numită *Creola,* va pleca peste două zile spre *Insula Franţei.* Cerură organelor în drept paşapoarte, dar fură refuzaţi. Atunci întrebară pe căpitan dacă îi poate primi pe bord fără paşaport. El răspunse: *„Corabia mea e acolo, face-ţi cum vă place".* Cu ajutorul domnului Roit, ei găsiră câţiva hamali care să ducă bagajele, iar la miezul nopţii, pe furiş ca hoţii, străbătură străzile pustii ale oraşului Calcutta, ieşiră prin partea arsenalului de marină, care, contrar obiceiului din timpul nopţii, se deschise pentru a le permite să treacă pe bordul vasului oprit pentru ei. în dimineaţa următoare, *Creola* ieşi din portul Calcutta în jos, pe râul Hoogly, spre golful Bengal şi spre largul mării.
Timp de două zile totul merse bine pe bord, dar spre seară, în ziua a doua, o ordonanţă guvernamentală îi ajunse şi le interzise să înainteze, atâta timp cât pe bord se află pasageri destinaţi Angliei. Pasagerii urmăriţi fură siliţi să părăsească vasul îndată, aşa încât cei doi tineri luară o barcă pe întuneric şi se îndreptară spre ţărm, la o colibă ce se afla la o depărtare de o milă. Căpitanul, din galanterie faţă de o femeie drăguţă, ajunsă în strîmtoare, rugă pe doamna Judson să petreacă noaptea pe corabie, unde li se permise să-şi lase şi bagajele. *„Va fi în siguranţă,* o încredinţa el, *chiar dacă vreun ofiţer ar veni să inspecteze vasul".*
în timpul nopţii şi în ziua următoare, *Creola* rămase ancorată, aşteptând ordine. Spre seară, doamna Judson fu nevoită de asemenea s-o părăsească. Proprietarul vasului a auzit de reţinerea lui şi s-a dus la poliţie să ceară socoteală. Acolo el fu informat că *„pe bordul lui se află persoane pe care căpitanului i-a fost interzis să le primească".* Corabia nu va avea voie să pornească din loc, decât atunci când vor dovedi că aceste persoane nu mai sunt printre pasageri. Doamna Judson se

grăbi spre ţărm într-o barcă mică, în timp ce pilotul scria o declaraţie că indivizii suspecţi nu mai sunt pe vas.
La colibă, doamna Judson găsi pe bărbatul ei şi pe domnul Rice discutând neliniştiţi despre al doilea plan. Ce să facă? Să se refugieze pe *Creola* fără paşaport, nu mai era posibil. Să se întoarcă în Calcutta n-ar fi fost decât semnul unei înfrângeri ruşinoase. Unde era calea care să-i scoată din încurcătură? Domnul Rice se hotărî să meargă îndată înapoi la Calcutta, pentru a cere încă o dată paşapoarte. Doamna şi domnul Judson petrecură noaptea aceea şi ziua următoare în colibă, aşteptând zadarnic vreo veste din partea corăbiei, unde le rămăsese bagajul şi temându-se de fiecare european, nu cumva să fie vreun spion, care să le urmărească mişcările. Domnul Rice se întoarse de la Calcutta cu un alt refuz. Proprietarul vasului era foarte supărat, fusese atât de mult încurcat pe socoteala lor. încercările pe toate

părţile nu-i duseră însă la disperare, pentru că, aşa cum spusese odată Harrieta Newell: *„Cel ce se îngrijeşte de corbi nu uită nici de proprii Săi fii aliaţi în clipe grele".*
Petrecură încă o noapte neliniştită în colibă, iar a doua zi de dimineaţă căpitanul *Creolei* le trimise un mesaj alarmant. Avea voie să pornească, dar cu condiţia ca bagajele să fie înlăturate îndată de pe corabie. Nu mai era cuminte să stea la chibzuială, aşa încît se hotărâră să plece la un alt han indian aflat la 15 mile în josul râului. Ar fi fost prea periculos ca cei doi bărbaţi să se arate ei înşişi pe vasul ce le fusese interzis, aşa încât se duse numai doamna Judson pe bordul *Creolei* şi aranja transferarea bagajelor. Fiindcă nu putea găsi nici o barcă, i-a cerut voie căpitanului să le lase acolo până ce vor ajunge la corabia următoare. Căpitanul, nu numai că a consimţit, dar a invitat-o pe doamna Judson să facă acest drum pe vasul său, spunând că o excursie pe râu, într-o barcă mică, e cât se poate de neplăcută.
Ea alergă din nou la ţărm să-şi anunţe tovarăşii despre schimbarea făcută în planul lor. Domnul Rice se duse a doua oară la Calcutta să ceară paşapoarte cel puţin pentru Ceylon.
40

Domnul Judson închide o barcă pentru ca să-1 transporte pe râu, spre coliba amintită. în timpul acesta, doamna Judson se întoarse la *Creola,* cu barca pilotului, care i-o trimise din plăcere. A păstra sub control corabia care era mânată cu grabă în josul râului de flux, era un lucru periculos. Râul era furios din cauza vântului puternic, iar discul soarelui tropical de deasupra capului trimitea raze fierbinţi. Vâslaşii băştinaşi aruncau lopeţile aşa de departe, încât de mai multe ori barca se plecă într-o parte. Pentru a înlătura frica ce se citea pe faţa frumoasei pasagere ei începură a zice: *„Gutcha pho annah, sahib, cutcha pho annah", „Să nu-ţi fie teamă doamnă, să nu-ţi fie teamă".*
în sfârşit, ajunseră cu bine pe bordul vasului şi curând se opriră în faţa bătrânei şi respingătoarei colibe, în care doamna Judson trebuia să stea singură. Pilotul îi puse din nou la dispoziţie barca, pentru a o aduce la ţărm. Acolo, ea reuşi îndată să închirieze o altă barcă pentru a merge să aducă bagajele de pe *Creola.* în cele din urmă, odată făcut acest lucru ea se întoarse şovăind spre coliba care trebuia să o adăpostească, cu sau fără voie, până la sosirea bărbatului ei.
Ana Judson trebui să aştepte şi să vegheze sosirea bărbatului ei mai mult timp decât ne-a trebuit nouă ca să vă povestim aceste lucruri. Trecură câteva ore până ce el apăru în uşa hanului şi se grăbi să-şi întâmpine soţia. Amândoi îşi mulţumiră reciproc pentru ajutor în acest timp de restrişte.
Totuşi se concentrară în acest timp şi începură să se gândească la un mijloc de ieşire din încurcătura în care se aflau. Să se întoarcă în cele din urmă la Calcutta cu toată umilinţa, sau să se întoarcă înapoi la proprietarul hanului şi să-i ceară ajutor? Orice li se părea preferabil în locul întoarcerii în oraşul care i-a exilat, aşa că întrebă pe hangiu dacă nu le-ar putea înlesni o călătorie spre Ceylon. El le răspunse că un căpitan care era prieten cu el, va trece pe acolo peste trei zile şi că se prea poate să-i ia pe corabia sa spre Madras. încurajaţi de această posibilitate şi de sosirea cu bine a bagajelor, ei petrecură cele două zile în colibă, în care timp
41
sosi şi domnul Rice. A treia zi, corabia aşteptată ancoră chiar în faţa hanului. Hangiul se duse pe bord ca să intervină pentru oaspeţii săi, dar se întoarse cu refuzul căpitanului de a-i primi pe pasageri.
Atunci hotărâră să meargă ei înşişi la încăpăţânatul căpitan, să-i ceară îndrumarea. Cu această speranţă în minte, se aşezară la masă, când primiră o scrisoare. Se simţiră ca în faţa unei minuni atunci când văzură că scrisoarea era din partea primului judecător, şi conţinea paşaportul necesar pentru *Creola* care să-i ducă în *Insula Franţei. „Cine ne-a procurat acest paşaport, sau pe ce cale, nu ştim încă; nu putem decât să vedem mâna lui Dumnezeu şi să ne mirăm ".* Aşa spunea doamna Judson, într-o scrisoare lungă adresată părinţilor, în care le povestea pe larg aceste aventuri.
Atunci urmă o fugă nebună pe urmele *Creolei,* temându-se că aceasta ar fi putut ieşi deja în largul mării. Era posibil să fi ancorat la Saugur, la 60 de mile în josul râului, la vărsarea lui Hoogly în mare. In orice caz, trebuiau să încerce să se grăbească pe urmele ei. îndată ce se lăsă întunericul, cei trei fugari luară o barcă şi porniră împotriva curentului, în dorinţa lor de a se salva. Doamna Judson a vegheat toată noaptea cu ochii mari deschişi, alături de bărbatul ei care dormi liniştit până dimineaţa.
A doua zi, vântul şi curentul se întoarseră spre direcţia lor şi spre seară Saugur putea fi văzut, iar în port erau ancorate mai multe corăbii. *Creola* era oare printre ele, sau trecuse deja râul şi îşi ridicase pânzele, plecând în largul mării? Le cercetară cu ochii neliniştiţi şi - spre bucuria lor - printre ele se afla şi *Creola!* Ancorase de două zile şi îşi aştepta echipajul. *„Niciodată, în viaţa mea, n-am avut un*

moment de bucurie mai dulce, decât acela în care am fost sigură că am în faţa mea corabia Creola", scrise Ana Judson familiei Hasseltine din Bradford.

42

■•>') inJnoq jJbw -nî>q honiilq 'fbft'1 B^nu}b B^ ·bniiJC|'.

:-WH

fio iul

Câteodată în cea mai frumoasă scenă din natură, se petrece cea mai tristă tragedie. *Insula Franţei,* pentru frumuseţea ei naturală, era printre cele mai fermecătoare insule din Oceanul Indian. Cerul albastru, albastru de tot, se reflecta în apa portului, iar norii strălucitori înconjurau vârfurile munţilor. Pârâiaşele repezi coborau vesele din munţi şi florile stacojii şi albastre ale plantelor agăţătoare atârnau pe stâncile râpoase. în păduri şi pe văi creşteau portocali şi lămâi, cocoşi şi curmali şi tot felul de flori foarte bogat colorate şi puternic mirositoare.
Acest loc de verdeaţă tropicală a fost ales de Saint Pierre pentru povestea sa tragică şi adevărată: *Paul şi Virginia.* In portul Louis, aşezat la poalele muntelui, într-o vale râpoasă, care adăpostise cabana lui Paul şi Virginia, 100 de ani mai târziu, Samuel şi Harrieta Newell întâmpinară tragedia tinerelor vieţi. Aici, deasemenea, Ana şi Adoniram Judson veniră prea târziu pentru ca să-şi ajute prietenii în orele lor de necaz.
In ianuarie 1813, după aproape două luni de călătorie pe vânt nepotrivit şi mare înfuriată, *Creola* ancoră în portul Louis. Pe puntea corăbiei, soţii Judson, împreună cu domnul Rice, admirau frumoasa privelişte care se desfăşura în faţa lor şi se întrebau daca în cele ce urmă vor găsi adăpostul pe care îl doreau zadarnic de atâtea luni, şi dacă vor

43

întâlni curând pe Samuel şi Harrieta Newell, pentru ca să-şi povestească aventurile din trecut şi să facă planuri pentru viitor. Pe când stăteau încă pe bord, aşteptând să ajungă într-un fel oarecare la ţărm, un tânăr veni să le ureze bun sosit, dar paşii lui erau aşa de înceţi şi de şovăitori, faţa îi era atât de schimbată şi de slăbită, încât cu greu putură recunoaşte în el pe vechiul lor prieten Samuel Newell. înainte de a putea vorbi, Ana Judson citi în ochii lui obosiţi trista poveţe. Harrieta, singura lui iubire îl părăsise, lăsându-1 singur pe lume. Cu multe întreruperi, el povesti şi atunci şi mai târziu prietenilor săi despre cea mai mare pierdere a sa.
Corabia cu care au plecat din Calcutta în august soţii Newell, a fost bătută fără cruţare de vânt şi de valuri, aşa încât călătoria durase trei luni pline de nelinişte. în largul Oceanului Indian, într-o cabină mică a corăbiei, li se născu o fetiţă, care primi numele mamei sale, Harrieta Atwood. Timp de câteva zile, inima părinţilor fu plină de bucurie şi de speranţă. Dar asupra vasului se abătu un frig şi o ploaie mare, şi fetiţa nefiind în stare să le îndure, se stinse în braţele mamei sale. După moartea copilului, Harrieta simţi primele simptomc ale bolii fatale care îi curmă repede viaţa.
Când în cele din urmă, periculoasa călătorie se sfârşi şi ajunseră în port, un chirurg englez şi un medic danez se ocupară de soţia bolnavă dar fără nici un folos. Treptat, puterile o părăsiră, astfel că şi cea din urmă licărire de speranţă dispăru. Zi şi noapte, Samuel Newell stătu lângă patul ei de suferinţă, încercând să asculte fiecare cuvânt preţios pe care îl spunea ea. Gândurile ei păreau că se îndreaptă liniştite spre Cristos şi cer, şi câteodată spre mama ei, de peste mări, la casa Atwood, din Haverhill.
„Spune scumpei mele mame", zicea ea, *„cât de mult a iubit-o Harrieta. Spune-i să privească spre Dumnezeu, să se apropie de El şi El o va sprijini şi o va mângâia în toate încercările. Spune fraţilor şi surorilor mele că sora lor muribundă, le mărturiseşte că în lume nu merită să* 44
trăieşti decât pentru religie. Spune-le, şi mamei mele de asemenea, că n-am regretat niciodată că mi-am părăsit patria pentru cauza Domnului Isus Cristos".
într-o după-amiază de noeimbrie, întunericul morţii se lăsă peste ochii ei frumoşi, şi acolo, în coliba unsă cu lut îşi dădu, încet, ultima suflare. în noaptea aceea teribilă, Samuel Newell veghease moarta,

întovărăşit numai de servitorul său, un negru. într-o ţară străină, fără nici un prieten care să plângă împreună cu el, îşi petrecu soţia spre cimitirul din portul Louis, unde, în pământul mănos, sub copacii veşnic verzi, care îi aminteau de casa din Noua Anglie, fu înmormântat trupul tinerei femei, care era prima americancă ce şi-a dat viaţa pentru cauza lui Cristos în lumea necreştină.
Gândurile Anei Judson se întoarseră cu greu de la vestea morţii, care fu simbolul urării de bun venit în *Insula Franţei.* Cine s-ar fi gândit că moartea va răpi atât de curând, o persoană din mica lor ceată de prieteni ale căror vieţi le erau atât de necesare, fiindcă erau aşa de nespus de departe de patria lor? Abia o slabă asigurare că această insulă îndepărtată ar putea deveni adăpostul lor permanent, le cuprinse a-cum inima. Soţii Judson se stabiliră în portul Louis, aşteptând unele semne sigure despre conducerea lui Dumnezeu. în tot acest timp, se foloseau de toate ocaziile ca să ajute pe cei din jur. Duminica, domnul Judson sau domnul Rice, predicau la staţiunea soldaţilor englezi din insulă. Guvernatorul era prietenos şi s-ar fi învoit bucuros să se stabilească o staţiune misionară acolo, chiar după ce a primit avertismentul guvernatorului englez din Bengal, „să supravegheze pe misionarii americani". Mai mult decât atât, înapoierea şi decăderea locuitorilor insulei erau cât se poate de evidente.
într-o seară, în curtea casei din portul Louis, în care locuiau soţii Judson, se petrecu o scenă groaznică. O negresă, sclavă, stătea cu mâinile legate la spate, în timp ce stăpâna ei o bătea fără milă cu un băţ. Doamna Judson deschise uşa

şi se îndreptă hotărâtă spre acel loc. în franceza ei stricată, rugă pe cruda stăpână să înceteze de a-şi mai bate sclava. Surprinsă de întreruperea neaşteptată şi de frumuseţea distinsă a doamnei străine, femeia îşi încetă loviturile, dar insistă cu ciudă asupra faptului că servitoarea era foarte rea şi că încercase să fugă. Doamna Judson vorbi liniştită cu femeia înfuriată, până ce se păru că supărarea i s-a mai potolit, deşi, ca o ultimă dojana, aruncă băţul în capul fetei cu atâta putere încât sângele începu să curgă în jos pe haine. Toată noaptea sărmana creatură a fost ţinută cu mâinile legate la spate, iar dimineaţa a trebuit să-şi reia lucrul ei zilnic.
In noaptea următoare, se auzi sunetul unui lanţ de fier, care părea a fi târât prin curte. Din locuinţa ei doamna Judson putu privi în vecini şi văzu cu groază că lanţul greu era destinat nefericitei sclave. La capătul lanţului lung era aşezată o verigă destul de largă pentru ca să se potrivească în jurul gâtului, iar de verigă erau legate două plăci de fier, care apăsau pe cele două părţi ale feţei, împiedicând-o să mănânce. Tânăra sclavă aştepta tremurând, în timp ce se pregăteau să-i pună lanţul. Spre norocul servitoarei, stăpâna se înfurie din nou şi începu s-o bată, aşa cum o bătuse şi noaptea trecută. Din nou ea fu oprită de mâna hotărâtă şi de vocea distinsă a doamnei Judson. *„Servitoarea dumneavoastră e foarte rea, fără îndoială",* zise ea cu drăguţul ei accent străin, *„dar d-voastră veţi ti atât de bună şi o veţi ierta".* Doamna aruncă băţul, din nou, şi în cele din urmă, după multă stăruinţă, consimţi să-şi ierte sclava şi să n-o pedepsească. Dar declară, cu emfază, că o iartă nu din consideraţie faţă de ea, ci fiindcă aşa cerea doamna americancă. Negresa înspăimântată, înţelesese de ce e iertată. Deodată, ea îngenunchie şi sărută picioarele frumoasei doamne albe care o salvase, strigând: *„Mergi madame, mergi madame!"* Doamna Judson îşi putu reţine cu greu lacrimile, pe când primea recunoştinţa sclavei. Se întoarse acasă

cu inima fericită, fiindcă a scăpat o biată sclavă de la o noapte de suferinţă fizică, dar în acelaşi timp, întristată de mizeria spirituală pe care o vedea zilnic în jurul ei.
In martie, domnul şi doamna Judson rămaseră singuri în *Insula Franţei.* Domnul Newell plecă spre Ceylon, ca să fie departe de scena în care se prăbuşise toată fericirea lui, iar domnul Rice spre America, scumpa lui patrie, care pe zi ce trecea îi devenea tot mai dragă. Pleca înapoi să spună bisericilor baptiste, ceea ce prin scrisori nu se putea întocmai, că popoarele păgâne pe care le-au văzut ei, au o trebuinţă disperată de a cunoaşte pe Cristos şi că acolo în depărtata Asie, un tânăr cu soţia lui, aşteaptă nerăbdători să fie adoptaţi ca primii misionari al Cultului Baptist din America.
In timpul acesta, cei doi soţi tineri, aşteptau în portul Louis vreo indicaţie despre locul unde Dumnezeu a hotărât să-i facă să trăiască şi să activeze. Aveau câteva dovezi că puteau fi de folos şi în *Insula Franţei,* dar comparând populaţia ei, cu aceea a altor regiuni din Orient, nu se puteau lăsa ispitiţi să rămână. Bătrânul Orient conţinea sute de milioane de locuitori, pe când misionarii creştini nu erau cu mult mai mulţi decât cei din grupul original de 12, cărora Isus le-a poruncit să meargă şi să facă ucenici printre toate neamurile. Printre „toate neamurile" Asiei, unde ar putea găsi un loc strategic

pentru a stabili o staţiune de misiune creştină? Aceasta era întrebarea grea, care îi preocupa în zilele de primăvară, pe insula tropicală, şi căreia vara îi aduse răspunsul neaşteptat şi neplăcut.

S7&RŞI? O CXSĂ

fee când Nancy Hasseltine era o şcolăriţă veselă şi neastâmpărată, odată mama ei o certă zicând: *„Fata mea, sper că odată te vei sătura de hoinăreli!"* Nici mama, nici fata n-au visat atunci că aceste cuvinte se vor împlini întocmai. Pentru că în ziua în care domnul şi doamna Judson au debarcat de pe *Caravana* în portul Calcutta, timp de un an lung n-au făcut altceva decât să hoinărească, să călătorească neîncetat din loc în loc, în căutarea obositoare şi neliniştită a unui loc pe care să-l poată numi casa lor. Acum se îmbarcară din *Insula Franţei* pentru a merge în Pulo Pengang, sau în insula prinţului Wales, în strâmtoarea Malacca, pe care de când a fost cumpărată de englezi, s-au aşezat o mulţime de hinduşi, chinezi, birmani şi siamezi. Nici o corabie nu pleca direct din *Insula Franţei* spre Pengang, aşa că au fost nevoiţi să călătorească spre Madras, ca apoi de acolo s-o ia spre strâmtoarea Malacca. Pe la începutul lui iunie, călătorii se treziră din nou în domeniile Companiei din India Orientală, care dăduse ordin de două ori deja să-i aresteze. Sosirea lor în Madras fu îndată anunţată poliţiei, şi raportul înaintat autorită-ţiilor guvernamentale din Bengal. Era sigur că îndată ce putea sosi un răspuns înapoi la Madras, ei vor fi arestaţi şi trimişi în Anglia. Trebuiau să scape imediat şi pentru totdeauna. Mai multe vase stăteau ancorate în Madras, şi domnul Judson

se interesă neliniştit de destinaţia lor, ştiind că direcţia acestor corăbii aflate pe punctul de plecare, va determina soarta lui şi a soţiei şi a noii misiuni.

Din fericire, unul era chiar gata de plecare şi se îndrepta spre portul cel mai temut şi mai groaznic din toate ţările Orientului îndepărtat: Rangoon, Birmania! Alegerea trebuia făcută imediat între Birmania, Europa şi casa părintească. Pe care s-o aleagă? Pe care? Să se aventureze în ţinutul acela sălbatic şi barbar, lipsit de influenţa unui guvernământ civilizat şi cu un monarh despotic şi crud? Toţi prietenii noi din Madras protestează împotriva acestei alegeri. încercarea era grea pentru doi tineri care nu împliniseră încă 25 de ani şi care se bizuiau numai pe ajutorul lui Dumnezeu.

Despre timpul acela, jurnalul Anei Judson conţine o pagină plină de tulburare:

„Iunie, 20. — în cele din urmă, ne-am hotărât, în deznădejdea noastră, să mergem la Rangoon, căci nu mai e nici un vas care să aibă o altă direcţie şi trebuie neapărat să scăpăm de a doua arestare. O, Tată ceresc, îndreaptă-ne pe calea cea bună! Unde vrei Tu să mergem? Ce vrei să facem? Singura noastră nădejde este în Tine şi numai de la Tine aşteptăm ocrotire... Am fost obişnuită să privesc acest câmp de lucru cu frică şi groază, dar acum doresc din inimă să devină casa mea pentru restul vieţii... Mâine cred că vom părăsi acest loc şi pe puţinii prieteni pe care i-am câştigat aici. Adio, societate creştină, politicoasă şi manierată! Soarta noastră nu este să trăim printre voi, ci printre păgâni şi printre barbarii ale căror semne de dragoste sunt crude. Totuşi, de bună voie, vă părăsim şi alegem tovărăşia lui Cristos".

Călătoria spre Birmania fu tot atât de neplăcută ca şi ceea ce îi aştepta în ţară. Ea fu cea mai dezastruoasă şi

mai periculoasă dintre călătoriile lor, chiar decât cea a domnului Judson în Anglia când corabia a fost prinsă de piraţi, întâi de toate, chiar la începutul călătoriei, li se întâmplă o mare catastrofă. Din cauza sănătăţii prea şubrede a doamnei Judson, prietenii din Madras îi sfătuiră să ia cu ei o servitoare albă, care s-o însoţească în Birmania. Când se urcă pe bordul vasului, femeia păru perfect sănătoasă, dar după câteva ore de călătorie, ea căzu jos, având nişte convulsiuni înspăimântătoare. Doamna Judson încercă din toate puterile s-o readucă la viaţă dar sforţările ei fură zadarnice, căci după câteva horcăituri, femeia se stinse din viaţă.
Vederea morţii neaşteptate, precum şi sforţările pe care le făcu să scape viaţa femeii, o făcură să se îmbolnăvească aşa de rău, încât ea însăşi nu fu departe de moarte. în cabina lor respingătoare de pe corabie, experienţa aceasta fu pentru ei cea mai grea din câte au întâmpinat până atunci. Corabia *Georgianna* era o barcă veche, hodorogită, murdară şi sărăcăcioasă. Nu avea nici o cameră pentru cei doi pasageri, ci numai un loc apărat pe punte. Vântul o bătea, iar valurile o izbeau zgomotos. Corabia se clătina neîncetat, făcând ca aceste mişcări să producă o durere îngrozitoare suferindei.
N-avea nici medic, nici medicamente la îndemână pentru ca să-i aline suferinţele. Căpitanul era singura persoană care vorbea englezeşte pe bord, fiindcă *Georgianna* era o corabie portugheză. Domnul Judson trebui să fie în acelaşi timp doctor, soră de caritate şi tovarăş. în timp ce stătea lângă soţia lui, fără să poată uşura suferinţa, el simţi o parte din agonia spirituală a lui Samuel Newell, pe când veghea neiubit şi singur, la căpătâiul Harrietei, moarta în *Insula Franţei.* în aparenţă nu era decât o singură cale de a salva viaţa Anei Judson şi aceasta părea să fie ultima şi cea mai mare dintre imposibilităţi. Dacă vasul ar înceta să se mai clatine, cel puţin timp de o oră, starea s-ar putea îndrepta spre vindecare. Atunci grija veşnică a lui Dumnezeu pentru ai Săi, se arată în mod minunat, chiar aşa cum spusese cu încredere Harrieta

Newell: *„Acela care Se îngrijeşte de corbi nu va uita proprii Săi copii în clipele de restrişte".*
Căpitanul veni pe punte şi informă pasagerii că avusese intenţia să se îndrepte spre insula Nicobar, pentru o încărcătură de nuci de cocos, dar că erau ameninţaţi să fie târâţi spre insulele Andaman. Pentru a scăpa de pirmejdia aceasta, va trebui să intre cu corabia printr-o strâmtoare îngustă dintre două insule pe unde n-a mai trecut niciodată, şi care avea reputaţia de a fi o regiune îngrozitoare. Se spunea că insulele erau locuite de canibalii care i-ar omorî şi i-ar mânca îndată ce ar putea prinde prilejul. Mai mult, canalul era plin de stânci ascunse, tot aşa de periculoase pentru corabie ca şi gheţarii.
în cunoştinţă de aceste posibilităţi înspăimătătoare, intrară cu corabia în canal, când, deodată vântul încetă şi apa deveni absolut liniştită. Insulele tăiară vântul aşa de complet, încât trecătoarea strâmtă era ca adăpostul unui port, iar vasul avea aproape stabilitatea unei case de pe uscat. Liniştea aduse o schimbare imediată în starea doamnei Judson şi dădu soţului prima rază de speranţă a vindecării ei. Stâncile şi canibalii fură în curând lăsaţi în urmă şi corabia, pe un vânt mult mai favorabil, se îndreptă spre portul dorit.
Dar spre ce port! *Georgianna* intră în Rangoon, Birmania, în ziua de 13 iulie. Trist, nenorocit, neprimitor şi funebru -toate adjectivele neplăcute din dicţionar adunate la un loc, cu greu ar fi putut exprima înfăţişarea oraşului Rangoon în anul 1812, îndeosebi văzut de pe vasele care se apropiau de port. în apropierea ţărmului se afla o baltă întinsă unde erau aşezate pe stâlpi bordeiele, făcute din bambus, ale locuitorilor. Totul era neîngrijit şi murdar. Pentru prima dată, în călătoriile lor, domnul şi doamna Judson se aflau în faţa unei ţări primitive, cu obiceiuri barbare şi neatinse de civilizaţia Europei. Priveliştea aceasta le vârî un dram de groază în suflet.
Spre seară, domnul Judson se duse la ţărm, în recunoaştere, dar se întoarse repede pe corabie, abătut cum nu-1 mai

văzuse soţia sa niciodată. Noaptea sosirii lor în Rangoon înregistra cea mai albastră dintre toate experienţele lor, aşa declarară amândoi în jurnalele lor intime şi în scrisori. Mai târziu, se gândiră că au avut de ce se bucura în portul mult dorit, într-o ţară păgână şi mai mult decât atât, care nu i-a alungat încă de pe ţărm. Dar atunci atât de greu apăsa asupra lor sarcina singurătăţii şi a nostalgiei încât singura lor dorinţă era să moară şi astfel să plece de pe pământul neprimitor în împărăţia cerurilor. Unindu-şi deznădejdea, soţul şi soţia se rugară împreună, încredinţându-se cu totul în grija lui Dumnezeu, şi încetul cu încetul pacea începu să se lase dîh nou peste sufletele lor tulburate şi îndurerate.

A doua zi de dimineaţă, se făcură pregătirile de debarcare la ţărm, pentru a intra în oraşul pe care va trebui să se obişnuiască să-1 considere casa lor. Doamna Judson nu era încă în stare să umble, fiindcă nu părăsise patul decât de o jumătate de oră, după un timp atât de îndelungat. Pentru transport, nu era decât un cal, pe care, se înţelege, că nu putea călări. în cele din urmă, fu găsit un alt mijloc, ea fiind aşezată într-un fotoliu prins de nişte prăjini de bambus şi purtat pe umeri de patru băştinaşi.
în oraşul sărac şi murdar, cu casele lui de bambus şi cu râuri nămoloase, oamenii îşi duseră preţioasa lor povară până la un loc umbrit, unde se opriră şi lăsară scaunul jos. îndată se adunară în jurul lor o mulţime de birmani, ca să privească la curioasa femeie străină. Un bărbat englez nu era o noutate pentru străzile portului maritim birman, dar o femeie engleză se vedea numai rar de tot şi era întotdeauna obiectul unei curiozităţi sincere. Fără voie, capul doamnei se plecă, din cauza bolii şi a oboselii, de aceea câteva femei băştinaşe îndrăzniră să se apropie aşa de tare, încât să-i poată pipăi boneta ce-i înconjura faţa palidă şi plăcută. La privirea lor cercetătoare, ea răspunse cu un zâmbet prietenos, urmat din partea femeilor băştinaşe de un râs răsunător. Când oamenii ridicară scaunul să plece mai departe, privi-
torii scoaseră un strigăt puternic, care păru că înveseleşte pe străini. în drumul lor spre biroul vamal din Rangoon au ajuns la un imobil modest care era un şopron mic şi deschis, în care stăteau câţiva funcţionari birmani jos pe covoare. Domnul Judson Iii supus unei cercetări amănunţite, după care li se spuse că doamna Judson urma să fie cercetată de o femeie birmană. Odată această formalitate îndeplinită, micul grup se îndepărtă spre casa de misiune, aşezată dincolo de zidurile oraşului, zidită de baptiştii englezi, şi care urma să fie casa misionarilor americani.
Unde erau acum dealurile verzi şi plăcuta casă albă din Noua Anglie? Sunt ele doar nişte fantome ale memoriei? Şi unde, da, unde este zburdalnica şi frumoasa fată, cu obrajii îmbujoraţi şi cu buclele negre, care se îndrepta sprintenă spre noua Academie din Bradford? Oare este şi ea o fantomă a trecutului? Sau Nancy Hasseltine şi-a găsit adevăratul ei „eu" în viaţa de sacrificiu a Anei Judson?

.

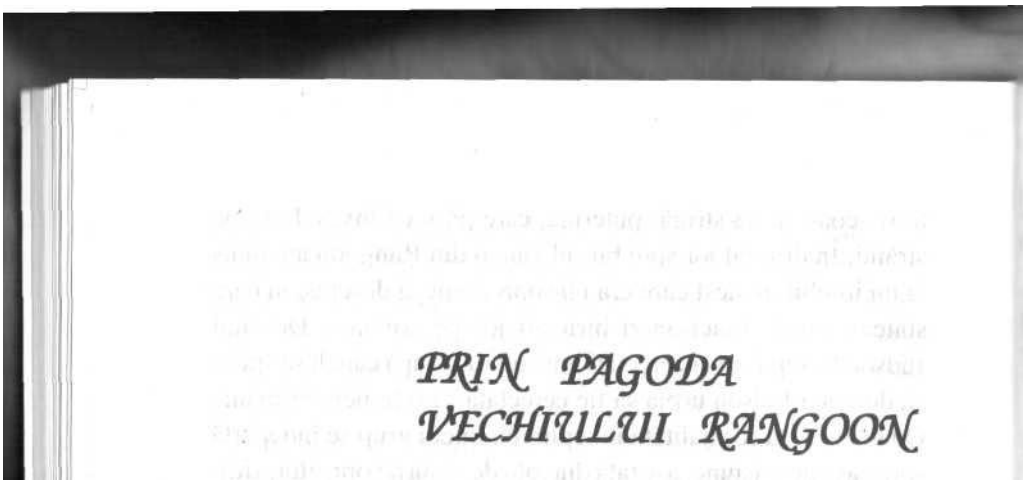

i^angoon era un oraş important în imperiul birman, cu toată înfăţişarea lui prăpădită. El era capitala unei provincii întinse, cu o populaţie de mai multe mii, guvernată de un vice-rege, care era un funcţionar înalt în împărăţie. Spre nord, la două mile de oraş, se ridică unul dintre semnele de hotar al Birmaniei, Pagoda din Rangoon, sau Templul de Aur al lui Budha, care se vede de la o distanţă de 20 de mile jur-împrejur. Era o construcţie înaltă şi strălucitoare, de o frumuseţe grotescă, cu ornamentaţiile ei de aur, şi colosală ca proporţii. în timpul marii sărbători a lui Gotama, sau Budha, venea o mulţime de credincioşi de la mari distanţe, cu barca, pe râu, ca să se închine şi să aducă daruri

frumoasei Pagoda, care se credea că adăposteşte moaştele lui Budha. In felul acesta, Rangoonul era onorat şi ridicat la rangul de al doilea oraş după Ava, capitala imperiului, pentru reşedinţa guvernatorului şi pentru moaştele sfinte. In anii următori, el fu destinat să se numere printre primele porturi maritime din Orient, din cauza aşezării sale geografice. Totuşi în anul 1813, cu tot prestigiul lui guvernamental şi cu toată Pagoda lui preţioasă, era încă un oraş sărăcăcios, murdar şi nesănătos, deşi cu un viilor glorios în navigaţie şi cu vegetaţia neînchipuit de bogată, încă ne folosită.
într-o zi, Ana Judson urcă treptele Pagodei şi i se permise să se ducă până sus pe platformă. Priveliştea ce se desfă-
şura în faţa ei, părea feerică prin sălbăticia ei. Castelele încântătoare şi mănăstirile minunate ce umpleau paginile cărţilor de basme citite în copilărie, i se părea că trăiesc aievea înaintea ochilor ei. Imaginile fantastice, reprezentând pe Budha, îngeri şi demoni, elefanţi şi lei, adăugau un suflu de pitoresc barbar.
Câteodată, când Ana Judson privea spre clădirea aceea în formă de turn, de acasă de la ea, şi la acoperişul poleit care se vedea printre ramurile copacilor, îşi aducea aminte de clopotniţele albe din Noua Anglie. Dar îndată îi venea în minte distanţa înspăimântătoare, nu numai în mile, ci şi în caracter, dintre biserica din Noua Anglie şi Pagoda birma-nă. Aşa cum casa de adunare era simbolul vieţii simple şi sincere a americanilor, tot aşa templul grotesc era simbolul falsităţii şi al decăderii locuitorilor vechiului Orient.
Pe străzile şi prin mahalelele Rangoonului, cei doi americani adunară dovezi îndestulătoare despre mizeria populaţiei birmane. O mulţime de cerşetori şi bolnavi se rugau zilnic pentru cele câteva boabe de orez şi se strecurau apoi spre locuinţele lor, nişte colibe din bambus şi aşezate la umbra unui copac. Alţii se încovoiau sub povara grea a jugului, primind în schimb o porţie slabă de hrană, partea cea mai mare fiind luată de către autorităţiile străine foarte hrăpăreţe.
Era un obicei al guvernanţilor să nu plătească un salariu fix funcţionarilor ci să-i lase să stoarcă de pe spinarea locuitorilor cele necesare pentru o viaţă luxoasă. Vice-regele, sau guvernatorul provinciei, era cunoscut de toată lumea ca „Mâncătorul", deşi funcţia lui era să ocrotească bunurile supuşilor săi. Funcţionarul cel mai neînsemnat împărţea prada cu vice-regele, iar acesta la rândul său, cu regele, ale cărui venituri erau fantastice.
Cuvântul regelui era o lege absolută, aşa încât un funcţionar oricât de sus pus, putea fi spânzurat în orice moment. Odată, un astfel de funcţionar fu dat pe mâna publicului executor şi aruncat la marginea drumului, cu o greutate mare pe piept,
55
sub soarele ce-şi revărsa razele de foc asupra lui. După ce regelui îi trecu mânia, condamnatul fu ridicat din nou în poziţia sa din trecut. Singura cale prin care puteai scăpa de pedeapsă, cu sau fără vină, era să plăteşti vice-regelui un bacşiş gras. De aceea, fiecare se temea de ceilalţi, şi, în consecinţă, nimeni nu spunea adevărul. *„Noi nu putem trăi fără să spunem minciuni",* declarau ei.
Hoţiile erau înspăimântător de obişnuite şi dese, îndeosebi în timpul foametei, când aproape în fiecare noapte se spărgea câte o casă şi se comiteau furturi şi omoruri. Casa de misionari în care locuiau soţii Judson, era în mod special expusă atacurilor hoţilor şi animalelor sălbatice, fiindcă era aşezată în afară de zidurile oraşului. Mai mult decât atât, în apropierea ei, era locul execuţiilor şi al refugiilor din cetate. Era o localitate primejdioasă, deşi împrejurimile erau nespus de frumoase. De casă aparţinea o grădină cu pomi fructiferi, plină cu tot felul de fructe gustoase, ca: portocale, banane şi multe alte bunătăţi orientale. însăşi casa era zidită dintr-un lemn parfumat, avea tot confortul şi un exterior plăcut.
într-o dimineaţă de iulie 1813, tânărul misionar american mergea alături de convoiul care ducea pe soţia lui bolnavă de la corabia *Georgianna,* spre casa de misiuni. în timpul acela nu mai era decât un singur misionar în Birmania, Felix Carey, fiul marelui William Carey din Serampore. El şi familia lui ocupau proprietatea misionară, deşi în vara în care sosiră soţii Judson, el era departe în Ava, în slujba regelui. Doamna Carey era o băştinaşă din Rangoon, şi ea, împreună cu cei doi copii, primiră pe misionară în casa lor. Nu vorbea decât puţin englezeşte, aşa încât în primele zile petrecute în ţara străină, nu avu loc nici o discuţie prietenoasă. Mai mult decât atât, pentru o femeie din Orient era o problemă grea să găzduiască o femeie din Apus, obişnuită cu un astfel de trai. Pentru doamna Judson, obişnuită cu bucatele gustoase din Noua Anglie, mâncarea birmană era o greutate zilnică.
56
Pâinea, untul şi cartofii lipseau mereu de la masă, iar orezul, laptele şi carnea de pasăre, erau mereu

neîndestulătoare. Totuşi, *„scutiţi de necazurile avute cu lipsurile vieţii, trebuie să fim recunoscători că avem şi atât",* scria curajoasa Ana. Datorită hranei bune, climei şi liniştii, doamna Judson îşi recapătă sănătatea cu iuţeală uimitoare şi niciodată soţul şi soţia nu se îndepărtară de ferma hotărâre de a rămâne în Birmania păgână. Aşa cum zicea doamna Judson; *„Noi ne-am convins că suntem destinaţi să trăim şi să murim printre birmani".* Din toate încercările prin care au trecut, timp de un an şi jumătate, au învăţat că Dumnezeu e întotdeauna alături de cei ce îşi fac datoria şi că ajutorul Lui este mai de preţ decât orice ajutor omenesc.

îndată ce se aşezară în casa de misiune, domnul şi doamna Judson începură să studieze limba birmană, care era mai grea de studiat decât cea mai înaltă matematică, decât limbile sanscrită sau evreiască, toate puse la un loc. Să înveţi o limbă moartă, ca latina sau greaca, sau una vie, ca franceza sau germana, aşa cum se învaţă în şcolile de astăzi, e ca un joc de copil, pe care s-o înveţi până ce-ţi devine tot atât de familiară ca şi limba ta maternă. Ba mai mult, să începi să înveţi o limbă aşa cum au făcut soţii Judson fără nici un dicţionar sau gramatică, fără un profesor care să ştie cel puţin câteva cuvinte englezeşti, şi cu singurele texte scrise, nişte frunze de palmieri acoperite cu nişte semne ciudate, era o sarcină mai grea de îndeplinii decât cele 12 lucrări ale lui Hercule. După ce a studiat birmană mai mult de un an, domnul Judson declară că dacă ar trebui să dea un examen, şi dac-ar fi pus să aleagă între o carte scrisă în birmană şi una în franceză, limbă pe care începuse s-o studieze abia de două luni, fără nici o şovăială ar fi ales franceza. Aşa de greu de pătruns era limba birmană!

Când veni profesorul băştinaş pentru prima dată la casa de misiune, el nu se învoi să primească pe soţia misionarului ca elevă. In ţara lui, mândria de profesor ar fi înjosi-

tă, spunea el, dacă s-ar coborî să înveţe pe o fiinţă atât de inferioară cum este o femeie. Dar când văzu că soţul dorea ca soţia să ştie limba ca şi el, profesorul îşi schimbă tactica. De la 7 dimineaţa şi până la 10 noaptea, cei doi elevi îndrăzneţi se supuneau acestei torturi, culcându-se mai obosiţi ca oricând în viaţa lor.

In fiecare zi, şi ziua întreagă, ei studiau, singura lor recre-ere fiind o plimbare prin grădină sau prin satul din apropiere, şi singura societate o găseau unul în celălalt. Au plecat de un an şi jumătate de acasă, şi n-au primit nici o veste de acolo. Cum înfometaţii pe care îi vedeau în jurul lor doreau câteva fire de orez, aşa de arzător doreau şi ei să aibă ştiri de acasă, când în cele din urmă, - după 2 1/2 ani de la părăsirea Americii - ţineau în mână prima scrisoare de la părinţi! Doamna Judson era singura femeie din tot imperiul birman, care vorbea englezeşte, şi se înţelege, nici un creştin, în afară de cei din casa de misiune, în toată ţara aceea de aproape 8 000 000 de locuitori. Aceasta fu situaţia în care femeia se găsi pe sine însăşi, care, numai cu câţiva ani înainte fusese capul zburdălniciilor din Brandford, fata, a cărei frumuseţe şi inteligenţă erau proverbiale pe valea Merrimacului. *„Expuşi hoţilor în timpul nopţii, invaziilor în timpul zilei",* scria aceeaşi fată în jurnalul ei, în ziua de 8 august 1813, la Rangoon, *„totuşi ne unim amândoi în declaraţia că niciodată n-am fost mai fericiţi, mai mulţumiţi în toate împrejurările, decât în prezent. Simţim că acesta este locul destinat nouă de Dumnezeu, că suntem pe ogorul datoriei, şi că aşezarea lui e de aşa natură, încât prezintă cel mai întins câmp de activitate folositoare".*

în 19 septembrie 1813, cei doi misionari tineri, bărbatul şi soţia, luară împreună Cina Domnului, chiar aşa cum făcuseră şi Samuel şi Harrieta Newell pe *Insula Franţei,* înainte de moartea ei. Deci, în casa de misiune din Rangoon, cu doi străini singuratici ca participanţi, se născu Biserica Creştină din Birmania, care astăzi, după 100 de ani, numără 6 500 de membri şi peste 900 de organizaţii bisericeşti.

58

Printre primele experienţe din Rangoon ale doamnei Judson, şi una dintre cele mai interesante, fu vizita pe care o făcu soţiei vice-regelui, introdusă de o doamnă franceză, care trăia în oraş şi care era o vizitatoare obişnuită a casei guvernatorului. Când sosiră cele două vizitatoare, înălţimea Sa nu se sculase încă, şi au trebuit să aştepte pentru plăcerea de a o vedea. în timpul acesta, soţiile nelegitime ale vice-regelui le ţineau tovărăşie şi le distrau. Se adunară ca nişte copii înjurai celor două străine, le examinară îm-brăcămintea, le încercară mănuşile şi bonetele şi arătară cea mai absurdă curiozitate.

în cele din urmă, vice-regina apăru, îmbrăcată în haine bogate birmane, şi fumând dintr-o pipă lungă de argint. Când intră în odaie, celelalte soţii se retraseră la o distanţă respectuoasă, ghemuindu-se pe jos pe pardoseală, neîndrăznind să vorbească decât când erau întrebate. Onorata soţie legitimă, - numită şi femeia principală - înainta să întâmpine pe cele două musafire şi privi cu interes la faţa frumoasă a soţiei profesorului american. O luă graţios de mână şi o invită să se aşeze pe covorul pe

care se aşează ea însăşi. Una dintre servitoarele ei care aştepta, îi prezentă un buchet de flori, iar vice-regina rupse câţiva boboci şi împodobi cu ei boneta doamnei Judson. îi puse apoi mai multe întrebări în legătură cu ea şi cu soţul ei. O întrebă dacă este prima lui soţie, voind să ştie dacă era cea mai importantă dintre multele soţii pe care presupunea că le are domnul Judson, aşa cum avea soţul ei, şi dacă avea de gând să rămână mult timp în ţară.
Pe când vorbeau, vice-regele în persoană, îşi făcu o intrare pompoasă în cameră. Doamna Judson începu să tremure când văzu pe acel bărbat uriaş, cu privirile sălbatice, cu haina lui lungă şi grea, şi cu o suliţă care semăna cu a lui Goliat din Gat. Fiinţa aceea feroce, era nu numai conducătorul oraşului, ci un om cu înalte favoruri la mândra Curte din Ava,
59
unul care trebuia numai să facă un semn din cap, pentru ca supuşii să fie iertaţi sau decapitaţi. Totuşi, şi el primi pe doamna Judson cu o graţie surprinzătoare şi o întrebă dacă nu dorea să bea puţin rom sau vin. Când musafirele se ridicară să plece, vice-regina luă din nou mâna doamnei Judson, asigurând-o că se bucură de cunoştinţa făcută cu ea şi invitând-o s-o mai viziteze în fiecare zi. Apoi le conduse până la uşă, unde făcură obişnuitul *Salaam* - salut oriental -şi ieşiră.
Doamna Judson se hotărî să se folosească de invitaţia vice-reginei, sperând să se împrietenească cu ea, pentru ca în cazul când birmanii s-ar răscula împotriva lor, să se poată folosi de favorul soţiei, dacă domnul Judson n-ar fi putut pătrunde până la un personaj atât de important ca vice-regele. Rămâne de văzut ce favoruri au mai obţinut amândoi de la înalta nobilime a Birmaniei, datorită farmecului personalităţii doamnei Judson.
Ca o măsură de prevedere împotriva pericolului acelor vremuri tulburi, domnul şi doamna Judson se hotărâră, după şase luni de şedere în afară de oraş, să se mute într-o casă din interiorul cetăţii. Făcând lucrul acesta, nu se mai expuneau nici pericolului de a fi jefuiţi de hoţi şi erau şi mai aproape de lume.
Nu trecură decât 7 zile de când au părăsit casa de misiune, când o bandă de 15-20 de vagabonzi, înarmaţi cu cuţite, cu suliţe şi cu puşti, au atacat o casă din apropiere, au ucis pe proprietari şi şi şi-au însuşit tot ce le-a stat în putinţă. Vice-regele fu atât de înfuriat, din cauza aces-tui jaf îndrăzneţ, încât trimise pe urmele lor un ofiţer cu 300 de soldaţi. Rezultatul fu că 7 hoţi fură omorâţi în modul cel mai oribil, în piaţa publică destinată execuţiilor.
După două luni de la această întâmplare, se petrecu un alt eveniment alarmant, care îi făcu pe misionari să se convingă de viaţa nesigură dintr-o ţară păgână. într-o duminică-dimineaţa, în martie, se duseră amândoi la casa de misiune pentru a petrece ziua în rugăciune, aşa cum obişnu-
60
iau în fiecare săptămână. Când ajunseră la poartă o servitoare le ieşi în cale, spunându-le că s-a aprins un foc aproape de oraş. Ei alergară la faţa locului, unde câteva case erau arse deja, iar focul înainta direct spre cetate. Nu se făcea nici o sforţare pentru a-1 stinge, aşa încât era natural să se presupună că întregul oraş va fi distrus. Atunci se grăbiră spre intrare, pentru ca să ajungă în oraş să-şi salveze avutul. Dar iată, poarta era închisă cu grijă! Biata mulţime înspăimântată a închis porţile, crezând, ca nişte copii naivi, că în felul acesta opresc flăcările, deşi atât porţile cât şi zidul erau făcute din lemn.
Domnul şi doamna Judson aşteptară până ce, în cele din urmă li se deschise, intrară şi alergară spre casă, să-şi ridice avutul şi să-1 transporte la casa de misiune, care era în afară de zona periculoasă.
Toată ziua focul arse şi arse, până ce porţile zidului şi nenumărate case fură distruse şi mii de familii rămaseră fără adăpost.
Deci hoţi şi focuri şi primejdii nevisate, înconjurau pe cei doi misionari. Dar ei îşi reluară ocupaţia zilnică, netulburaţi. Moaştele de aur ale lui Buda, Pagoda vechiului Rangoon, priveau cu indiferenţă la viaţa întunecată şi plină de mizerie a populaţiei din oraş, o mărturie mută a neputinţei budismului de a-şi salva credincioşii. în inimile celor doi străini, ardea dorinţa de a vesti pe Dumnezeul dragostei, singurul în stare să scape pe poporul birman din robia spirituală.

i/ocm COPILULUI

f
intr-o zi de ianuarie 1815, în casa soţilor

Judson se făceau pregătiri de plecare. Cine pleca şi unde? Era posibil să părăsească amîndoi Birmania, fără speranţă? Nu părea să fie aşa, fiindcă lucrurile din casă rămăseseră neatinse. Un singur geamantan mic era pregătit pentru a fi dus la corabie şi doamna Judson apăru îmbrăcată de călătorie. Se vedea clar că ea urmărea să călătorească, iar soţul rămânea pe loc. Niciodată, de la căsătoria lor, nu s-au despărţit unul de altul, căci împrejurările nesigure ale vieţii i-au făcut foarte necesari unul altuia. Totuşi, acum trebuiau să se despartă pentru două sau trei luni, deşi gândul acesta le producea durere.
Doamna Judson pleca la Madras, ca să consulte un medic, din cauza sănătăţii ei zdruncinate datorită climei şi a lipsurilor din Birmania, unde nu putea primi nici un ajutor medical. Refuzase să fie însoţită de bărbatul ei, pentru ca noua activitate misionară să nu sufere prea mult, lipsind amândoi. Abia începuseră să se facă ascultaţi şi înţeleşi în limba birma-nă, şi câteva persoane să-şi îndrepte urechile spre mesajul despre un Dumnezeu care ajută, deşi nu pricepeau în parte înţelesul mesajului frumos şi ciudat. Aceste prime semne al unui seceriş viitor, erau prea preţioase pentru a fi neglijate, iar limba trebuia studiată cu mai multă ardoare, pentru ca mesajul acesta să poată fi spus în întregime acelui popor sălbatic.
62
După ce hotărâră amândoi ca doamna Judson să plece la Madras, amândoi se aventurară într-o vizită la vice-rege, cu o cerere neobişnuită. îi aduseră un mic dar aşa cum se obişnuia în Birmania, atunci când cereai vreo concesie de la autoritate. Vice-regele privi cadoul şi îi întrebă ce doresc. Atunci domnul Judson îi făcu îndrăzneaţă cerere de a da voie unei femei birmane să însoţească pe soţia lui prin golful Bengal, la Madras. Cererea aceasta era într-adevăr extraordinară, pentru că legea birmană interzicea ieşirea din ţară a unei femei băştinaşe. Totuşi, spre uimirea lor, vice-regele se întoarse spre secretarul său şi îi porunci să facă un permis oficial, prin care le satisfăcea dorinţa. Poate ceva din curajul care strălucea în ochii fragilei femei care stătea înaintea lui, atinse inima crudului conducător birman, făcând o astfel de derogare. In orice caz, soţul şi soţia, ieşind din casa guvernatorului, mulţumiră lui Dumnezeu pentru această încurajare de la începutul călătoriei.
O alta îngrijorare izvora din faptul că trebuia să repete călătoria prin golful Bengal, care în vara anului 1813 prici-nui acea suferinţă neuitată. Dar şi de data aceasta, greutăţile fură uşoare, datorită galantului şi prevăzătorului căpitan al corăbiei. El, nu numai că satisfăcu toate nevoile pasagerei sale suferinde, dar la sfârşitul drumului refuză să primească plata pentru bilet. Călătoria fu plăcută din toate punctele de vedere ca, de altfel şi şederea în Madras, unde Ana Judson nu era încă uitată. Se împlineau aproape doi ani de când a venit întâia oară la Madras, în drum spre Birmania, ţara despre care auzise povestindu-se atâtea „lucruri îngrozitoare". Planul acesta îi produse fiori, totuşi ea nu se opuse, fiindcă, aşa cum spunea lumea, hotărârea ei măreaţă era să meargă oriunde pentru Cristos. O astfel de statornicie nu se putea uita uşor. Deci, când se întoarse din nou, în Madras, vechii ei prieteni o primiră în casele lor, şi încercară s-o înveselească. După o şedere de 6 săptămâni, ea se pregăti să se întoarcă în Birmania, sănătatea fiindu-i simţitor îmbunătăţită.
63
înainte de plecare, ea trimise medicului, care a îngrijit-o, un onorariu de 60 de rupii, sumă pe care acesta i-o trimise
înapoi, împreună cu declaraţia că se simţea fericit ştiind că i-a
putut fi de folos.
Acum era din nou în drum spre Birmania, dar ce deosebire între aceasta şi prima călătorie! Dar cine e mica pasageră care călătoreşte cu doamna Judson spre Rangoon? Alături de ea, pe bordul vasului stătea o fetiţă care îşi lua un călduros rămas bun de la vechii ei prieteni de pe ţărm. Oare mergea într-adevăr cu doamna Judson, şi cine putea fi? Misterul va putea fi repede descoperit, dacă ne ducem puţin cu gândul înapoi, ca să întâlnim câţiva prieteni din Madras. în timpul celor două vizite în acest oraş, ea s-a convins că omul cel mai binevoitor faţă de misionari era un tânăr, numit von Someren, fiul unui maior din armata olandeză. El mergea adesea în port şi cerceta corăbiile ce treceau prin Madras, să vadă dacă pe ele sunt sau nu misionari. îi lăsa să locuiască în casa lui spaţioasă, îi sfătuia cum să procedeze în chestiunile lor financiare şi îi ajuta să călătorească prin ţară sau pe mare. în casa lui trăiau trei copii orfani, verişori îndepărtaţi, care au fost lăsaţi pe mâinile lui, după moartea părinţilor lor. Cea mai tânără, Emilia von Someren, îi deveni foarte dragă doamnei Judson, şi când se gândi la întoarcerea în Birmania, se hotărî s-o ia pe fetiţă cu ea. într-o zi, ea îi împărtăşi această dorinţă domnului von Someren. El se învoi bucuros să încredinţeze copila de 7 ani femeii pe care o admira aşa de mult. De aceea, doamna Judson se întorcea acum în Birmania însoţită de o mică tovarăşă.

în timpul acesta, în Rangoon, un tânăr muncea din greu, pentru ca să poată uita într-o măsură oarecare singurătatea din casa lui. Din zori, până seara târziu studia limba, singura lui recreere fiind o conversaţie cu băştinaşii, ceea ce de fapt era un studiu al limbii, dar sub altă formă. în tot imperiul birman nu era o singură persoană cu care să poată vorbi liber, ca prieten cu prieten, şi cu care să se poată adân-64
ci mai mult în discuţii şi în rugăciuni. Singurătatea lui era înspăimântătoare, şi contrasta grozav cu tovărăşia îndestulătoare a soţiei sale, care se identificase pe deplin cu interesele lui şi cu planurile lui atât de îndrăzneţe. Când ea va debarca în port bucuria vieţii va intra din nou în inima lui.
Odată cu zilele de primăvară, noi semne de viaţă şi o mai intensă activitate se văzură în casa de misiune din Rangoon. Un pas de femeie, întărit de sănătatea redobândită se auzea prin casă, şi o voce de copil străbătea până în veranda unde stătea domnul Judson şi studia împreună cu profesorul său. Seaca şi vechea limbă birmană devenea mai nouă şi mai interesantă acum când era din nou însoţită de zgomotele din casă. Doamna Judson şi-a asumat din nou toate sarcinile gospodăreşti, pentru ca soţul să poată studia netulburat. Lecţiile ei erau întrerupte de diferite chestiuni gospodăreşti, dar aceste digresiuni se dovediră în cele din urmă folositoare. Adesea, în contactul cu servitorii, era obligată să vorbească limba birmană toată ziua. Mica Emilia prindea de asemenea cuvinte birmane, şi chiar fraze, până ce, în cele din urmă, a putut cânta în această limbă. Deşi n-a trăit în Birmania decât 6 ani, încă şi la sfârşitul vieţii mai putea vorbi şi scrie în birmană. Un imn pe care îl cânta adesea în cursul perioadei care a urmat, îi aducea întotdeauna lacrimi în ochi, deşi niciodată nu putea spune de ce.
în felul acesta trecură zilele de muncă ale primăverii şi ale verii, coducându-i spre o toamnă de nespusă fericire. Ea fu ca o antemergătoare a marii lor bucurii când primiră vestea cea bună, venită din America peste mări şi ţări. în sfârşit, după trei ani de aşteptare, primiră asigurarea că Bisericile Baptiste din America îi recunosc ca fiind primii misionari şi îşi asumă responsabilitatea susţinerii lor. O greutate fu ridicată şi de pe capul misionarilor englezi din Serampore care, în tot timpul acesta adunaseră fonduri pentru cei doi misinari, ţinându-şi generoasa lor promisiune, deşi nu fără sacrificii.

5 - Ana din Ava

65

Nu în zadar s-a dus Luther Rice în ţara lui pentru a spune ceea ce a văzut în ţările pline de mizerie ale Orientului, în mai 1814, fu convocată o a doua întrunire, menită să devină istorică în Statele Unite, asemenea aceleia din iunie 1810, la Bradford. Predicatorii baptişti din Massachusetts şi Georgia, îşi uniră puterile în conferinţa de la Philadelphia, şi organizară a doua societate misionară din America, numită atunci Convenţia pe Trei Ani, iar mai târziu, Societatea Misionarilor Baptişti Americani din Străinătate. Noul bord de misiune, nu numai că se obligă să susţină băneşte pe soţii Judson, ci îşi exprimă şi speranţa că în curând vor trimite şi alţi misionari să-i ajute. Poate că într-un viitor frumos, Denominaţia Baptistă din America va primi din mâna pionierilor ei, toată Birmania pentru Rege, aşa cum conducătorii din trecut ai Europei au primit din mâinile pionierilor descoperitori, ţinuturi întregi din America de Nord, pentru a le folosi, fiindcă din porunca lor au trecut Atlanticul.
Cei doi colonişti singuratici din locuinţa lor din Rangoon, oraşul de la graniţă, fură mulţumiţi, dovedindu-li-se că n-au fost uitaţi de creştinii din America. Această noutate îmbucurătoare pregăti calea binecuvântării care veni în casa lor în ziua de 17 septembrie, prin naşterea unui băiat, singurul lor copil. N-a fost nici un medic şi nici o doică să ajute pe tânăra mamă, dar bărbatul o ajută aşa de bine, încât după două săptămâni scrie acasă: *„De la naşterea copilaşului nostru, sănătatea mea e mult mai bună decât înainte cu doi ani. Mi separe că sunt alta. Suntem foarte ocupaţi, deşi planurile noastre privitoare la convertirea imediată a birmanilor sunt încă întunecate. Totuşi, încrederea noastră în Dumnezeu e mare".* în aceeaşi scrisoare, după ce îşi exprimă dorinţa ca mama ei să-i vadă copilaşul zburdalnic, ea adăugă: *„Sperăm că viaţa lui va fi păstrată şi inima sfinţită, pentru ca să poată deveni şi el un misionar printre birmani".*
Chiar şi numele arăta speranţa părinţilor, pentru că au hotărât să poarte numele unui pionier, misionar îndrăzneţ,

66

care a trăit în coloniile din Noua Anglie, Roger Wiliams. în fiecare zi de toamnă şi de iarnă, micul Roger aducea, cu prezenţa lui fericită, ceva din bucuria şi strălucirea Crăciunului. El era iubitul şi favoritul tovarăş de joacă al părinţilor ocupaţi, şi copil cum era, se părea că simte în mica lui inimă cum iubirea pe care o stârnea, se întorcea tot asupra lui. Adesea stătea ore întregi pe un covor, alături de masa de studiu la care lucra domnul Judson, mulţumin-du-se numai să vadă faţa tatălui său. Dacă

tatăl sau mama treceau pe lângă el şi nu-1 luau în braţe, privirea lui înlăcrimată îi urmărea până la uşă, aşa încât constrânşi de expresia de durere a chipului său blând, erau nevoiţi să se întoarcă şi să se ducă la leagănul lui. Când orele de studiu se terminau, ei alergau la Roger şi-1 duceau cu ei în grădină, pentru exerciţii fizice şi pentru ca propria lor recreere să fie înveselită de prezenţa lui. Când erau în tovărăşia copilului, singurătatea nu li se mai părea atât de apăsătoare.
Deci, zilele de iarnă trecură fericite; dar odată cu venirea primăverii, o nelinişte crescândă începu să umple inima tinerei mame. în fiecare noapte, corpul mititelului era străbătut de puţină febră, deşi peste zi, în aparenţă era sănătos şi zburdalnic. Totuşi, credeau că febra va dispare odată cu apariţia dinţilor. într-o dimineaţă, după ce mama lui îl luă în braţe, copilul plânse violent timp de o jumătate de oră. Atunci temperatura i se ridică în mod sensibil şi continuă să se ridice în tot timpul zilei, şi abia a doua zi băieţaşul căzu într-un somn adânc. A treia zi, plânsul şi febra se întoarseră din nou, aşa încât chemară să-1 consulte un preot portughez, singura persoană cu pretenţii medicale prin partea locului. El îi prescrise câteva remedii uşoare dar ele nu ajutară nimic gâtului bolnav al copilului, care îi făcea răsuflarea aşa de grea încât putea fi auzită de departe. în noaptea a patra, mama şezu alături de copilul ei bolnav până la ora două, când fu atât de obosită, încât lăsă pe tatăl să-i ia locul. El dădu copilaşului să bea puţin lapte, pe care acesta îl sorbi cu sete, apoi adormi.
67
Timp de o jumătate de oră dormi liniştit, când, fără nici o greutate, răsuflarea îi încetă şi Roger se duse în veşnicie.
In după-amiaza acelei zile, o procesiune de vreo 40 de portughezi şi birmani urmau pe părinţii cu inima frântă, spre un mic mormânt săpat sub nişte pomi de mango din grădină. Toţi care cunoşteau pe „micul copil alb", cum îl numise vice-regina, se grăbiră să-şi arate simpatia lor. Câteva zile mai târziu, veni însăşi înălţimea Sa, cu toată pompa ce i-o permitea înalta poziţie, ca să-şi prezinte condoleanţele. Dacă gradul simpatiei ei era proporţional cu mărimea escortei, atunci ea era mare, fiind alcătuită din 200 de ofiţeri şi însoţitori. Când mama, cu faţa slăbită, veni să-i întâmpine, vice-regina o mângâie, zicând: *„De ce nu m-ai înştiinţat ca să vin şi eu la înmormântare?".* Doamna Judson îi răspunse că atunci nu se mai putuse gândi la nimic, atât de copleşită fusese de durere. Nobilele femei birmane încercară s-o consoleze pe sora lor ajunsă în necaz, rugând-o să nu plângă; se adresau chiar şi domnului Judson, căutând să-1 facă să uite durerea, fiindcă e dăunătoare sănătăţii, care după toate aparenţele era în declin la amândoi. Fără să uite de îndatoririle de gazdă, Ana Judson îşi servi musafira cu ceai, prăjituri şi biscuiţi, care păreau să-i placă. De mult dorea ea să aibă prilejul să-şi arate simpatia faţă de vice-regină, care, în toate vizitele ei la casa guvernatorului, arăta atâta prietenie, atâta atenţie soţiei profesorului american. O, dacă i-ar putea răsplăti toată bunăvoinţa ei, convingând-o să primească pe cel mai mare dintre toate darurile, însuşi darul lui Dumnezeu, dat de Crăciun fiilor Lui, oamenii!
într-o plăcută zi de primăvară, la câtva timp după vizita vice-reginei la casa de misiune, familia americană primi o invitaţie delicată de la înălţimea Sa. Le cerea să-i devină oaspeţi într-o excursie la ţară, pentru ca să-şi întărească sănătatea şi să-şi „răcorească mintea", după expresia ei. Primiră îndată, şi nu peste mult timp, în faţa casei de misiune se opri un elefant înalt, cu un baldachin pe spinare, care trebuia să-i poarte în drumul lor.
68
Se formă o procesiune lungă şi impunătoare, care se îndreptă spre pădure. Grupul era condus de 30 de bărbaţi înarmaţi cu puşti şi lănci, având pe cap fesuri roşii. în urma lor mergea un elefant enorm de mare, împovărat cu un baldachin aurit, în care stătea figura înaltă şi graţioasă a reginei, îmbrăcată în mătase roşie şi albă. în locul de onoare, în urma ei, mergeau cei doi soţi americani, urmaţi de 3-4 elefanţi care duceau pe copiii vice-reginei şi pe ofiţerii guvernatorului. După ei venea suita nobililor, 2-300 de persoane, precum şi bărbaţii şi femeile care slujeau la casa guvernatorului.
Prin pădure, elefanţii înaintau cu greu, rupând, după îndemnul conducătorilor, copacii mici care le împiedicau mersul, în mijlocul unei grădini frumoase, împodobită cu plante sălbatice şi tropicale, procesiunea se opri şi, sub un copac mare exotic, au fost întinse covoare pentru gazdă şi oaspeţi. Din nou vice-regina încercă din toate puterile să-şi distreze oaspeţii. Ea aduna fructe şi le împărţea, culegea flori, făcea buchete din ele şi le oferea prietenește cu mâna ei, ca semn al unei favori speciale. La cină, tacâmul ei fu aşezat lângă al oaspeţilor şi îi servi singură din bucatele pregătite.
Seara, procesiunea se întoarse în oraş, şi un elefant înalt fu oprit în faţa casei de misiune, pentru ca excursioniştii să coboare. De la moartea micului Roger, venirea acasă îşi pierduse farmecul. Totuşi, în

grădina parfumată, exista un colţişor care era mai strâns legat de inimile lor decât oricare altul din ţara lor adoptivă. Acolo, sub pomii de mango, mama stătea adesea şi plângea pe mormântul copilului ei întâinăscut. Dar, deşi lacrimile curgeau, ea scrie unei prietene de acasă: *„Dumnezeu e acelaşi, atunci când loveşte, ca şi atunci când mângâie; şi acum noi îl învrednicim cu încrederea şi sinceritatea noastră, aşa cum ne-a învrednicit El pe noi atunci când ne-a încredinţat micul Său dar preţios".*
în timpul acesta, fetiţa orfană Emilia, se apropia tot mai mult de inima părinţilor ei adoptivi, în viaţa lor singuratică din Rangoon.
69
Q
k>ă sărbătoreşti Crăciunul într-o ţară în care nu există Crăciun! Ce ofensă adusă bătrânului sfânt şi vesel, care călătoreşte pe renii lui în fantezia copiilor! Se poate ca el să aibă acces numai în inimile şi în casele copiilor din Apus? O, Crăciune, Crăciune, cu farmecul tău aruncat asupra zilelor de iarnă, unde e semnul prezenţei tale în oraşul acesta birman, în care nu se aud decât clopotele templului păgân, chemând pe credincioşi să se închine în faţa unui idol făcut din lut? In marea Pagodă aurită nu-i loc pentru închinarea la Copilul născut într-o iesle din Betleem?
în casa de misiune din Rangoon, Crăciunul anului 1817, fu sărbătorit odată cu evenimentele tulburătoare ale plecării. Din nou, mica familie fu despărţită, prin călătoria unui membru al ei, într-un drum nesigur şi forţat. înainte de apusul soarelui, domnul Judson trebuia să se îmbarce pe corabia care mergea în aval pe râul Irawadi, spre mare şi apoi spre nord, de-a lungul coastei până la Chittagong, un port din Arracan, aparţinând dominioanelor Companiei din India Orientală. Călătoria aceasta făcută în vederea măririi câmpului de misiune, era menită să devină de o însemnătate nespus de mare.
Nici un alt motiv, decât acela al misiunii, 1-a făcut să întreprindă această călătorie curioasă, într-o regiune necunoscută. După 4 ani de pregătire a venit în sfârşit timpul unei procla-
70
mări publice a Evangheliei, pe care până atunci, misionarii au predicat-o numai prin vieţile lor, prin conversaţii private şi mai recent, prin punerea în circulaţie a două tratate şi a Evangheliei după Matei, tipărită în birmană. Greoaia limbă îi devenise domnului Judson aşa de familiară, încât era gata să se supună spiritului critic al unui grup de ascultători din sânul băştinaşilor. Totuşi, dacă ar fi un birman creştin, care să stea alături de el şi să declare confraţilor săi în limba lor naturală, frumuseţea religiei creştine, chemarea ar fi fost de 100 de ori mai răsunătoare. Dar, deşi printre băştinaşii din Rangoon nu exista încă nici un ucenic al Domnului, totuşi câteva persoane începură să arate un interes viu. în portul Chittagong, se spunea că existau câţiva convertiţi, rămaşi de pe urma misiunii engleze care părăsise regiunea. Domnul Judson s-ar fi bucurat dacă ar fi aflat pe unul dintre aceşti creştini băştinaşi, care să vorbească birmana şi să-1 aducă cu el la Rangoon, spre a-1 ajuta în lucrarea Evangheliei. Deci, când s-a anunţat că o corabie va pleca în 25 decembrie din Rangoon, spre Chittagong, şi se va întoarce peste câteva săptămâni,
1 se păru că oportunitatea aceasta era unică în felul ei.
Mai mult, în această călătorie pe mare, de aproape 10 zile, pentru fiecare direcţie, va putea îndeplini şi un al doilea plan: să-şi redobândească puterea fizică şi mintală. Aproape de
2 ani avusese o durere acută în ochi şi la cap, din cauza studiului prea intens al caracterelor birmane. Timp de 4 luni de zile, n-a fost în stare să citească dintr-o carte birmană; totuşi, în timpul acestor 4 luni, cu cunoştinţele pe care şi le însuşise, alcătui o gramatică a limbii birmane. Douăzeci de ani mai târziu, această gramatică fu publicată şi proclamată de către lingvişti o capodoperă prin complexitatea şi precizi-unea ei. Odată, înaintea îmbolnăvirii lui, plănuiseră o călătorie pe mare, dar pe neaşteptate, veştile primite din Calcutta îi opri în loc. Un misionar nou, cu soţia, a sosit chiar atunci din America şi avea de gând să meargă la Rangoon cu corabia
71
următoare. Se înţelege că doamna Judson trebuia să rămână acasă, pentru ca să primească pe noii veniţi, şi o însănătoşire neaşteptată făcu pe domnul Judson să rămână şi el
In octombrie 1816. domnul şi doamna Judson primiră în casa lor pe primii americani care le-au trecut verodată pragul. Atâtea întrebări nerăbdătoare despre patria lor, umplură acele prime zile minunate, în care singurătatea fu înlocuită cu o tovărăşie prietenească! Domnul Hough, noul misionar, aduse un dar cât se poate de potrivit de la misionarii din Serampore, o tipografie! Prima care s-a văzut vreodată în tot imperiul bir-man. In felul acesta, punând la un loc cunoştinţele tipografice ale domnului Hough şi cele de limba birmană ale domnului Judson, publicaţiunile creştine se putură răspândi cu sutele şi cu

miile. în timpul acesta, doamna Judson şi cu mica Emilia, rămaseră în mijlocul prietenilor, iar domnul Judson se îmbarcă pentru Chittangong, aşteptând să se întoarcă peste trei luni, pentru a-şi relua activitatea.
Noul an veni, aducând cu el lucruri vechi şi noi. în fiecare duminică, la casa de misiune se adunau 20-30 de femei birma-ne, ca să asculte pe doamna Judson, care le spunea o poveste minunată a unui Dumnezeu, care într-adevăr iubeşte pe fiii Lui pământeşti. Câteodată puneau întrebări sau mărturiseau că nu se vor mai duce niciodată la templul idolului, ci se vor închina adevăratului Dumnezeu. Totuşi, convingerile lor mai trebuiau încă încercate.
De la casa guvernatorului veneau necontenit dovezi de bunăvoinţă faţă de americani. Din când în când, la poarta casei de misiune apărea câte un elefant pentru a-i lua într-o excursie, împreună cu familia vice-regelui. înălţimea Sa, vice-regina acorda mereu o atenţie neprefăcută doamnei Judson, cu care în mai multe rânduri şi-a permis discuţii prieteneşti despre religie. A primit de asemenea din mâinile ei Evanghelia după Matei, tratatul şi catehismul, toate fiind de curând tipărite, poruncind chiar ca una dintre fiicele ei să memoreze catehis-
mul, scris de doamna Judson. Dar nu făcu nici o dovadă de încredere în noua religie, lucru pe care doamna Judson îl aştepta cu nerăbdare.
La sfârşitul lui ianuarie, sosirea unui vizitator aduse bucurie şi surprindere în casa de misiune. Cu un an înainte, pe când domnul Judson studia în verandă cu profesorul său, un bărbat cu o aparenţă foarte respectabilă, urmat de un servitor, urcă treptele şi se opri în faţa lui. După câteva cuvinte de introducere, omul întrebă deodată: *„Cât timp mi-ar trebui ca să învăţ religia lui Isus?"* Domnul Judson îi răspunse şi îl întrebă cum a ajuns să audă despre Isus. Omul îi spuse că a văzut două cărticele. Atunci domnul Judson i-a întins tratatul şi catehismul, pe care acesta le recunoscu îndată, şi citind fraze de ici de colo, spunea servitorului său: *„Acesta este Dumnezeul cel adevărat, aceasta este calea cea dreaptă". „N-aveţi mai multe scrieri?",* era întrebarea pe care o repeta mereu şi căreia domnul Judson îi răspunse că chiar atunci traducea o carte mai mare, care urma să fie gata peste două sau trei luni. *„Dar",* stărui omul, *„n-aveţi tradusă o parte cât de mică din această carte, pe care să binevoiţi să mi-o daţi mie?"* Domnul Judson luă câteva pagini din manuscrisul său neterminat şi-i dădu omului primele 5 capitole din Evanghelia după Matei. îndată ce dorinţa îi fu îndeplinită, omul se ridică şi plecă.
Timp de un an de zile nu s-a reîntors, deşi domnul Judson află de la un prieten că omul citea în cărţile lui „toată ziua" şi le arăta oricui venea la el. Fusese numit conducător peste câteva sate dintr-o altă regiune şi venea rar la Rangoon. Se înţelege că atunci când i s-a ivit prima ocazie, s-a îndreptat spre casa de misiune. în decursul conversaţiei, doamna Judson îl întrebă dacă a devenit un ucenic al lui Isus Cristos. *„încă nu",* răspunse el, *„dar cuget şi citesc, dorind să devin. Nu mi-am putut încă distruge vechea mentalitate. Spune marelui profesor, când se va întoarce, că aş vrea să-1 văd, deşi nu sunt încă un discipol al lui Cristos".*

După ce solicită şi primi restul din Evanghelia după Matei, precum şi câteva tratate şi catehisme, plecă, împreună cu servitorul său.
Deci se arătau semne îmbucurătoare pentru activitatea misionară şi doamna Judson era plină de speranţă, aşteptând sosirea bărbatului ei. într-una din zilele acelea, trebuia să sosească, fiindcă termenul de trei luni trecuse. Ana Judson scruta orizontul, încercând să vadă primele catar-guri ale corăbiei. într-o zi de martie, un vas ancoră într-adevăr în port, după un drum de 12 zile de la Chittagong, dar, vai, nu era corabia pe care se îmbarcase domnul Judson, şi ea aducea veşti îngrozitoare! în Chittagong nu s-a auzit nimic despre domnul Judson, nici despre corabia lui! Raportul acesta înspăimântător, adus de un băştinaş cu barca lui, nu putea fi chiar adevărat, pentru că nu se potrivea cu veştile primite în acelaşi timp de la prietenii din Bengal. Adevărul era că vasul pe care se urcase domnul Judson, n-a ajuns la destinaţie. Se putea oare ca vasul să-şi fi schimbat direcţia, şi să se afle nevătămat undeva, în vreun port necunoscut? Aceasta era o posibilitate, dar mai curând putea fi vorba despre spectrul îngrozitor care se vedea adesea pe ocean, în care vasul şi toţi cei de pe bord s-au pierdut! O, dac-ar putea cunoaşte adevărul, oricare ar fi el!
în mijlocul deznădejdii, raza de speranţă veni dintr-o direcţie cu totul neaşteptată.
într-o după amiază, domnul Hough primi un ordin aspru de a se prezenta îndată la casa guvernatorului *„ca să dea socoteală de el însuşi".* Mesajul acesta aspru, era cu totul diferit de toate comunicările primite până atunci din partea guvernatorului, de aceea nelinişti pe cei din casa de misiune. Domnul

Hough se grăbi să asculte ordinul, urmat la o distanţă oarecare de un grup de învăţători şi de servitori înspăimântaţi şi alţi câţiva aderenţi ai misiunii. Fiindcă atunci când ajunse la sala de recepţie era târziu, i se ordonă să vină a doua zi, când, aşa cum spuseră ei cu multă emfază, *„dacă nu va putea*

74

spune tot adevărul, relativ la rostul lui în această ţară, ei îl vor scrie cu sângele inimii sale".

într-o asemenea împrejurare, doamna Judson ar fi recurs la ajutorul vice-reginei. Dar prietenosul vice-rege fusese chemat nu demult din Rangoon la Ava, cu toată familia. Urmaşul său, abia ştia ceva despre soţii Judson şi, din nefericire, familia lui era încă în capitală. Ca o femeie să apară la Curte în lipsa vice-reginei, era contra etichetei birmane; deci intervenţia diplomatică a domnei Judson era împiedicată. Domnul Hough nu vorbea birmana atât de bine, ca să-şi poată permite să apară în persoană în faţa vice-regelui, aşa că n-avea decât să se ducă a doua zi la curte şi să aştepte să vadă ce va hotărî soarta.

Timp de două zile fu ţinut la curte şi silit să răspundă, printr-un interpret, la cele mai absurde întrebări, ca, de exemplu: care era numele părinţilor lui, şi câte rânduri de haine avea, iar răspunsurile trebuiau date în cea mai strictă formalitate. Nu i se dădu nici atât timp liber, ca să-şi poată procura mâncare, ci fu mereu întrebat şi cercetat. într-o duminică-dimineaţa, primi din nou ordin să se prezinte la curte, pentru ca cercetările să continue. Exasperată de atâta chin, doamna Judson se hotărî să descopere dacă vice-regele ştia de aceste manevre, sau dacă funcţionarii inferiori înscenaseră jocul acesta pentru a fi mituiţi. Profesorul ei îi scrise o cerere adresată vice-regelui, arătând neplăcerile care li se fac, incluzând şi ordinul primit de a se prezenta la curte în ziua lor sfântă şi întrebând, dacă *„înălţimii Sale nu i-ar face plăcere să înceteze aceste supărări".*

într-o ţinută relativ neglijentă, obişnuită la femeile birmane, doamna Judson se pregăti să se prezinte ea însăşi la curte pentru a avea o întrevedere cu vice-regele. însoţită de domnul Hough, intră în curtea interioară şi din fericire se întâlni cu privirea vice-regelui, care stătea înconjurat de ofiţerii săi. El o recunoscu îndată, şi trecând peste obiceiurile locale, o rugă să intre şi să-şi spună păsul. Doamna Judson dădu cererea unuia dintre secretari, căruia i se porunci îndată să o citeas-

75

că. La sfârşit, vice-regele întrebă cu o voce de adevărat ofiţer, care era cu mult mai aspră decât aceea cu care fusese examinat domnul Hough: *„De ce-a fost atât de mult prelungită cercetarea profesorului străin?"* în acelaşi timp, el dădu ordin, în scris, ca domnul Hough să nu fie conturbat în ziua lui sfântă şi ca orice, supărare să înceteze pe viitor. în felul acesta, funcţionarilor lacomi li se zădărnici planul, printr-un act la care nu s-ar fi aşteptat niciodată să fie făcut de o femeie. *„Dulci sunt obiceiurile duşmanilor"* unui spirit brav ca al doamnei Judson, dar *„urât şi veninos"* fu acela care urmă. Pentru prima dată în istoria Rangoonului, o cumplită epidemie de holeră invada oraşul, ajutată în întinderea ei şi de căldura mare din anul acela. Numai venirea anotimpului ploios mai era în stare să oprească marşul mortal al epidemiei. De dimineaţa şi până seara, moartea secera în stânga şi în dreapta, în timp ce doamna Judson şi tovarăşii ei se lăsau sub ocrotirea lui Dumnezeu. Şi de fapt, în tot timpul cât a bântuit epidemia, nici o persoană din casa de misiune nu fu atinsă de ravagiile ei, deşi vecinii piereau cu duiumul.

La jeluirea pentru cei morţi, se mai adăuga tărăboiul îngrozitor pe care îl făceau în fiecare noapte, ca să alunge spiritele rele, care, credeau băştinaşii, sunt răspândite pe toate străzile, distrugând viaţa omenească.

De la curte se dădea un semnal, printr-un tun de foc, după care orice birman trebuia să lovească în casa lui cu un băţ, sau cu altceva, care putea face zgomot. Zgomotul era înspăimântător, aşa încât chiar şi cel mai încăpăţânat spirit s-ar fi hotărât să fugă, totuşi boala rămânea mai puternică decât oricând. Pentru o femeie, jeluirea de zi şi noapte, abia cu greu se putea compara cu strigătul dureros al inimii pentru reîntoarcerea bărbatului ei. în ce loc, din tot Orientul putea fi, şi când se va întoarce din nou acasă?

Când se va întoarce? Aceasta era a doua întrebare care tortura mintea doamnei Judson. La necazurile aduse de holeră, începu să se mai adauge şi acela al unui război posibil.

76

Se spunea că Anglia era din nou în duşmănie cu Birmania şi pe cale să bombardeze ţara. Să fi fost aceasta cauza pentru care în ultimele luni nici o corabie engleză n-a intrat în port? De aceea se retrăgeau pe furiş, una câte una. toate corăbiile ancorate în Rangoon, până ce nu mai rămase decât o barcă singuratică? Aceasta, de asemenea putea pleca spre Bengal cu prima ocazie favorabilă, lăsând pe

misionari în Rangoon, pradă la tot felul de torturi.
Domnul Hough credea că datoria lor era să se salveze cât mai era încă timp. Doamnei Judson însă nu-i venea deloc să părăsească singurul colţ din lume unde soţul ei ştia că o poate afla. A rămâne în Rangoon, chiar în singurătate, în timpul războiului şi a opresiunilor, era dorinţa ei cea mai arzătoare. Şi iarăşi, cum putea ajunge domnul Judson în Birmania, dacă vasele engleze erau confiscate? Dar unde, o, unde îl putea găsi ea, în Bengal, sau în întinsul ţinut al Indiei? Să rămână, sau să meargă? Dacă s-ar fi hotărât să plece, ar fi fost ameninţată să nu-şi mai vadă soţul timp de trei luni de zile, dacă nu chiar niciodată. Dacă s-ar fi hotărât să rămână, el ar fi putut fi oprit să vină la ea, iar viaţa i-ar fi fost şi mai serios ameninţată. Se afla în faţa celei mai mari şi mai îngrozitoare dileme din toată cariera ei de misionară.
în cele din urmă, descurajarea şi nedumerirea o făcură să se hotărască şi cu inima grea, începu pregătirile de plecare din Rangoon. Cu speranţa născută din marea ei iubire, plănui să-şi întâlnească soţul în Bengalia şi se duse aşa de departe cu credinţa aceasta, încât voi să ia cu sine pe profesorul birman, pentru ca să continue cu studiul limbii. Dar curajul profesorului se stinse şi el rupse angajamentul, temându-se ca nu cumva dacă ar izbucni un război între Anglia şi Birmania, situaţia lui să devină şi mai critică.
în ziua de 5 iulie, casa de misiune fu părăsită, iar doamna Judson şi Emilia şi cu soţii Hough se urcară la bordul ultimei corăbii rămase în port. încă nici atunci, doamna Judson nu era pe deplin convinsă că a luat o hotărâre bună. Vechiul ei

dezgust crescu, crescu mereu, pe măsură ce corabia înainta încet, dar sigur, pe râu în jos spre mare. Nimic n-o putea consola că era nevoită să facă acest drum silit, dar acum era prea târziu să se mai răzgândească. Ea părea să fie victima împrejurărilor adverse, dar de obicei voinţa ei era mai tare decât împrejurările. De ce să nu fie şi acum? Gândul acesta îi stătea în minte, cerându-i să se întoarcă la Rangoon, aşa cum Domnului, în călătoria Lui, privirea îi era mereu îndreptată spre Ierusalim.
Vasul era tocmai în punctul unde râul se vărsa în mare, când deodată îşi schimbă direcţia şi se îndreptă spre cel mai apropiat port. Au fost descoperite unele defecte, şi corabia trebuia reparată. Aceasta era singura şi unica şansă a doamnei Judson de a se înapoia, de aceea anunţă cu o voce hotărâtă decizia ei de a se întoarce la Rangoon. Căpitanul se învoi s-o trimită înapoi cu o barcă şi să-i trimită bagajele a doua zi. Era seară când doamna Judson, însoţită de mica Emilia intră în oraş şi se îndreptă spre casa singurului englez rămas în Rangoon, unde petrecu noaptea. A doua zi dimineaţă, se întoarseră la casa de misiune, spre bucuria tuturor birmanilor lăsaţi s-o păzească. Singură, cu fetiţa ei, printre locuitorii unui popor de o altă rasă, într-un oraş tulburat şi singuratic, doamna Judson scrise în jurnalul ei, în 14 iulie: *„Ştiu că sunt înconjurată de primejdii de tot felul şi mă aştept să simt şi mai multă nelinişte şi deznădejde, totuşi în prezent sunt liniştită, încercând să studiez ca şi în trecut şi să las evenimentele să decurgă aşa cum va vrea Dumnezeu".*
La două zile după întoarcerea la Rangoon, intră în port un mare vas rătăcit, şi care nu era altul decât acela cu care plecase domnul Judson, cu 6 luni înainte! Ana Judson se duse fără întârziere la căpitan ca să afle veşti despre soţul ei. Dar ceea ce îi putea spune el era numai o jumătate de poveste. Corabia nu fusese în stare să se apropie de portul dorit, de Chittagong, şi a fost nevoită timp de trei luni să rătăcească prin golful Bengal, care n-avea nici un port. în cele din

urmă, ancoră în Masulipatam, un port aşezat la nord de Madras, pe coasta Indiei, unde domnul Judson a părăsit corabia, plecând la Madras, ca să afle un mijloc de a ajunge mai repede la Rangoon. Mai departe, căpitanul nu ştia ce s-a întâmplat cu soţul ei, dar doamna Judson era mulţumită şi cu atât, căci atlase două lucruri îmbucurătoare: că un naufragiu n-a avut loc şi că domnul Judson e în căutarea celui mai bun drum de a se întoarce acasă. Vasul era primul care intrase în port de patru luni, dar sosirea lui dovedea că războiul nu era aşa de apropiat cum se credea.
Peste câteva zile, doamna Judson fu surpinsă de sosirea soţilor Hough la casa de misiune. Corabia întârziată cu care plecaseră spre Bengalia, trebuia să rămână în port mai multe săptămâni, iar călătoria lor a fost, printr-o înţelegere, amânată. Doamna Judson spera şi se ruga pentru sosirea soţului ei înainte de a fi nevoiţi să plece din nou, ca să nu trebuiască, aşa cum scria: *„să trăiască în ţinutul acesta înfiorător, sau mai departe de aici, în păduri, fără nici un prieten, fără nici un ocrotitor".* Programul ei zilnic de studii era urmat cu sârguinţă. *„Aceasta",* scria ea, *„este cea mai bună metodă de a înlătura descurajarea. Apoi, conştiinţa mea nu-mi permite să stau şi să mă gândesc cuprinsă de acele*

sentimente cu care un creştin nu trebuie să fie indulgent".
Trecu zi după zi, până ce se împlini o săptămână de studiu forţat şi de veghe neliniştită. Fiecare dimineaţă aducea o speranţă nouă, şi fiecare noapte o deznădejde proaspătă. Dar, într-o zi pe la începutul lui august, speranţa se transformă într-o bucurie de nedescris. Un vas englez a sosit la gura râului şi - veste aproape prea bună, ca să fie adevărată - domnul Judson era pe bord! Pentru soţie, trecerea de la o nelinişte de 6 luni, la o fericire neaşteptată era ceva aproape de nesuportat.
în camera de lucru din casa de misiune, soţul şi soţia stăteau şi îşi povesteau întâmplările din cele 6 luni de despărţire, în povestirea ei, soţul putu citi uşor marele ei curaj şi spirit de iniţiativă care au salvat misiunea de la dezastru. în istori-
79
sirea lui, despre febră, sete, foame şi speranţe spulberate, ca citi marea încredere în Dumnezeu, care îi salvase soţul de la disperare, dacă nu de la moarte. Şi împreună, ei priviră în viitor, înălţând vechea rugăciune din primele lor zile în Rangoon: *„Dumnezeu să ne ajute să trăim şi să murim printre birmani, deşi noi nu vom putea face altceva, decât să deschidem drumul pentru alţii".*

In anul 1822, un vas englez parcurgea lent distanţa dintre Calcutta şi Liverpool, pe vechiul drum ocolitor, care trecea pe la Capul Bunei Speranţe. La bord se aflau mai mulţi pasageri europeni, care plecau spre casă, după o şedere mai scurtă sau mai lungă în Orient. Una dintre cele mai mari cabine era ocupată de trei copii şi o doamnă, cu o faţă plăcută, care, după aparenţe, nu era mama lor. Ochii negri ai doamnei aveau o privire obosită şi liniştită, ca şi când ar fi purtat suferinţe necunoscute; dar în acelaşi timp, în ei strălucea o lumină puternică, ce dovedea o experienţă plină de cele mai îndrăzneţe aventuri.
Purtarea ei deştepta ceva mai mult decât interesul călătorilor, ceva care semăna ciudat de mult cu veneraţia, în timpul zilelor în care fu nevoită să stea în cabină, nu din cauza răului de mare, ci a unei boli vechi, două dame tinere din societatea înaltă, veneau regulat să se intereseze de ea şi să-i citească cu voce tare bucăţi din literatură, pe care le alegea ea însăşi. Adesea alegerea se oprea la Biblie, la care adăuga o scurtă rugăciune spusă cu vocea ei clară, cerând o viaţă de sacrificiu şi de minunată slujire. Cele două vizitatoare erau serios impresionate de sinceritatea şi îndrăzneala acestei străine, despre care aflară că era unul dintre primii misionari plecaţi din America în Orient, şi care după 10 ani de absenţă, era în drumul ei spre casă, pentru prima vizită.

Da, pasagera nu era alta decât Ana Hasseltine Judson, care îşi luase rămas bun de la soţul ei din Rangoon, Birmania, şi se îndrepta spre casa copilăriei din America.
Dar credeţi că în bucuria ei anticipată de a vedea pe tatăl, pe mama, pe surorile ei şi toate scenele scumpe ale copilăriei din Noua Anglie, nu era şi o umbră de regret? La o depărtare de sute şi mii de leghe, în vechiul Rangoon, era căminul ei de femeie, prima şi singura ei casă din viaţa de soţie. Ea a costat-o multă muncă şi suferinţă, dar comoara preţioasă adunată în inimă, se ridică întotdeauna deasupra muncii. Deci viaţa ei a început să se pătrundă adânc de mediul Birmaniei păgâne, iar transplantarea ei era tot atât de dureroasă şi nepotrivită ca aceea a unei plante tropicale într-un ţinut nordic. *„Rangoon, locul în care s-a desfăşurat atâta credinţă, atâta putere, şi binecuvântare dumnezeiască, Rangoon, pe care timp de 10 ani l-am considerat ca patria mea şi în care s-au adunat mii de amintiri, a devenit pentru mine colţul cel mai frumos de pe pământ. De aceea vei înţelege că plecarea mea nu se datorează unei consideraţii obişnuite".* Aceste cuvinte le scria doamna Judson unei prietene înainte de a părăsi Birmania.
într-adevăr, ceea ce o făcea să plece nu era „nici o consideraţie obişnuită", ci era vorba de viaţa sau moartea ei. Suferea de o boală care nu se putea vindeca în clima aceea. Soţul fusese anunţat că dacă nu o va trimite într-o climă mai nordică, nu va mai putea trăi decât câteva luni. Să se despartă din nou, le trebuia o voinţă de spartan, dar aşa cum zicea doamna Judson *„datoria faţă de Dumnezeu, faţă de noi înşine, faţă de Bordul de Misiune şi faţă de birmani, ne-a făcut să luăm această hotărâre, deşi era în contradicţie cu toate sentimentele naturale ale inimilor noastre".*

La sosirea doamnei Judson în Calcutta, în septembrie 1821, căpitanii vaselor americane nu voiră să mai ia noi pasageri, fiindcă ar fi mărit prea mult încărcătura corăbiilor. îi
82

mai rămânea să călătorească cu vase engleze, şi un căpitan binevoitor se învoi s-o ducă pentru o sumă mică, dacă va primi să călătorească împreună cu cei trei copii care plecau în Anglia. Cînd tatăl copiilor auzi de această propunere, se oferi să plătească preţul întregii cabine, iar doamna Judson să ţină companie copiilor lui.
Domnul Kipling declară că *„dacă aţi auzit chemarea Orientului, nu mai aveţi nevoie de nimic".* Şi aşa se întâmplă cu doamna Judson. Cu cât se apropia de Occident cu atât gândurile ei se îndreptau mai mult spre oraşul din Orientul, pe care îl părăsise. înaintea ochilor se întindea nemărginirea oceanului, dar înaintea privirii ei sufleteşti apărea o clădire ciudată, făcută în parte din bambus şi paie şi aşezată lângă unul dintre drumurile care duceau spre Pagoda Rangoonului. Imaginaţia ei zbura spre locul acela, pentru că era scena pe care s-au petrecut cele mai scumpe experienţe ale ei din ultimii 2 ani, şi acum desigur era locul unde soţul ei îşi vedea de ocupaţia lui zilnică. Era capela lor, sau „zayat", cum o numeau birmanii. A fost zidită de domnul Judson după ce s-a reîntors din călătoria aceea nefericită la Chittagong.
în această capelă, Maung Nau a declarat în mod public credinţa lui în Isus Cristos, primind marea cinste de a fi primul creştin convertit dintre birmani, deşi nu putea să se aştepte la nimic altceva decât la persecuţii şi moarte. Acolo, în prima duminică după botezul lui Maung Nau, domnul Judson făcu Cina Domnului, pentru prima dată de când era în Rangoon, în două limbi, engleză şi bir-mană, eveniment care fusese dorinţa inimii lui timp de 6 ani. în sala publică, instruitul profesor Maung Sgwa-gnong, apăru zi de zi, punând întrebări şi cugetând cu mintea lui de filozof, tulburată, dar nu convinsă, până ce după câteva luni crezu şi, neluând în seamă persecuţiile şi desconsiderările care îl aşteptau, ceru domnului Judson să-1 boteze. Miercurea seara se forma o clasă în camera interioară, condu-
83
să de doamna Judson, şi ce dulci erau amintirile din acele seri! Gândul ei se îndrepta cu drag în special spre prietena ei Mah Men-la, acea femeie birmană capabilă şi cu influenţă, prima femeie birmană, care s-a declarat creştină şi care mai târziu, din propria ei iniţiativă, a deschis o şcoală primară, pentru ca băieţii şi fetele să nu mai fie nevoiţi să fie instruiţi de preoţii budişti. Mai erau apoi credincioasa ei soră, Mah Mait-lah, Moung thah-lah, Moung Byaa şi celelalte din micul grup de ucenice, membre ale bisericii, în număr de 12 atunci când doamna Judson fu nevoită să părăsească Birmania. Nu e de mirare deci, că ea şi soţul ei simţeau că au înaintat puţin pe drumul experienţelor pentru Domnul lor, şi că inimile le erau pline de iubire pentru cele 12 ucenice ale Lui.
Doamna Judson nu va uita niciodată tăria de credinţă a celor trei primi convertiţi care s-au adunat în jurul soţului ei în ceasul celei mai mari descurajări, când fusese pe cale să părăsească misiunea şi să plece la Chittagong. *„Rămâi",* spuseseră ei, *„până ce vom Gîn stare să formăm o biserică din 10 membri, şi atunci dacă va trebui să pleci, nu vom spune* nu. *în cazul acesta, nu vom fi neliniştiţi. Atunci creştinismul se va răspândi de la sine. împăratul nu-1 va putea opri".*
Descurajarea venise din cauza nereuşitei călătorii pe care o făcuse domnul Judson la Ava. O, ce de necazuri şi de mârşăvii a trebuit să întâmpine în această călătorie! Inima doamnei Judson sângera gândindu-se la întâmplările pe care soţul ei i le povestise de mai multe ori. Domnul Judson, însoţit de asociatul său misionar, domnul Colman au călătorit pe un drum de ţară 350 de mile de la Rangoon spre capitala imperiului, Ava, ca să prezinte împăratului o cerere pentru libertatea religioasă din Birmania. Se gândiră cu multă grijă la darurile cu care să-şi atragă favoarea suveranului şi aleseră cel mai important dar, Biblia, tipărită în 6 volume.
84
Fiecare volum se închidea cu o frunză de aur şi era legat cât se poate de frumos.
Apoi, doamna Judson pictase recepţia misionarilor la Curtea din Ava, splendoarea palatului împărătesc mare şi aurit şi pe mândrul şi dispreţuitorul monarh tânăr, îmbrăcat în bogate haine orientale, sabia aurită şi ochii lui poruncitori; în faţa lui, profesorii americani, soţul ei şi domnul Colman stăteau în genunchi, în timp ce întindeau petiţia lor, cerând libertatea de a predica Evanghelia lui Cristos poporului birman.
La început, Majestatea Sa îi ascultă cu oarecare atenţie, apoi reciti cererea, înapoind-o fără să spună un cuvânt. Cu răsuflarea oprită, cei doi misionari priviră cum împăratul ia darul atât de preţios pentru ei,

din mâinile misionarului, şi citi primele propoziţii, în care se spunea că nu există decât un singur Dumnezeu etern, după care, cu cea mai supremă indiferenţă, lăsă darul să cadă jos, ceea ce însenina că soarta lor era hotărâtă. Cele două propoziţii pronunţate de ministru, le risipiră şi cea din urmă speranţă: *„în legătură cu obiectul cererii d-voastră, Majestatea Sa nu dă nici un ordin, în legătură cu cărţile d-voastră sfinte, Majestatea Sa spune că n-arc nevoie de ele, deci le puteţi lua".* Atunci urmă retragerea dureroasă din palatul împărătesc şi întoarcerea pe râu la Rangoon, unde îi aştepta mângâierea celor de acasă şi a câtorva prieteni credincioşi.
O membră a familiei a călătorit de asemenea cu doamna Judson din Birmania în India, Emilia von Someren, care se întorcea la casa copilăriei din Madras, ca să rămână acolo în timpul absesnţei mamei sale adoptive. Ar fi putut desena din memorie pe copila de 10 ani, stând liniştită în faţa unei clase de birmani, bărbaţi şi femei vârstnici şi învăţându-i literele alfabetului lor. Vara trecută, Emilia fusese conducătoarea întregii gospodării, în timp ce amândoi soţii Judson zăceau loviţi de febră, fără alt ajutor, în afară de acela al fetiţei de 13 ani. Dumnezeu a fost bun când le-a dat pe fetiţa aceasta pe un timp aşa de lung.

La amintirile din trecut, se adăugară realităţile prezentului încărcate cu bucurii neaşteptate. Curând după ce doamna Judson ajunse în Anglia, domnul Iosif Butterworth, un bun creştin şi un gentleman distins, membru în Parlament, o rugă să fie musafira casei lui. în casa aceasta, ea cunoscu o mulţime de persoane distinse, ca: Wilberforce, Babington şi Somers, capelanul regelui. Mai târziu, domnul Butterworth, făcând aluzie la vizita ei, spunea că-şi aduce aminte de porunca apostolică: *„Să nu uitaţi să găzduiţi pe străini, pentru că s-ar putea ca printre ei să fie şi îngeri".*
Prietenii din Scoţia auziseră despre sosirea doamnei Judson în Anglia şi numaidecât o invitară să-i viziteze, oferindu-se să-i plătească toate cheltuielile. în această ţărişoară minunată, ea petrecu câteva săptămâni. Acolo, primi o scrisoare din partea Bordului Baptist de Misiune din America, chemând-o să vină îndată în Statele Unite cu vaporul ce mergea spre New York. Ea se grăbi spre Liverpool, ca să ajungă vaporul, dar fu oprită de câteva doamne binevoitoare, din acel oraş, care insistară să-i plătească biletul pe un vas mult mai mare şi mai confortabil.
De aceea plecă numai în 16 august cu vaporul Amity. Pe bordul lui, doamna Judson scrise în jurnal: *„Voiputea oare îndura şi călătoria aceasta, pentru ca să ajung în a doua ţară, care nu e alta decât patria mea, scumpa mea Americă! Nu-mi vine să cred că voi ajunge să mă văd în scumpa mea casă din Bradford, înconjurată de atâtea scenedin tinereţe, unde fiecare colţ e asociat cu câte o amintire frumoasă! Dar gândul constant că soţul meu nu participă la bucuriile mele, mă mâhneşte".*
Dealurile din Noua Anglie erau împodobite cu frumoasele culori specifice lunii octombrie, când doamna Judson se întoarse pe drumul Bostonului la casa părintească din Bradford. Călătoria de la Birmania până în Anglia nu i se păru atât de lungă ca ultimele 10 mile pe care trebuia să le străbată cu diligenta. Unul câte unul, cunoscutele semne
de apropiere începeau să se arate: drumurile ce duceau spre oraşele vecine, case în care locuiau cunoştinţe vechi, un sat îndepărtat de pe un deal şi apoi dragul şi bătrânul Merrimac, care curgea grăbit la vale. Cu fiecare clipă ce trecea, creştea şi emoţia, care ajunse la punctul culminant atunci când primele case albe ale Bradfordului începură să se zărească. Acum se apropiau de Academia din Bradford, *răsfăţata şi mândria comunităţii",* deşi era tot în aceeaşi clădire mică şi modestă în care Nancy Hasseltine şi Harrieta Awood studiaseră cu vreo 18 ani înainte. Iar acum, în sfârşit, diligenta trase în faţa casei familiei Hasseltine şi fu primită cu braţele deschise de tata, de mama, de Rebeca, de Măria şi Abigail.
Ce primire i se mai făcu! 10 ani de absenţă şi câteodată timp de un an nici o scrisoare de la această pribeagă! La rândul ei, 2 1/2 ani de aşteptare, până să primească prima scrisoare de acasă! E de mirare că familia Hasseltine simţea ca şi când fiica lor cea mai tânără ar fi înviat din morţi? Nu e de mirare de asemenea, că, aveau mereu casa plină de vizitatori de dimineaţă până noaptea târziu. Vecini, prieteni şi rude de aproape şi de departe, veneau să ureze bun sosit fetei pe care o cunoşteau şi care, ca femeie, a călătorit mai mult şi mai departe de cât ar fi putut visa oricare dintre locuitorii din Noua Anglie.
Şi despre câte experienţe îngrozitoare şi de neînchipuit povestea ea, şi cum ceea ce numiseră ei cu 10 ani în urmă „sălbatic şi romantic", părea să fie adevărat la lumina minunatei munci începute în Birmania.
Pentru domnişoara Abigail, directoarea Academiei din Bradford, fu un moment de mândrie şi de plăcere, acela în care sora ei cea mai tânără, favorita ei de totdeauna, stătea în faţa studenţilor şi le

povesti despre activitatea pe care o îndrăgea din Orient, despre greutăţile şi obstacolele întâmpinate şi despre planurile lor măreţe. La fel ca şi domnişoara Abigail, băieţii şi fetele fură cucerite de graţiile şi frumuseţea vorbitoarei cu inima plină de entuziasm.
87
Dar, vai, doamna Judson nu se putu bucura de şederea la casa părintească. Din prima zi a sosirii ei în patrie, nervii îi fură adânc tulburaţi. în primele 4 nopţi n-a fost în stare să închidă deloc ochii. Atunci veni imensa bucurie, întâlnin-du-se cu părinţii, cu surorile şi cu prietenii ei. Timp de 6 săptămâni nu putu avea nici o noapte liniştită. Vizitele neîntrerupte, precum şi teama de frigul apropiatei ierni din Noua Anglie, aduseră sănătatea ei într-o stare cât se poate de alarmantă. Adevăratul scop al vizitei ei în America nu părea posibil de atins şi oricât de drastică era această măsură, trebuia să caute o climă mai puţin aspră decât aceea din Massachusetts.
O singură salvare mai era. Singurul frate al domnului Judson, Elnathan, era un chirurg renumit, care lucra plătit de guvernul din Baltimore. El auzi de starea sănătăţii cumnatei sale şi îi scrise numaidecât, invitând-o să vină la el ca să se trateze, pentru că boala ei nu se putea vindeca decât într-o clinică mai sudică. „Constituţia indiană" a organismului ei - aşa cum îi plăcea să spună, nu se mai putea adapta frigului din Noua Anglie, după ce a trăit atâta timp la tropice.
Deci şi în America, doamna Judson fu nevoită să ia o hotărâre eroică. Dar hotărârile eroice păreau să fie strâns legate de viaţa ei. Trebuia un act de curaj să părăsească din nou casa părintească, după o absenţă de 10 ani; totuşi, datoria ei era să-şi îngrijească sănătatea şi să pună orice alt interes pe planul al doilea. Astfel pe la sfârşitul lui noiembrie, ea călători curajoasă de la Bradford la Providence, iar de acolo pe o corabie la New York, unde petrecu o noapte interesantă şi memorabilă.
Un număr mare de oameni, auzind de scurtul ei popas în oraş, se adunară ca să-i ureze bun venit şi să se roage împreună pentru misiunea din Birmania. Să vezi un interes atât de mare pentru misiunea din străinătate, fu o experienţă îmbucurătoare pentru Ana Judson; totuşi, însăşi această exaltare a simţurilor o duse cu gândul la îndepărtata ei casă din Rangoon,
ceea ce o obosi atât de mult, încât abia mai găsi putere să călătorească până la Baltimore.
în cele 4 luni ce urmară, doamna Judson făcu eforturi mari pentru a-şi redobândi sănătatea. Prin influenţa cumnatului său, fu îngrijită de cel mai renumit medic din Baltimore, care declară că până în primăvară o va face bine. Chiar şi în clima dulce din Maryland nu era uşor să-şi redobândească puterile distruse de boala grea de care suferea. Câtva timp, orice tovărăşie îi fu interzisă, ocaziile de a spune despre nevoile din Birmania, oprite. Totuşi, şi în odaia ei de suferinţă doamna Judson lucra zilnic pentru misiunea pe care o iubea mai mult decât pro-priai viaţă. Mai mulţi prieteni din Anglia, i-au cerut să scrie istoricul misiunii americane din Birmania, ai cărei întemeietori au fost soţul ei şi cu ea. Lucrul acesta îl începuse încă pe bordul vaporului, pe când traversa Oceanul Atlantic, iar acum scria câte 5 ore pe zi. Cartea era aranjată în formă de scrisori adresate lui Iosif Butterworth, din Londra, amabilul ei amfitrion şi protector pe parcursul şederii în Anglia. Manuscrisul a fost tipărit înainte de plecarea doamnei Judson din America, şi astăzi, în câteva librării şi colecţii particulare se mai găsesc un număr mic din aceste volume de modă veche, din 1823.
Dintre toate scrisorile de aproape şi de departe, care veneau să mai alunge singurătatea doamnei Judson, desigur că cele care i-au produs o bucurie mai mare au fost acelea care purtau semnul unei lungi călătorii, din Rangoon, Birmania. într-o zi de februarie, o copie din jurnalul domnului Judson ajunse în mâinile ei, şi o citi cu răsuflarea oprită. Se mai convertiseră 5 persoane la creştinism, printre care şi 3 femei ce mergeau regulat la şcoala condusă de doamna Judson, în fiecare miercuri seara! Cei 18 membri ai Bisericii Creştine din Birmania, erau un număr minuscul, când te gândeşti la milioanele de păgâni din ţară, şi totuşi destul de mare, atunci când stai să cugeti că de la un idol făcut din pământ până la un Tată ceresc, este o cale nespus de lungă pentru mintea omenească. „ *Veţi înţelege dorinţa mea de a merge înapoi la Rangoon ",* scria doam-
89
na Judson sorei sale, la scurt timp după primirea acestei scrisori.
Când ocazia de a fi de folos era aşa de evidentă, pentru o fire ambiţioasă, nu era deloc plăcut să fie captiva unei camere de suferinţă, deşi chiar în timpul acesta de retragere în linişte, mintea doamnei Judson nu se putea desprinde de la marea operă în care îşi avea partea ei de contribuţie. Din rugăciunile ei, se părea că a intrat în strălucitoarea regiune a păcii şi a luminii eterne, unde trăiesc „locuitorii cerului", şi că purta pe faţă ceva din atmosfera ei divină. Dumnezeu devenise mângâierea şi desfătarea vieţii ei sufleteşti şi de a-tunci, *„ju'ci moartea, nici viaţa, nici îngerii...., nici orice altă*

creatuA", n-au mai fost în stare s-o despartă de dragostea lui Dumnezeu care este în Isus Cristos, Domnul nostru. Aceasta era armura sufletului ei.
în martie şi aprilie, doamna Judson petrecu câteva săptămâni în Washington, citind părţi din cartea ei, pe care o terminase şi tocmai o tipărea. Acolo, ca şi oriunde mergea, lăsă impresia unei personalităţi plăcute, devotată în mod absolut lui Dumnezeu şi lucrului pe care i 1-a încredinţat în lumea aceasta. Pe când era în Washington, Convenţia Generală Baptistă, cunoscută de obicei sub denumirea de Bordul de Misiune, îşi ţinu congresul anual în acest oraş. Se formă un comitet care să se sfătuiască cu doamna Judson cu privire la misiunea din Birmania şi, după cele spuse de ea, fură luate câteva măsuri. Aceia care au venit în contact cu ea cu această ocazie, ca şi în alte cazuri, se hotă-râră mai mult ca oricând să sprijinească misiunea din Birmania.
Odată cu timpul mai căldicel al primăverii, doamna Judson fu în stare să se întoarcă la Bradford, deşi numai pentru o vizită scurtă, pentru că avea de gând să plece în Birmania în primele zile de vară. în zadar o rugau prietenele să mai rămână încă un an, pentru ca sănătatea să i se desăvârşească. „ *Vocea Orientului"* care o chema, era aşa de reală în sufletul ei, încât putea să spună într-adevăr că

,jiu mai avea nevoie de nimic altceva". O presimţire ciudată îi spunea că pleca pentru a nu se mai reîntoarce niciodată, totuşi această convingere curioasă şi solemnă nu-i putu distruge dorinţa de a pleca.
într-o zi de iunie, din anul 1823, o mulţime mare de creştini erau adunaţi pe cheiul portului Boston, pentru a-şi lua rămas bun de la trei misionari care plecau spre Orient, Judson şi soţii Jonathan Wade, destinaţi toţi trei mişunii americane din Birmania. Priveliştea acestei plecări într-o zi de vară, nu se asemăna deloc cu aceea friguroasă şi plină de îngrijorare din februarie 1812 când primii misionari din America trimişi în ţările păgâne se îmbarcaserăm portul Salem. Tot aşa de diferită cum este vara de iarnă, era cântecul plin de dor, care răsuna în inima doamnei Judson, pentru că de data aceasta mergea spre casă.

AVA - ORAŞUL ᶜDᶠL AU%

xe ţărmul râului care curgea spre mare, stătea domnul Judson, ascultând sunetul clopotelor de la Pagoda vechiului Rangoon, şi privea mereu spre apus. Figura lui expresivă şi vioaie şi ochii negri şi pătrunzători îţi aminteau îndată de tânărul conducător al clasei lui şi al asociaţiilor studenţeşti din Brown şi Andover. Faţa îi era mereu ca de şcolar, gânditoare şi delicată, dar liniile unei hotărâri nestrămutate şi semnele multor suferinţe, erau un indiciu al bogatei sale experienţe. Cu toate ravagiile pe care le face o ţară tropicală şi necivilizată asupra omului, părea încă tânăr, încă tot aşa de îngrijit îmbrăcat, cum fusese cu 10 ani în urmă, ca şi când abia ar fi plecat dintr-o vizită făcută Anei, în Bradford.
De fapt, abia plecase de la studiul său bine aranjat, din casa de misiune din Rangoon şi din camera care era locul lui obişnuit unde se retrăgea de peste 10 luni, încercând să-şi alunge neliniştea şi singurătatea printr-o muncă neîntreruptă. In timpul acesta, când aştepta întoarcerea soţiei sale, a terminat traducerea Noului Testament şi a scris în birmană o lucrare de 12 capitole asupra Vechiului Testament, două opere de mare întindere, pentru care era nevoie de o duzină de minţi obişnuite. Acum, mintea lui era îndestulată, dar dorinţa inimii nu o putuse realiza încă. Când va veni corabia care îi va aduce pe aceea care pentru el era mai de

preţ decât toate încărcăturile care treceau peste ocean şi debarcau în port? Căuta să pătrundă zarea înspre mare, pentru a identifica primul semn al unei corăbii care se apropie.
După ce doamna Judson a părăsit Birmania, cu doi ani şi ceva înainte, soţul ei a pornit din nou pe râu spre oraşul împărătesc, spre Ava. Noul lui tovarăş de misiune, dr. Price, a fost chemat chiar din ordinul împăratului, pentru că auzise de priceperea medicului străin şi dorea să-i vadă îndemânarea. în invitaţia regală, domnul Judson văzu ocazia de a-şi încerca norocul a doua oară, cu privire la libertatea

religioasă pentru birmanii creştini. De data aceasta, speranţele lui nu mai fură spulberate ca în trecut fiindcă împăratul şi Curtea aranjară o recepţie pentru medicul şi profesorul american; ba mai mult, împăratul îşi exprimă dorinţa de a cunoaşte semnificaţia religiei pe care o aduseseră srtăinii aceştia din Occident.
După o şedere de 4 luni în Ava, timp în care domnul Judson a fost mereu în legătură cu familia regală şi cu autorităţile guvernamentale, încercă să se întoarcă acasă în Rangoon, ca să aştepte sosirea soţiei sale. Când îşi luă rămas bun de la împărat, Majestatea Sa protestă împotriva plecării lui şi îl rugă să vină din nou înapoi şi să locuiască mereu în oraşul de aur. I se dădu o bucată de pământ pe care să-şi zidească o casă, şi planurile lui se ridicară până la speranţa de a înfiinţa o staţiune misionară chiar în capitala imperiului. Nici o presimţire rea nu-i întuneca gândul pe când cobora pe râul Irawadi, spre portul Rangoon.
Pe la începutul lui februarie 1823, domnul Judson ajunse acasă de la Ava. Zece luni mai târziu, în 15 decembrie, o cora-bie engleză îşi făcu apariţia la gura râului şi peste câteva ore intră triumfătoare în portul Rangoon. Lungile zile de aşteptare se terminară, căci, iată, pasagera s-a întors din drumul ei lung. Aceea care sosi era mai mult Nancy Hasseltine decât doamna Judson care plecase slăbită şi suferindă; era fata din zilele de demult, plină de frăgezime, de culoare,
93
de sănătate şi de frumuseţe. Ce pasageră straşnică era aceea care a atins marginile a 4 continente, care a trecut nenumărate leghe peste oceane, a înconjurat o emisferă întreagă şi acum se întorcea veselă şi sănătoasă în oraşul birman de care a fost nevoită să stea despărţită timp de 2 ani şi mai bine! Da, ea ajunse din nou la casa care era mereu în gândul ei, dar nu pentru ca să se stabilească în casa de misiune, ca în trecut, ci vai, ca să plece în capitala imperiului, locuită de atotputernicul şi capriciosul împărat. Ava, oraş de aur, cine s-ar fi putut gândi că numele tău frumos ascunde atâta cruzime şi despotism pentru toţi aceia care au încercat să-şi atragă favoarea mândrului tău monarh?
Fără să se gândească la nici o primejdie, soţul şi soţia, întovărăşiţi de către birmanii convertiţi, plecară de la casa de misiune spre oraşul împărătesc. Soţii Hough, care s-au întors din Bengal în timpul absenţei doamnei Judson, împreună cu noii veniţi, soţii Wade, erau o forţă îndestulătoare ca să susţină misiunea din Rangoon. Domnul şi doamna Judson, îndrăzneţii pioneieri, trebuiau să deschidă drum într-un alt oraş păgân pentru singurul Dumnezeu adevărat.
în 6 săptămâni, în perioada ianuarie-februarie 1824, mica barcă ajunse la Ava. Adesea, drumul lor lung şi anevoios pe râu, trecea pe lângă diferite sate. în satele acestea din interiorul ţării nu mai fusese văzută niciodată, o femeie străină de aceea mirarea lor fu mare la trecerea doamnei Judson. Prietenii şi cunoscuţii fură înştiinţaţi de venirea ei de la o depărtare extraordinar de mare.
La o distanţă de 100 de mile de Ava, călătorilor le fu dat să vadă un spectacol care stârnea uimire şi groază în inimile privitorilor. Faimosul general birman Bandoola, îşi făcea marşul său obişnuit cu armata pe malul râului, aşteptând în taină să se lupte şi să învingă armata engleză. Barca lui de aur, împreună cu alte bărci de război, făcute tot aur, ieşi în calea micii şi umilei corăbii a misionarilor, oprind-o. Când află că nu sunt englezi ci americani, şi se duc la Ava din ordinul
94
împăratului, le dădu voie să plece. De aici încolo, misionarii au înţeles că războiul constituia o posibilă ameninţare şi că în fiecare clipă va putea fi o realitate.
Cu câteva zile înainte de a ajunge la Ava, dr. Price care auzi de sosirea lor, veni să-i întâmpine într-o luntre mică. Ceea ce avea să le spună era o poveste cam tristă, care se potrivea cu ceea ce bănuiseră ei că-i va aştepta în oraşul împărătesc. Opinia publică începuse să se întoarcă împotriva străinilor din Ava. Vechii sfetnici ai împăratului fură înlăturaţi şi locurile lor ocupate de alţi demnitari, care nici nu-i cunoşteau, nici nu se interesau de profesorii americani. Atunci domnul Judson înţelese că planul lui şi al dr. Price de a stabili o staţiune de misiune acolo, nu mai putea fi realizat.
La sosirea în oraş, lucrurile nu se prezentară deloc bine. Nici o casă nu-şi deschise uşa ca să-i primească, afară de cea a dr. Price, care era încă neterminată şi insalubră, aşa încât după o şedere de câteva ore în ea, doamna Judson se îmbolnăvi. N-avea altceva de făcut, decât să locuiască pe corabie, până ce vor ridica un adăpost oarecare pe bucata de pământ dată de rege domnului Judson în ultima lui vizită. Doamnei Judson abia îi venea să creadă, când exact la 2 săptămâni după sosirea lor, îşi mutară bagajele într-o casă confortabilă cu 3 camere şi o verandă, zidită într-un timp atât de scurt.
Acolo, fără să primească nici o încurajare din partea împăratului, începură să ţină servicii religioase în fiecare seară, la care luau parte un număr oarecare de birmani. Să vorbeşti limba cu uşurinţa celor doi

străini, era, desigur un mare avantaj. Domnul Judson, predica în fiecare duminică, în faţa unui auditor care varia între 12 şi 20 de persoane, care se adunau în casa dr. Price. Doamna Judson deschise o şcoală de fete, numărând iniţial doar 3 fetiţe, dintre care două deve-niră surori fiind date de părinţi doamnei Judson pentru a fi educate. Le dădu numele propriilor ei surori: Măria şi
95
Abby Hasseltine şi se gândi să suporte la şcoală pe una dintre ele cu banii pe care îi trimiteau în acest scop „Asociaţia Judson a Academiei din Bradford". într-un spirit de atâr-nare completă de Dumnezeu, misionarii se ocupară de îndatoririle lor, conştiincioşi, deşi primejdia creştea în fiecare zi.
Domnul Judson se duse de 2-3 ori la palatul împărătesc, după vechiul său obicei, dar împăratul se făcea că abia îl observă. împărăteasa, care de multe ori îşi exprima dorinţa de a vedea pe soţia profesorului în hainele ei străine, acum nu mai întreba de ea deloc. în consecinţă, doamna Judson nu putea vizita palatul, deşi era invitată aproape în fiecare zi la membrii familiei regale, care trăiau în afară de palat. Singura procedură cuminte părea să fie să uite intenţiile cu care au venit şi să încerce să dovedească pe toate căile că ei n-aveau nimic de-a face cu războiul.
Bănuielile păreau încă să apese greu peste străinii din Ava. După ce împăratul şi împărăteasa se stabiliră în mod formal în noul palat construit pentru ei, s-a dat ordinul potrivit căruia, fără nici o excepţie, nici un străin n-avea voie să intre în el. Acest ordin misterios fu ceva descurajator, dar timp de 2-3 săptămâni nu se mai întâmplă nici un eveniment îngrijorător, iar pregătirile pentru o casă de cărămidă care să adăpostească pe familia Judson de arşiţa soarelui tropical erau pe sfârşite.
într-o duminică, în 23 mai, micul grup de creştini se deplasă ca de obicei la casa dr. Price, să se roage, când, pe la sfârşitul serviciului, un sol apăru în pragul uşii, aducând temutul anunţ. *„Rangoonul a fost capturat de armata engleză!".* Războiul era acum o realitate crudă, iar străinii din Ava trebuiau să treacă prin încercări grele.
Domnul Gouger, un englez tânăr, comerciant, stabilit în Ava, era în tovărăşia misionarilor când sosi vestea aceasta şi pentru el le era tuturor frică. Ca americani, sperau mereu să nu fie amestecaţi în chestiunea războiului. Totuşi, se
96
adunară în casa soţilor Judson, ca să se sfătuiască. Domnul Gouger se grăbi să ceară sfatul prinţului, care era cel mai cu trecere înaintea împăratului dintre toţi fraţii lui. Răspunsul fu că Majestatea Sa a stabilit îm mod definitiv că *„cei câţiva străini care se află în A va, n-au nimic de-a face cu războiul şi de aceea nu vor fi deranjaţi".* Cu toată asigurarea aceasta, teama n-a fost cu totul înlăturată.
Cauza războiului a fost acel ţinut nefericit prin care umblase fără succes domnul Judson, numit Chittagong. Această regiune era sub autoritatea engleză, iar supuşii birmani se refugiau adesea acolo, voind sa scape de sub conducerea împăratului despotic. împăratul Birmaniei cerea ca refugiaţii să fie arestaţi de poliţia engleză şi trimişi înapoi. în al doilea rând, începuseră să simtă amestecul Marei Britanii într-un ţinut pe care de drept îl considerau al lor. în concluzie, ei făcură o înaintare îndrăzneaţă în teritoriul englez. Şi orice efort din partea autorităţilor de a înlătura războiul, fusese primită cu indiferenţă şi în cele din urmă cu o serioasă pregătire de atac. îndrăzneala acestui popor necivilizat era aşa de mare, încât se gândiră să pătrundă chiar şi în Bengalia. Se zvonea că armata lui Bandoola ducea cu ea un lanţ de aur care să fie purtat la picioare de guvernatorul Indiei, când va fi adus în captivitate şi aruncat la picioarele de aur ale monarhului Birmaniei. Orgoliul armatei Marei Britanii nu mai putea îndura toate acestea. De aceea, în mai 1824, o armată de 6 000 de soldaţi, sub conducerea lui sir Archibald Campbell, debarcă în Rangoon. Atacul acesta fu atât de neaşteptat, încât oraşul căzu în manile duşmanului după o mică rezistenţă, sau aproape fără nici o împotrivire.
Când vestea căderii Rangoonului ajunse în oraşul împărătesc, începură să se facă pregătiri pentru a-i întâmpina. Nimeni nu se îndoia de izbândă, singura teamă a împăratului fiind, ca nu cumva la apropierea trupelor birma-ne, englezii să se înspăimânte atât de tare, încât să se urce repede în corăbiile lor şi să fugă, înainte de a-i putea prin-

97
de ca sclavi. *„Adu-mi",* porunci împărăteasa unui ofiţer superior, *„4 străini albi, ca să-mi conducă gospodăria, fiindcă din cîte ştiu, ei sunt servitori de încredere".*
In 3-4 zile fu adunată o armată de 10 000 de oameni şi trimisă în josul râului spre Rangoon. Pe când corăbiile de război treceau pe lângă casa soţilor Judson de pe marginea râului, soldaţii dansau, cântau şi gesticulau cu multă veselie. *„Sărmanii de voi",* îşi ziceau cei ce cunoşteau puterea celei mai

renumite armate de pe pământ, *„e foarte posibil să nu mai dansaţi niciodată pe aici".*
îndată ce armata se îndepărtă de oraş, funcţionarii superiori începură să se întrebe de ce a atacat armata engleză Rangoonul. *„Trebuie că în ţară se află spioni, care i-auinvitat"* fu părerea tuturor. *„Şicine puteau fiacei spioni, dacă nu englezii stabiliţi în Ava?"* Se răspândi un zvon potrivit căruia căpitanul Laird, ajuns de curând acolo, a adus cu el hârtii din Bengal în care s-a găsit planul englezilor de a ataca Rangoonul. Trei englezi, domnul Gouger, căpitanul Laird şi domnul Rogers, fură chemaţi la interogatoriu, fiind ţinuţi în stare de arest preventiv, dacă nu în închisoare. Domnul şi doamna Judson începură să se teamă pentru propria lor viaţă, aşteptând zilnic cu frica în sân apariţia evenimentului groaznic. Veni în curând şi ziua în care domnul Judson şi dr. Price fură chemaţi să apară în faţa Curţii pentru a fi interogaţi. I-au întrebat dacă au trimis cândva informaţii în străinătate despre situaţia din Birmania. Ei răspunseră că au scris mereu prietenilor din America, dar că n-au corespondat niciodată cu funcţionari englezi. După ce anchetarea lor se termină, li se permise să se întoarcă la casele lor. După controlul efectuat asupra cheltuielilor domnului Gouger, oficialităţile birmane ajunseră la convingerea că şi misionarii americani sunt vinovaţi. Obiceiul americanilor era să primească banii prin Bengal, prin intermediul domnului Gouger, în carnetul căruia era notat că dăduse o sumă considerabilă dr. Price şi domnului Judson. Neşti-
98
ind nimic despre o astfel de metodă, în afacerile băneşti, birmanii traseră concluzia că americanii erau plătiţi de englezi şi că prin urmare sunt spioni. Descoperirea aceasta fu raportată împăratului, care, pe un ton supărat, dădu ordin ca „cei doi profesori" să fie arestaţi numaidecât.
în ziua de 8 iunie, domnul şi doamna Judson se pregăteau liniştiţi să se aşeze la cină când, deodată, uşa se deschise şi un ofiţer birman pătrunse înăuntru, cu temuta carte neagră, în mână semnul arestării. îndărătul lui, stăteau 12 oameni furioşi şi printre ei, unul cu o înfăţişare hidoasă, a cărui faţă vopsită spunea îndată că era un *„fiu al închisorii",* un călău. *„Unde eprofesorul?",* întrebă ofiţerul cu o voce aspră. Domnul Judson îi întâmpină îndată. *„Sunteţi chemat de împărat",* zice ofiţerul în felul lui de a se exprima atunci când aresta pe un criminal. Tot aşa de repede cum fu pronunţată şi sentinţa fatală, omul vopsit trânti pe domnul Judson la pământ şi începu să-1 lege cu o sfoară scurtă, întrebuinţată de birmani ca instrument de tortură. *„Stai",* strigă doamna Judson, încercând să oprească mâna omului, *„am să-ţi dau bani". „J^uaţi-o şi pe ea",* fu răspunsul brutal al ofiţerului, *„căci e tot străină".* Cu o privire rugătoare, domnul Judson înduplecă pe ofiţer să-i lase soţia până ce va primi un alt ordin. Pentru un moment, priveliştea fu un adevărat haos.Veci-nii se adunară îndată, mânaţi de curiozitate. Muncitorii de la casa aflată în lucru îşi lăsară uneltele şi alergară într-acolo. Fetiţele birmane, Măria şi Abby, ţipau îngrozite. Servitorii bengali stăteau împietriţi de spaimă, ascultând ocările care cădeau asupra stăpânului lor. în timpul acesta, călăul cu faţa vopsită, se amuza ţinându-se de sfoara cu care era legat prizonierul. Din nou doamna Judson îl rugă să primească bani şi să dezlege funia, dar refuză iarăşi şi plecă împreună cu soţul ei, pe care nimeni nu ştia ce soartă îl aştepta. Ea dădu bani lui Moung Ing, un creştin din Rangoon, care i-a însoţit la Ava, rugându-1 să urmeze pe soţul ei şi să încer-
99
ce să-i uşureze suferinţele. Spre deznădejdea ei, omul veni înapoi, spunând că după un drum scurt, aruncară pe prizonier la pământ şi îi strânseră sforile atât de tare, încât abia putea să respire. L-au dus la palatul regal, spunea Moung Ing, unde erau adunaţi guvernatorul şi consilierii oraşului. Acolo, a fost citit ordinul împăratului, trimiţând pe domnul Judson în închisoarea condamnaţilor la moarte, în acel loc fatal, din care nimeni n-a putut scăpa, fără intervenţia specială a împăratului.
De la palatul regal, domnul Judson fu târât până în curtea închisorii şi apoi în sus pe scara care ducea la o celulă întunecoasă şi murdară, în care fu aruncat.
Numele acestor celule de groază era „Let-mayoon", şi însemna *„JVu slăbi mâna".* Prin asta se înţelegea că torţionarii trebuiau să nu renunţe la nici un fel de torturi, pe care nu şi le poate închipui nici un demon încarnat.
Ziua de 8 iunie se sfârşi pentru doamna Judson cu vestea că soţul ei era în închisoarea cea mai groaznică şi cu convingerea că lucruri oribile o vor aştepta în viitor. Din noaptea aceea, începu seria demersurilor diplomatice pentru salvarea soţului ei şi a celorlalţi prizonieri străini, lucru care făcu pe Ana Hasseltine să fie cunoscută în Orient şi Occident, ca *eroina din A va.*

fazele soarelui tropical băteau într-o după-amiază de iunie pe căsuţa de pe ţărmul râului din Ava, unde în ziua fatală a arestării, doamna Judson rămase singură, cu cele două fetiţe birmane. Prima spaimă

încă nu-i trecuse, când se duse într-o cameră mai retrasă, ca să se gândească la situaţia oribilă în care se aflase cu câteva ore înainte. O femeie străină, fără nici o protecţie, în mijlocul unui popor duşmănos, a cărui pornire era spre răzbunare! Tovarăşul ei cel mai scump era închis şi chinuit şi probabil condamnat la moarte! Tragicul situaţiei sale cu greu şi-ar putea găsi o asemănare în istoria omenirii. în durerea ei deznădăjduită, se lăsă pe seama iubirii şi a îndurării lui Dumnezeu, cerându-I putere ca să poată suporta suferinţele care o aşteptau. Numai o bunătate nemărginită ar putea răbda cruzimea sălbaticilor faţă de cei neputincioşi din oraşul păgân.
însăşi liniştea singurătăţii fu repede tulburată, fiindcă un zgomot de paşi se auzi în verandă şi o voce o chemă. Era magistratul oraşului, care chema pe soţia prizonierului străin spre a fi anchetată. înainte de a se supune acestui ordin, ea distruse toate scrisorile, jurnalele şi manuscrisele care ar fi putut dovedi corespondenţa lor cu Anglia, precum şi că şi-ar fi însemnat orice întâmplare de la sosirea lor în ţară. Odată acest lucru făcut, doamna Judson se prezentă în

faţa funcţionarului birman, care o întrebă despre felul cum a folosit fiecare clipă, încercând să scoată de la ea vreo mărturisire. După ce făcu lucrul acesta, dădu ordin să fie închisă poarta, oprind orice persoană să intre sau să iasă şi lăsă un număr de soldaţi de pază, cu ordinul strict de a o supraveghea. După ce îşi îndeplini datoria în mod ceremonios, ieşi şi se îndepărtă.
întunericul nopţii căzu asupra casei păzite şi umbra morţii părea că pluteşte înjurai ei. Din nou, doamna Judson se refugie în camera mai retrasă, ducând cu ea pe cele două fetiţe şi încuind uşa în urma lor. Numaidecât, garda îi porunci s-o deschidă şi să iasă afară, amenințând-o că dacă nu va asculta, vor sparge uşa. Cu cât ei stăruiau mai tare, cu atât se împotrivea şi ea, încercând să-i sperie că se va plânge împotriva lor autorităţilor superioare. în cele din urmă, observând că e hotărâtă să nu deschidă, luară pe cele două servitoare birmane şi le aşezară cu picioarele în butuci, într-o poziţie cât se poate de incomodă. Ţipetele lor nu puteau fi suportate, de aceea doamna Judson chemă pe şeful lor la fereastră şi îi promise că dimineaţa va da fiecăruia un cadou dacă îi vor lăsa servitoarele în pace. După o târguiala îndelungată, soldaţii se învoiră. Comportarea lor de beţivani şi limba aceea drăcească, amestecate cu neliniştea care străpungea mintea doamnei Judson ca o sabie, făcură din noaptea aceea de iunie, un adevărat coşmar. Somnul era o fantomă îndepărtată, iar întunericul doar un înveliş al groazei.
La începutul zilei următoare, primul lucru pe care îl făcu doamna Judson fu să trimită pe Moung Ing la închisoare ca să îi aducă veşti despre domnul Judson şi să-i ducă mâncare, dacă mai era în viaţă. Moung Ing se întoarse în curând cu vestea că domnul Judson, împreună cu ceilalţi străini, zăceau în închisoarea condamnaţilor la moarte, fiecare fiind legat cu 3 lanţuri grele de fier, fixate de o prăjină lungă, pentru a le împiedica mişcările. Necazul cel mai mare pentru doamna Judson era că şi ea se afla reţinută, şi nu putea face ni-

mic pentru ei. Ruga mereu pe înaltul magistrat să-i dea voie să meargă la câteva persoane cu influenţă, pentru a le explica situaţia lor, dar o refuza mereu, fiindu-i frică să nu fugă. Nemaiputând aştepta, ea trimise o scrisoare la una dintre surorile regelui, cu care avusese relaţii cât se poate de prieteneşti, rugând-o să-şi folosească influenţa ei, încercând să uşureze soarta prizonierilor străini. Scrisoarea îi fu înapoiată cu cuvintele: *„N-o înţeleg",* ceea ce în realitate însemna un refuz delicat. Mai târziu doamna Judson află că aceasta ar fi dorit din inimă s-o ajute, dar s-a temut să nu supere pe regină.
Ziua trecu nespus de încet, şi a doua noapte se întinse peste căsuţa mohorâtă. Ca să împace garda, doamna Judson servi soldaţii cu ceai şi cu daruri, ceea ce îi îmbuna aşa de mult încât peste noapte nu-i mai pricinuiră nici un necaz. Totuşi, somnul venea numai pe furiş şi pentru puţin timp, pentru că înaintea ei avea mereu viziunea soţului legat în lanţuri de fier şi întins pe jos în celula închisorii.
Când se făcu ziuă din nou, doamna Judson se sculă hotărâtă să acţioneze. A găsit în sfârşit calea prin care să ajungă la întemniţaţi. Trimise un mesaj guvernatorului oraşului, cerându-i voie să-1 viziteze şi să-i aducă un dar. Gestul acesta îşi avu efectul, căci numaidecât garda primi ordin să dea voie prizonierei să meargă în oraş. Guvernatorul o primi polilticos, şi o întrebă cu bunăvoinţă ce doreşte de la el. Doamna Judson îi povesti situaţia străinilor, îndeosebi a celor doi profesori, soţul ei şi dr. Price, care ca americani, n-aveau nici o legătură cu războiul. Guvernatorul răspunse că era peste puterile lui să-i elibereze, dar că le poate face viaţa din închisoare mult mai uşoară. îi prezentă pe funcţionarul lui superior, pe şeful închisorii, un bărbat cu privirea încruntată, cu care trebuia să se înţeleagă.

Funcţionarul o ragă să ia loc şi încercă s-o facă să înţeleagă că el era stăpânul situaţiei şi că liniştea viitoare, atât a ei cât şi a prizonierilor depindea numai de generozitatea ei şi de darurile pe care i le va face
103
în mod secret. *„Ce trebuie să fac?"* zise doamna Judson, *„pentru a obţine o uşurare a suferinţelor actuale ale celor doi întemniţaţi?". „J)ă-mi",* răspunse el, *„200 de ticali* - aproape 100 de dolari - *două rânduri de haine fine şi două batiste".* Doamna Judson luase cu ea o sumă considerabilă de bani când plecase dimineaţa de acasă, aşa încât oferi îndată înaltului funcţionar suma cerută, care, după o mică şovăire, o primi şi promise să ajute pe întemniţaţi.
Al doilea lucru pe care îl făcu, a fost să ceară voie guvernatorului să viziteze pe prizonieri, lucru ce i se permise. Dar realitatea pe care o văzu ea acolo, întrecea orice închipuire, în amintirile ei din zilele nefericite petrecute în Ava, doamna Judson refuză să povestească scena care avu loc în interiorul închisorii. Domnul Gouger, care în momentul intrării doamnei Judson se afla în pragul uşii, aşteptând să primească hrana, a descris câţiva ani mai târziu această întâlnire patetică dintre soţ şi soţie. Domnul Judson se târî cu greu până la uşă, fiindcă lanţurile grele ce-i atârnau la picioare îl împiedicau. Chinurile pe care le îndurase trupeşte şi sufleteşte, i se întipăriseră pe faţă, care era aşa de palidă, de parcă moartea ar fi pus deja stăpânire asupra lui. La înfăţişarea lui deznădăjduită, se mai adăugă şi exteriorul murdar şi răvăşit. La vederea lui, soţia îşi luă faţa în mâini, nefiind în stare să privească la schimbarea pe care o făcură cele două zile. Abia începură să vorbească împreună, când paznicii îi porunciră să plece. Ea le aduse aminte de permisia sa din partea guvernului, dar ei adăugară: *plecaţi, dacă nu vreţi să vă scoatem noi afară!"* Fu deci silită să-şi întoarcă paşii grei spre ieşirea închisorii şi să străbată cele două mile până acasă la ea cu mintea torturată de cele văzute în temniţă, care erau mult mai îngrozitoare decât îşi închipuise ea.
Seara, misionarii împreună cu ceilalţi străini cărora li se luase aceeaşi sumă de bani, fură scoşi din închisoarea comună şi duşi într-un şopron deschis, care aparţinea tot de închisoa-
104
re. Acolo i se permise doamnei Judson să le trimită mâncare şi covoare pe care să doarmă, dar timp de câteva zile nu i se mai dădu voie să-i vadă.
Frământându-şi mintea spre a găsi ce ar trebui să mai facă, se hotărî să trimită o cerere chiar reginei. Doamna Judson nu putea merge în persoană la palat, fiindcă nimeni dintre cei pe care împăratul era supărat, nu aveau voie să intre. Totuşi, va încerca să ajungă la înălţimea Sa, prin cumnata împărătesei, care în timpurile bune îi arătase o simpatie făţişă. Ca de obicei, ea alese un dar preţios şi se prezentă în faţa femeii de neam nobil, care, când intră ea, stătea pe un covor, după moda orientală, înconjurată de doamnele ei de onoare. Fără să aştepte întrebarea *„Ce doreşti?",* adresată de obicei celor ce solicită o favoare, doamna Judson îi povesti situaţia ei nefericită şi îi solicită ajutorul. Ridicându-şi pe jumătate capul, aceasta examina darul şi răspunse rece: *„Cazul d-voastră nu e unic; toţi străinii sunt trataţi la fel". „Ba e unic",* zise doamna Judson, *„fiindcă profesorii sunt americani; ei sunt predicatori religioşi şi n-au nimic de-a face cu războiul şi cu politica, iar la A va au venit ca să asculte de ordinul împăratului. Ei n-au făcut niciodată nimic, pentru ca să merite tratamentul acesta; e drept să fie trataţi astfel?" „împăratul face ceea ce îi place",* răspunse din nou prinţesa, *„şi ce pot face eu?", puteţi povesti cazul lor împărătesei, ei care îi va pune în libertate",* continuă doamna Judson. *„Puneţi-văîn situaţia mea; dacă aţi Fi în America, unde bărbatul d-voastră, nevinovat de nici o crimă, ar fi luat, aruncat în închisoare, legat în lanţuri şi d-voastră aţi rămâne o femeie singură şi fără de ajutor. Ce aţi face d-voastră?"* Prinţesa răspunse afişând o anume nepăsare: *„JWi-aş prezenta cererea; vino mâine din nou".* Cu această asigurare, doamna Judson se duse acasă, sperând că ziua libertăţii era aproape.
Dar a doua zi, când auzi vestea că averea domnului Gouger, în valoare de 50 000 de rupii, a fost ridicată şi dusă la palat, inima îi îngheţă. După ce se întoarseră de la
105
1
acea confiscare, funcţionarii anunţară pe doamna Judson că pe ea o vor vizita a doua zi. Se folosi de înştiinţarea aceasta, pentru a ascunde cât mai mult argint şi lucruri preţioase pe care le avea. Când se gândea la ceea ce făcea, tremura de frică. Dacă actul ei ar fi fost descoperit, ea însăşi ar fi fost aruncată

în închisoare. Pe de altă parte, măsura aceasta trebuia neapărat luată, căci dacă războiul ar fi continuat, n-ar mai fi putut primi bani, şi ar fi fost ameninţaţi să moară de foame. Credincioşi celor spuse, funcţionarii apărură în dimineaţa următoare cu un ordin din partea împăratului să ridice avutul misionarilor. Procesiunea care se apropia de casă, era compusă din 3 nobili birmani, urmaţi de un grup de 40 - 50 de soldaţi. Doamna la care veneau pentru ca s-o despoaie de tot ce avea, îi primi cu multă politeţe, oferindu-le scaune şi servindu-i cu ceai şi cu prăjituri. Ei răspunseră la politeţea femeii şi la marele ei curaj, fâcându-şi datoria ingrată, cu o bunăvoinţă la care doamna Judson nu se aştepta de la funcţionarii birmani. în casă intrară numai înalţii demnitari, soldaţii fiind lăsaţi să aştepte afară. închipuindu-şi durerea doamnei Judson, ei îşi cereau mereu scuze pentru ceea ce trebuiau să facă, asigurând-o că şi pentru ei era o situaţie penibilă.
„Unde sunt argintul, aurul şi bijuteriile d-voastră?" o întrebă casierul regal. *„JV-am nici aur, nici bijuterii",* răspunse doamna Judson, *„dar iată cheia lăzii care conţine argint, faceţi cu el ce doriţi".* Lada fu deschisă şi argintul scos. *„Banii aceştia",* explică doamna Judson, *„au fost adunaţi în America de către ucenicii lui Cristos şi trimişi aici cu scopul de a zidi o kyoung* - o locuinţă a preotului - *şi pentru suportul nostru, ca să putem învăţa religia lui Cristos. A veţi dreptul să-i luaţi?".* Birmanii de obicei nu ating banii adunaţi cu scopuri religioase, şi la acest obicei făcea aluzie doamna Judson. „ *Vom raporta cazul acesta împăratului",* răspunse un funcţionar, *„poate îi va înapoia. Dar acesta e tot argintul pe care îl aveţi?" „Casa e în mâinile d-voastră",*
106
zise ea, evitând un răspuns direct, *„în credinţa ţi-vă". „N-aţi trimis argintul în altă parte cu vreo persoană dintre cunoştinţele d-voastră?" „Cunoştinţele mele sunt toate în închisoare, cu cine l-aş fi putut trimite?".*
Al doilea lucru fu să examineze dulapul şi hainele doamnei Judson, şi, dintr-un fel de consideraţie, ei se învoiră ca numai unul să se ocupe împreună cu ea de această chestiune. Tot ce i se părea de valoare sau interesant era arătat celorlalţi funcţionari, pentru a decide dacă trebuia luat sau lăsat. Doamna Judson a fost de părere că a duce haine purtate în faţa împăratului, era o necuviinţă, lucru pe care şi ei îl acceptară. De aceea se făcu numai o listă a lor, şi procedară la fel cu cărţile şi cu medicamentele. Două comori deosebite, o masă mică de scris şi un şezlong fură salvate printr-o şiretenie a doamnei Judson. Multe alte articole de o valoare neglijabilă îi fură lăsate la sfârşitul confiscării. Totuşi, în urma funcţionarilor care se îndepărtau, rămânea o casă răvăşită şi tristă.
îndată ce convoiul dispăru, doamna Judson se grăbi să se ducă la cumnata împărătesei, pentru a afla rezultatul intervenţiei sale. Pierderea averii era un fleac pe lângă suferinţele soţului ei. Punerea lui în libertate era chestiunea care îi absorbea toată energia şi, pe măsura trecerii timpului, se ocupa de ea cu o răbdare uimitoare. Fără să mai piardă speranţa, doamna Judson se duse în faţa prinţesei birmane. *„Am prezentat cazul d-voastră în faţa împărătesei",* o anunţă aceasta rece, *„dar Majestatea Sa a răspuns: profesorii nu vor muri; să rămână acolo unde sunt".* Speranţa doamnei Judson se prăbuşi ca un meteor din regiunile înalte ale nădejdii în abisul deznădejdii. Printr-o intuiţie ascuţită ea înţelese că dacă şi împărăteasa refuză s-o ajute, nu mai exista nimeni care să-i poată fi de folos. *„Obosită şi cu paşii şovăitori",* ea se întoarse şi se îndreptă spre drumul care ducea la închisoare, încercând să solicite o mică întrevedere cu soţul ei. La poarta închisorii însă,
107
fu primită cu asprime şi respinsă, şi timp de 10 zile nu mai avu voie să intre acolo deşi încercase zilnic să facă lucrul acesta. Atunci soţul şi soţia se mulţumiră să-şi scrie scrisori, dar după câteva zile, manevra lor fu descoperită şi purtătorul scrisorilor pedepsit cu bătaie şi ţinut cu picioarele în butuci. Ei înşişi fură uşuraţi de 10 dolari, la care mai trebuia adăugată frica de consecinţele îndrăznelii lor.
într-o dimineaţă, doamna Judson se duse să viziteze pe guvernatorul oraşului, dar fu primită cât se poate de rău. *„Sunteţi foarte rea!",* zise guvernatorul, în loc de bun venit, *„de ce aţi spus casierului regal cămi-afi dat atât de mulţi bani?"* în timpul confiscării averii lor, ei o întrebară câţi bani a dat funcţionarilor închisorii ca să mute pe profesori din temniţa comună. Natural că ea le-a spus adevărul, în urma căruia guvernatorul a fost nevoit să-i dea casierului regal. El era înfuriat şi dusese pe străini iarăşi în închisoarea veche. La acuzarea lui, doamna Judson răspunse cu naivitate: *„JDacă m-a întrebat casierul, ce puteam să-i răspund?" „Să-i fi răspuns că nu mi-ai dat nimic",* o apostrofa guvernatorul, *„şi aş fi făcut viaţa din închisoare a profesorilor mult mai uşoară. Dar acum nu ştiu care va li soarta lor". „Dar eu nu pot spune o minciună",* stărui doamna Judson. *„Religia mea este deosebită de a d-voastră; ea ne opreşte să spunem neadevăruri; şi dacă aţi fi stat cu cuţitul ridicat asupra mea, tot aş fi*

spus adevărul". La cuvintele acestea, soţia guvernatorului se amestecă în vorbă. *„Bine a zis; ce altceva ar fi putut face? Mie îmi place o astfel de purtare dreaptă; nu trebuie să fii supărat pe doamna".* Din clipa aceea soţia guvernatorului îi deveni prietenă.
Doamna Judson se folosi de această întrerupere binevenită, pentru a prezenta magistratului ofensat, o cupă artistic lucrată, primită de curând din Anglia, în acelaşi timp rugându-1 să nu facă nici un rău prizonierilor, fiindcă va căuta prin daruri repetate să recompenseze suma pierdută. *„D-voastră aveţi voie să interveniţi numai pentru bărbatul*
108
d-voastră; după dorinţele d-voastră, el va rămâne acolo unde se afiă, dar lăsaţi pe ceilalţi să se intereseze singuri de soarta lor". Doamna Judson luă apărarea dr. Price, însă nu primi nici o asigurare. Chiar în ziua aceea, el fu dus în închisoarea grozavă, plină de trupuri de oameni schingiuiţi, miasme înfiorătoare şi căldură insuportabilă. După 10 zile, fu din nou trimis în şopronul deschis, în baza unui dar promis, şi pentru darurile primite de la doamna Judson.
De atunci, viaţa doamnei Judson deveni un şir lung de manevre ca să obţină favoarea funcţionarilor guvernamentali, pentru salvarea soţului ei. Abia trecea o zi în care să nu se fi dus la vreun membru al familiei împărăteşti sau al statului major, unde, cu o diplomaţie neobişnuită pentru o femeie, pleda cauza prizonierilor străini. Vizitele acestea n-au ajutat-o prea mul[1] dar repetatele promisiuni făcute cu prile-iul lor au împiedica o să-şi piardă speranţele şi numeroase persoane din înalta societate i-au devenit prietene care mai târziu i-au acordat di[r] rite daruri şi mâncare şi au reuşit să creeze la Palat impresia că americanii n-au nimic de-a face cu războiul. Dar să intervină pe lângă împărat şi împărătească, nici unul nu avu curaj, atât timp cât armata engleză a continuat să bată pe cea birmană.
în timpul acesta, în închisoare, domnul Judson şi tovarăşii lui îndurau persecuţii pe care soţia nu şi le putea închipui. Câteodată li se interzicea să vorbească cu prietenii de afară. Altădată fură nevoiţi din nou să-şi plătească mâncarea şi să dea bacşişuri când voiau să obţină o mică favoare. Câtva timp nu li se dădu voie să bea apă şi să îmbrace haine curate. Picioa[r] " uu mereu legate cu 3 lanţuri grele, care nu le permiteau *u** facă decât câţiva paşi. Şi mereu trebuiau să-şi astupe urechile şi să închidă ochii atunci când tovarăşii lor de închisoare erau bătuţi cu frânghia sau cu un baston de fier, sau când erau duşi la fatala oră de 3 după-amiază la locul de execuţie.
în acest întuneric de groază, credinţa în Dumnezeu a domnului Judson era ca o stea strălucitoare. Adesea era auzit repetând versurile doamnei Guyon:
109
„Un singur dor mai am: vreau să-mplinesc Voinţa Ta, în viaţă sau în moarte! Şi-n chinul greu un singur ajutor doresc: Acela doar de care-mi faci Tu parte".
Nu odată îşi exprima credinţa în binele pe care îl va aduce războiul. *„Am stat aici",* zicea el, *„10 ani. în timpul acesta am predicat mereu Evanghelia unor oameni fricoşi, care doreau să îmbrăţişeze adevărul, dar nu îndrăzneau. Am încercat să obţin de la împărat libertatea religioasă, dar Iară succes; şi acum, când se părea că totul e s/arşit, Dumnezeu deschise calea dorită, conducând un neam creştin să supună ţara. Se poate ca viaţa să-mi fie lungită pentru a putea să-mi continui lucrul! Dacă nu, facă-se voia Lui; uşa va fi deschisă pentru alţii care vor lucra mai bine".* Tot aşa vorbea şi un alt *„ambasadorîn lanţuri"* cu aceeaşi sonoritate în glas, cu aceeaşi ardoare în inimă, acum 19 veacuri în închisoarea din Roma, unde primul misionar printre străini, apostolul Pavel, a fost ţinut în captivitate.
Funcţionarii închisorii nu se mulţumeau numai să chinuiască victimele lor din temniţă, ci în răutatea lor, se răzbunau şi pe doamna Judson. Zile în şir nu i se dădu voie să intre la soţul ei decât după ce se întuneca, şi era nevoită să străbată noaptea, pe străzile pustii ale oraşului, distanţe de cea 3 km. *„O, de câte ori",* scria ea mai târziu cumnatului ei, *„i-a trebuit să mă întorc de la temniţa aceea groaznică la ora 9 seara, singură, obosită şi neliniştită şi samă arunc în şezlongul pe care mi l-ai cumpărat tu, împreună cu Deacon L. din Boston, ca să găsesc noi mijloace pe care să le întrebuinţez pentru eliberarea celor închişi. Uneori, pentru câteva clipe, gândurile mi se îndreptau spre America şi spre iubiţii mei prieteni de acolo; dar de aproape un an şi jumătate s-au petrecut atâtea evenimente şi am trecut prin atâtea suferinţe, încât, cândmăgândesccla viaţa mea din trecut,*
110
mi separe că este ca şi când aş fi avut o prietenă înainte de a trăi în A va ". Tot ce făcea viaţa prizonierilor ceva mai de suportat în închisoare, se datora doamnei Judson.
Soţul ei depindea cu totul de ea, atât în ce priveşte hrana, cât şi îmbrăcămintea, deşi câteodată abia le putea procura pe un preţ mare. Câteva săptămâni, singura hrană pe care i-a putut-o servi, a fost orez cu

peşte. Dar într-o zi, făcu o mare surpriză soţului, trimiţându-i prin Moung Ing un pateu cu carne tocată, pregătit după moda din Noua Anglie. însăşi dovada devotamentului ei atingea inima bărbatului întemniţat. O văzuse de atâtea ori stând ca o regină la poarta închisorii; o auzise umblând pe străzile Avei, ocrotită de un fel de demnitate încântătoare, care o făcea să câştige deopotrivă inimile paznicilor, ca şi ale nobililor. N-avea cuvinte să-I mulţumească lui Dumnezeu pentru ea. Dar această amintire de acasă, pateul acesta fu prea mult pentru el. îşi lăsă capul pe genunchi şi lacrimile începură să curgă pe lanţurile de fier, care îi legau picioarele.

în timpul acesta, războiul continua să se extindă. însuşi Bandoola fu trimis să învingă armata engleză şi, pentru a i se recunoaşte, în mod public deosebita cinste acordată, fu chemat la Ava, ca să i se dea conducerea armatei trimise în Rangoon. în oraş, el era stăpânul situaţiei, şi era onorat de împăratul însuşi. La acest important personaj se hotărî doamna Judson să mai apeleze pentru eliberarea misionarilor închişi. Funcţionarii guvernamentali o încredinţară că acesta ar fi un act de nebunie, dar era ultimul pe care îl mai putea încerca, şi nu putea să n-o mai facă. în secret, domnul Judson îi scrise o cer-re şi într-o zi memorabilă, tremurând de frică, doamna Judson se prezentă în faţa mândrului general, care era înconjurat de o ceată de favoriţi linguşitori. Unul dintre secretarii lui îi luă cererea din mână şi o citi cu voce tare, în timp ce Bandoola asculta cu atenţie şi la sfârşit îi vorbi politicos, rugând-o să vină din nou pentru răspuns. Peste câteva zile, ea se întoarse, aducând cu sine un dar preţios.

nu era acasă, ca s-o primească, dar a lăsat răspunsul soţiei sale, pe care aceasta îl repetă cu simplitate doamnei Judson: *„Acum era prea ocupat cu pregătirile pentru plecarea la Rangoon, dar când va reocupa locul acela şi va alunga pe englezi, se va întoarce şi va elibera pe toţi prizonierii".* O mândrie goală pentru Bandoola, şi o speranţă deşartă centru doamna Judson.
Din ziua aceea îşi scoase din cap gândul că şi-ar putea salva bărbatul înainte de terminarea războiului. Totuşi, va trebui să continue aceste vizite împăciuitoare, la membrii familiilor nobile, pentru ca la timpul potrivit să le poată cere protecţia. Guvernatorul oraşului o primea întotdeauna bine. Ii plăcea să stea de vorbă cu ea asupra obiceiurilor din America. I-a dat voie să ridice pentru domnul Judson un mic şopron de bambus, în curtea închisorii, în care să poată sta singur şi unde i se dădea voie adesea să petreacă 2-3 ore în tovărăşia lui.
în felul acesta, zilele anului fatal trecură una după alta, până ce în luna ianuarie doamna Judson nu mai fu văzută. Soţul ei, legat în lanţuri, ştia cauza acestei absenţe şi îl durea că nu putea s-o ajute.
îşi închipui singurătatea şi lipsurile pe care ea a trebuit să le îndure într-o ţară necivilizată, căci în căsuţa de pe ţărmul râului s-a născut un copilaş. Dar se încredea în Dumnezeu care nu i-a lăsat singuri nici în clipele cele mai grele ale vieţii.
La 20 de zile după naştere, mica Măria fu dusă de mama ei la închisoare pentru a-şi vizita tatăl. Cu mult timp înainte doamna Judson începuse să se îmbrace după moda birma-nă, crezând că prin faptul că poartă costumul naţional îşi va atrage simpatia mulţimii. Ana Judson stătea la poarta închisorii, cu buclele lăsate să-i atârne în voie, cu haina colorată şi împodobită cu flori mari, un dar din partea soţiei guvernatorului, strâns lipită de corp şi făcută pentru o statură mai mică decât a ei. în contrast cu haina ei orientală, faţa

îi era albă şi slabă, dar plăcută. în braţe ţinea copilaşul palid şi cu ochii albaştri, care plângea aşa de tare, de parcă ar fi înţeles scena care se desfăşura înaintea sa. Domnul Judson se grăbi să le întâmpine şi, pentru prima dată, îşi luă copilul în braţe. După aceea, în timpul orelor lungi petrecute în închisoare, el compuse o poezie din câteva strofe, pe care o adresă *„unei fetiţe de 20 de zile, în închisoarea condamnaţilor la moarte din A va."*
Când Măria împlini două luni, mama ei auzi de la închisoare o veste îngrozitoare. Domnul Judson, împreună cu toţi străinii au fost duşi în închisoarea interioară şi legaţi cu 5 lanţuri la picioare. Mica odaie de bambus pe care o clădise ea însăşi, a fost distrusă, iar covorul, perna şi celelalte lucruri luate de către paznici. înfrângerea lui Bandoola şi distrugerea armatei lui, urmată de înaintarea englezilor spre Ava, au fost cauzele acestei purtări faţă de prizonierii străini.
Doamna Judson se duse îndată la casa guvernatorului, să vadă ce era de făcut. Guvernatorul nu era acasă, dar presupunând că ea va veni, îi lăsă vorbă prin soţia sa, rugând-o să nu-i ceară să înlăture lanţurile puse în plus şi nici mutarea lor într-un loc mai bun, fiindcă n-o putea face. De la casa guvernatorului ea merse la închisoare, dar îi fu interzis să intre. Liniştea morţii plutea pe deasupra temniţei. Nici o faţă albă nu putea fi văzută, şi nici o urmă nu mai rămăsese din camera de bambus. Dincolo de poarta aceea închisă, stătea soţul ei în murdăria şi mizeria din închisoarea condamnaţilor la moarte, iar ea era acolo, la o distanţă doar de câţiva paşi, dar fără nici o putere de a-1 salva sau de a-i uşura suferinţele. Nu avea altceva de făcut, decât să se întoarcă acasă şi să revină la o oră când l-ar fi putut găsi acasă pe guvernator.
Spre seară ea parcurse din nou cele două mile până la casa guvernatorului, care era în faţa închisorii. Când intră în camera de audienţă, guvernatorul o privi, dar nu-i putu

vorbi. Faţa lui exprima ruşine şi supărare. Doamna Judson deschise conversaţia. *„înălţimea Voastră ne-a tratat totdeauna cu o bunăvoinţă de tată. Obligaţiile noastre faţă de d- voastră sunt foarte mari. V-am cerut protecţia împotriva persecuţiei şi a actelor de cruzime. Mi-aţi promis între patru ochi că veţi sta alături de mine până la sfârşit, şi că, chiar dacă aţi primi ordin din partea împăratului, tot n-aţi trimite pe soţul meu la moarte. Ce crimă a făcut el, ca să merite o astfel de pedeapsă?".* La cuvintele ei, bătrânul izbucni în plâns şi striga ca un copil: *„Te compătimesc, Tsa-yah-ga-dau",* aşa cum o chema el pe doamna Judson, *„ştiam că mă vei mustra, dar te iert. Totuşi trebuie să mă crezi, când îţi spun că nu doresc să măresc suferinţele prizonierilor. Când voi primi ordin să-i execut, ultimul lucru pe care îl voi putea face, va fi să-i trec cu vederea. Vreau să-ţi spun ceea ce nu ţi-am spus niciodată până acum, şi anume că de trei ori am primit ordin din partea fratelui*

împărătesei să asasinez pe toţi albii în secret, dar n-am făcut-o. Şi acum îţi repet: chiar dacă ar fi să execut pe toţi ceilalţi, nu-ţi voi executa niciodată soţul. Dar nu-1 pot scăpa din situaţia în care se află acum, nici d-ta nu trebuie să mi-o pretinzi." Niciodată, doamna Judson nu mai văzuse pe guvernator punând atâta suflet şi energie, atunci când îi refuza o favoare. Cuvintele şi purtarea lui îi dădură cele mai rele presimţiri pentru viitor, în timpul acesta, scena din interiorul închisorii condamnaţilor la moarte din Ava întrecea pe cea descrisă de Dante şi Milton, cu singura deosebire că aici mai existau câteva persoane curajoase, oameni, care *„erau încă liniştiţi şi cu conştiinţa împăcată".* închisoarea „Let-ma-yoon" era o clădire de lemn, veche, de cea 12 m lungime şi 6 m lăţime. N-avea nici un mijloc de aerisire, decât crăpăturile de pe la colţuri, şi nici o protecţie contra arşiţei soarelui, decât acoperişul subţire. înăuntrul acestei camere unice erau aruncaţi peste 100 de prizonieri, bărbaţi şi femei, cei mai mulţi dintre ei fiind legaţi, sau puşi cu picioarele în butuci.

114

Prizonierii albi fură azvârliţi într-un colţ. în jurul lanţurilor care le strângeau picioarele, fu vârâtă o prăjină, care în timpul nopţii era ridicată în sus, încât le rămâneau numai umerii pe pământ. Câteodată, doamnei Judson i se permise să meargă până la uşa celulei timp de 5 minute, dar mintea si inima ei se cutremura la vederea unei astfel de mizerii. După cereri repetate, i se permise să aducă mâncare străi-nilor şi li se dădu voie s-o mănânce afară, dar şi această înlesnire fu de scurtă durată.

Cam după o lună de astfel de chin, domnul Judson se îmbolnăvi de friguri. Soţia înţelese că viaţa lui era în primejdie, dacă nu va fi mutat într-un loc mai sănătos. De aceea, pentru a putea fi aproape de închisoare şi a recurge mai des la ajutorul guvernatorului, se mută din casa de pe malul râului într-o căscioară cu o singură cameră, pe care guvernatorul îi permise s-o clădească pe răspunderea lui. în cele din urmă, mişcat de stăruinţele ei, dădu ordin oficial pentru mutarea domnului Judson şi un permis pentru doamna de a-1 vizita la orice oră, pentru a-i da doctorii. Deci, domnul Judson schimbă temniţa murdară cu o odăiţă de bambus, atât de joasă, încât nu puteau sta în ea în picioare, dar aşa cum spunea doamna Judson, *„un palat, în comparaţie cu locul pe care 1-a părăsit el".*

Aici, într-o dimineaţă, după micul dejun, doamna Judson stătea de vorbă cu soţul ei, când, pe neaşteptate, primi un mesaj din partea guvernatorului de a veni numaidecât la el. Ea plecă îndată, îngrijorată. Spre uşurarea ei, guvernatorul îşi exprimă doar puţină teamă că nu o va putea ajuta mereu, şi trecu la alte lucruri mai puţin importante, căutând s-o înveselească un timp oarecare. Fără să bănuiască nimic rău, ea îşi luă rămas bun şi se îndreptă spre odăiţa ei, când o servitoare îi ieşi în cale cu faţa palidă de frică. *„Toţiprizonierii albi au fost duşi undeva",* strigă ea. Abia putând crede o astfel de veste îngrozitoare, ea alergă înapoi la guvernator, care îi spuse că abia atunci a auzit şi el aceste noutăţi, dar că n-a îndrăznit să i le împărtăşească ei.

115

Ca o nebună, ea începu să alerge pe stradă încercând să afle drumul pe care o luaseră prizonierii. Dar nu află nici o indicaţie. Trecu pe o stradă, apoi pe alta, întrebând pe oricine întâlnea, dar nimeni nu voia să-i răspundă. în cele din urmă, un bătrân declară că prizonierii o luaseră pe micul râu, spre Amarapoora. Doamna Judson alergă o bună bucată de drum până pe malul râului, dar nici o urmă de străin nicăieri. Câteva persoane care îi erau prietene alergară la locul de execuţie, dar nu erau nici acolo. Din nou apelă la ajutorul guvernatorului, dar acesta se mulţumi doar a-i promite că va trimite un servitor să le dea de urmă. *„JVu mai poţi face nimic pentru bărbatul d-tale",* zise el cu o voce înceată, *„păzeşte-te pe d-ta însăţi".* Cu înştiinţarea guvernatorului care îi suna mereu în urechi, ea privi spre închisoarea mizerabilă, ai cărei pereţi tăcuţi nu dădeau nici un răspuns întrebării ei neliniştite: *„Unde, unde sunt prizonierii străini?".*

Carul birman este, în cel mai bun caz, un mijloc de a călători repede şi confortabil. Roţile lui sunt nişte simple bucăţi de lemn rotunde cu găuri la mijloc, prin care e trecută o osie, care să sprijine povara. Arcurile elastice şi perinile sunt pentru ei un lux necunoscut. Prin praful şi pietrişul unui anotimp cald şi prin noroiul cleios din timpul ploios, carul e tras cu greu de către boi.

într-o zi de mai a anului 1825, un car obişnuit, înainta cu greu pe drumul plin de praf care ducea de la Ava la Amarapoora. Sub acoperişul lui vechi stătea un grup împestriţat de călători - două fetiţe birmane, un servitor bengal şi o americancă cu un copilaş în braţe. Dis-de-dimineaţă, micul grup plecase din Ava, îmbarcându-se pentru un drum de câteva mile pe o corabie acoperită care mergea pe râu, apoi luând acest car pentru a parcurge restul drumului.

La Amarapoora, locul spre care se îndreptaseră, îi aştepta o surpriză neplăcută. Persoanele pentru care

făcuseră această călătorie nu mai erau acolo fiindcă, numai cu două ore înainte, au fost ridicate şi pornite spre un sat, la o depărtare de 4 mile.
Doamna Judson, conducătoarea micului grup, a micii expediţii, ceru să pornească într-acolo, dar căruţaşul refuză. Sub soarele dogorâtor de la amiază, ea vorbi şi se târgui timp de o oră, până ce un alt căruţaş se învoi s-o ducă
117
până la Aungbinle, ţinta nefericitei lor călătorii. Pe tot parcursul, doamna Judson îşi ţinea fetiţa în braţe, fără să simtă nici o oboseală.
Spre seară, ajunseră în Aungbinle, iar închisoarea care o interesa, era acolo. Era o clădire joasă, veche şi foarte dărăpănată. Câţiva lucrători încercau să-i facă un acoperiş din frunze. Până ce închisoarea era în reparaţie, prizonierii fură aruncaţi într-un şopron, legaţi doi câte doi, şi aproape morţi de oboseală şi chinurile îndurate.
Acolo îşi găsi doamna Judson soţul, o umbră a fiinţei lui din trecut, chiar a celui din închisoare. Abia îşi putu aduna atâta putere ca să spună: *„JDe ce ai venit? Am sperat că nu ne vei urma, fiindcă tu nu poţi trăi aici".*
Noaptea se lăsa, iar doamna Judson n-avea unde se adăposti, întrebă pe paznic dacă poate să ridice colibă din bambus aproape de închisoare, dar acesta îi răspunse că nu, fiindcă nu se obişnuieşte. Atunci îl rugă să-i găsească el un loc unde să petreacă noaptea. El o conduse acasă la dânsul, casă care consta din două odăiţe mici, dintre care una i-o puse la dispoziţie. Camera aceasta era pe jumătate plină cu grâu şi cât se poate de murdară, totuşi ea îi adăposti pe doamna Judson şi pe copiii ei nu o noapte, ci multe zile şi nopţi în şir. Puţină apă călduţă îi astâmpără foamea şi setea în acea primă noapte, pe care ea cu fetiţa o petrecură pe un covor întins peste grâu, frânte de oboseală.
A doua zi dimineaţă ea ascultă povestea îngrozitoare pe care i-o spuse bărbatul ei cu privire la marşul prizonierilor de la Ava la Aungbinle. Abia părăsise ea curtea închisorii din Ava, când un paznic pătrunse înăuntru, apucă pe domnul Judson de mână, îi luă hainele, afară de cămaşă şi pantaloni, îi scoase lanţurile, îl legă cu o frânghie peste mijloc şi îl duse în curtea închisorii, unde îi întâlni pe ceilalţi prizonieri străini adunaţi într-un grup. îndată ce ajunse el, îi legară doi câte doi, iar frânghiile erau ţinute de paznici ca nişte hăţuri. *Lamine-woon-v\,* ofiţerul conducător, încalecă pe cal şi dădu ordin ca procesiunea să pornească.
118
Era cam pe la ora 11 ziua, în luna mai, una dintre cele mai călduroase luni ale anului. Pălăriile şi pantofii li se luaseră de către paznici, aşa încât n-aveau cum se păzi de razele soarelui care le cădeau drept în creştetul capului, nici de pământul înfierbântat de sub picioare. Parcurseră cam 2 km, când picioarele domnului Judson se umplură de băşici, iar corpul lui plăpând deveni aşa de obosit, încât atunci când trecură râul, foarte bucuros s-ar fi aruncat în apa lui răcoroasă, pentru ca să scape de mizerie odată pentru totdeauna. Dar repede părăsi gândul acesta, ca fiind nepotrivit pentru un creştin. Mai aveau încă de parcurs 9 mile!
După un drum atât de lung, tălpile picioarelor le rămaseră complet fără piele. Fiecare pas pe care îl făceau, era ca şi când ar fi călcat pe cărbuni, totuşi paznicii îi loveau fără milă. Când, cam pe la jumătatea drumului se opriră pentru a bea apă, şi domnul Judson rugă pe ofiţer să-1 lase să călărească el pe cal 2-3 km, fiindcă simţea că nu va mai fi în stare să facă un singur pas, acesta se mulţumi să-i arunce o privire plină de indignare şi dispreţuitoare. Atunci îl rugă pe căpitanul Laird cu care era legat şi care era un bărbat voinic, să-1 ia dacă poate pe umeri şi să-1 ducă mai departe. Laird consimţi, şi, atât timp cât îi permiseră puterile, îl duse pe tovarăşul său pe umeri. Chiar când acesta nu mai putu să-1 poarte, un servitor bengalez al domnului Gouger, se apropie de şir şi observând agonia lui Adoniram Judson, îşi luă ţolul care îi acoperea capul, îl rupse în două, dând jumătate stăpânului său, iar jumătate domnului Judson. Să le înfăşoare picioarele cu pânza aceasta fu un lucru de câteva secunde.
Bengalezul mergea alături de domnul Judson şi aproape îl ducea pe sus. Dacă servitorul acesta nu l-ar fi ajutat la timp, poate că şi domnului Judson i s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat prizonierului grec, care fiindcă n-a mai putut umbla, a fost bătut şi bătut până ce au obosit şi conducătorii. Atunci a fost urcat într-un car şi dus astfel până la Amarapoora, unde după o oră de la sosire muri.
119
La Amarapoora, ofiţerul se hotărî să oprească convoiul peste noapte acolo, observând că dacă ar merge mai departe, toţi prizonierii i-ar muri pe drum. Le fu pus la dispoziţie un şopron, ca să se odihnească. Dar ce bătaie de joc era şi această ocazie de odihnă, când n-aveau nimic din ceea ce le-ar fi putut uşura

întrucâtva suferinţele! Mânată de curiozitate feminină, soţia ofiţerului veni să vadă pe prizonierii străini şi fu cuprinsă de milă. Plecă şi comandă pentru cină fructe, zahăr şi tartine, orez pentru micul dejun, care era singura hrană ce putea astâmpăra foamea acestor drumeţi surmenaţi.
Dimineaţa, nici unul dintre prizonieri nu mai era în stare să umble. Li se aduseră nişte care, pentru a fi transportaţi până la Aungbinle. Pe când se apropiau de sfârşitul călătoriei, îşi întrebuinţară ultimele picături de energie, gândindu-se la ceea ce-i va aştepta acolo. La vederea închisorii devastate, considerară că vor fi arşi pe rug, chiar aşa cum circula zvonul şi în Ava. Tocmai îşi pregăteau sufletele pentru întâmpinarea acestui eveniment, când un grup de lucrători apărură şi începură să repare închisoarea. Cam în timpul acesta sosi doamna Judson în curtea închisorii din Aungbinle, sfârşită de oboseală.
Viaţa în satul acesta necivilizat a însemnat o nouă treaptă de suferinţă pentru Ana Judson. Aici începu lupta pentru o existenţă mai bună, pentru acoperirea nevoilor de primă necesitate. Satul nu avea piaţă de unde să poţi cumpăra cele necesare hranei, şi cu greu puteai afla un acoperiş pentru străinul rătăcitor. Pentru doamna Judson, cu bărbatul în închisoare, cu un copilaş de 3 luni, care depindea cu totul de ea, cu două fetiţe birmane, care trebuiau hrănite şi îmbrăcate, într-un sătuc atât de neprimitor, problema vieţii nu era deloc uşoară.
Prima dintre nenorocirile care se abătură aici asupra familiei Judson, se întâmplă chiar a doua zi de la sosirea lor la Aungbinle. în casa lor intră o boală grea - vărsatul - care

o lovi întâi pe Măria Hasseltine, una dintre fetiţele birmane adoptate de ei. Aşa copilă cum era, Măria a fost singurul ajutor al doamnei Judson, care îngrijea de mica lor Măria. Acum, supraocupata mamă, trebuia să-şi împartă timpul între copilul bolnav de acasă şi între bărbatul bolnav din închisoare, să meargă de acasă la închisoare, de la închisoare acasă, mereu cu fetiţa în braţe. Deşi ea însăşi fu atinsă puţin de vărsat, continua să-şi facă drumul şi munca sa, ajutând nu numai propria ei familie, ci întreaga comunitate. Fie copil, tânăr sau bătrân, toţi aceia care n-au suferit încă de vărsat, veneau la ea să-i vaccineze. Făcuse experienţa aceasta cu copiii paznicului şi obţinuse atâta succes, încât faima ei se întinse repede în tot satul. Evident că doamna aceea străină avea un farmec, ce singur aproape alunga sau uşura suferinţa.
încetul cu încetul, pacienţii ei se întremară, iar prizonierii fură aşezaţi într-un loc mult mai confortabil decât acela din închisoarea condamnaţilor la moarte din Ava, fiind legaţi numai cu o pereche de lanţuri, în loc de 5. Dar puterea fizică a doamnei Judson ajunse la capăt. îşi cheltuise pentru alţii toată energia, nelăsând nimic pentru sine, aşa încât o boală tropicală se grăbi să se încuibe în corpul ei slăbit. Deveni aşa de bolnavă, încât abia se putea târî până la închisoare. Totuşi, în situaţia aceasta rea, ea se aşeză într-un car birman şi plecă la Ava pentru medicamente şi hrană. Când ajunse în dreptul casei devastate de la ţărmul râului, avu un atac nervos atât de puternic, încât se părea că moartea nu era departe. Să moară aproape de bărbatul ei închis, la Aungbinle, era acum singura dorinţă care îi mai rămăsese în viaţă. Luând mici doze de *laundanum* la anumite intervale de timp, lupta care se dădea în corpul ei o aduse într-o stare, că nu mai putea sta nici în picioare. Totuşi ea călători înapoi spre Aungbinle cu barca şi cu carul.
în timpul bolii ei, căminul îi devenise singurul loc fermecător din lume, dar ce fel de sosire acasă a fost aceas-

ta! Sfârşitul călătoriei însemnă sfârşitul rezistenţei. Ultimele rămăşiţe de putere se duseră şi extraordinara ei voinţă fu învinsă de boala violentă. Bucătarul bengalez care rămăsese în urmă, veni să-şi ajute stăpâna, dar la vederea ei izbucni în lacrimi, aşa de schimonosită o găsi după cele câteva zile cât lipsise din preajma ei. Ea zăcea în odăiţa ei, jos pe covor, pe care avea să stea două luni, fără ajutor, îngrijorată şi obosită.
în timpul suferinţei doamnei Judson, bucătarul bengalez îşi dădu toată silinţa să ajute familia căzută în necaz. Zi de zi, el le procura alimente şi le gătea. Câteodată străbătea distanţe mari pentru combustibil şi apă, lăsându-se adesea pe sine nemâncat până noaptea târziu, când termina cu toţi ai casei. în dorinţa lui de a servi pe stăpânii pe care îi iubea, el uită şi de casă şi de leafă. Acestui servitor hindus, familia Judson îi datorează păstrarea cu viaţă în aceste săptămâni de suferinţe şi de mizerii.
Consecinţa nenorocirii familiei căzu asupra celui mai tânăr membru. Din cauza bolii mamei sale, mica Măria a fost lipsită de hrana ei naturală, şi laptele era imposibil de găsit în tot satul. în fiecare noapte,

mama bolnavă era nevoită să audă plânsul copilului ei care striga după mâncarea pe care n-avea de unde să i-o dea. După mai multe daruri trimise paznicului închisorii, acesta dădu voie domnului Judson să meargă cu fetiţa prin sat şi să ceară puţină hrană de la mamele birmane cu copii mici. Mai târziu, povestind aceste experienţe neamului său din America, doamna Judson scria: *„încep să cred că asupra mea au fost trimise necazuri asemănătoare cu acelea ale lui Iov. Pe când eram sănătoasă, am fost capabilă să trec peste toate greutăţile şi piedicile ce mi-au ieşit în cale. Dar să fii doborâtă de boală şi să nu poţi ajuta pe cei ce-ţi sunt dragi în timpul necazului, a fost aproape prea mult pentru mine, astfel că dacă mi-ar fi lipsit încurajarea pe care o inspiră credinţa şi dacă n-aş*

fi fost convinsă că toate încercările sunt trimise de la infinita Iubire, aş fi fost distrusă de povara acestor suferinţe".

într-o zi, din grupul prizonierilor veni o rază de speranţă. *Pakan-woon-ul* a fost acuzat de înaltă trădare faţă de imperiu şi executat numaidecât. Acest *pakan-woon* era un ofiţer din armata birmană care aspira să ia locul lui Bangoola, după înfrângerea şi moartea acestuia. El promisese soldaţilor o leafă mai mare şi garantase înfrângerea armatei engleze, astfel că împăratul se bazase pe aceste asigurări şi îi dăduse toată puterea pentru a conduce destinele imperiului. El era cel mai mare duşman al străinilor şi în timpul stăpânirii lui prizonierii au fost ridicaţi din Ava şi trimişi la Aungbinle. Acuma, după moartea lui aflară că au fost trimişi în satul acela cu scopul de a-i măcelări şi că el însuşi avusese de gând să vină la faţa locului pentru a asista la acest spectacol îngrozitor. Veştile acestea ajunseră şi la urechile prizonierilor, dar nu li s-a dat o importanţă prea mare. Moartea lui însă aduse o mare speranţă de viaţă în cercul captivilor din Aungbinle.

Dar abia după o şedere de 6 luni în curtea închisorii şi în împrejurimile ei, speranţa salvării definitive intră în casa familiei Judson. într-o zi de noiembrie a anului 1825, la uşa casei lor bătu un curier care aducea o scrisoare pentru domnul Judson, trimisă de credinciosul prieten al doamnei Judson, guvernatorul din Ava. *„Noaptea trecută,* aşa spunea scirsoarea, *a venit un ordin de la Palat ca domnul Judson să fie scos din închisoare".* Peste zi, a fost emis şi un ordin oficial în această privinţă. Cu inima plină de bucurie, doamna Judson începu să facă pregătirile de plecare pentru a doua zi dimineaţă, când, ce să vezi, planurile ei fură încurcate de către paznicul închisorii, care nu voia să-i îngăduie să plece, fiindcă numele ei nu era menţinut în acel ordin oficial. *„Dar eu n-am fost trimisă aici ca prizonieră",* protestă ea, *„aşa încâtn-aveţinicio autori-*

tate asupra mea". Dar nu, ea nu avea voie să părăsească satul, iar locuitorii n-aveau voie s-o ducă în carul lor. Domnul Judson se duse la el şi prin insistenţe şi daruri repetate, reuşi să-1 facă să dea voie soţiei să plece cu el.

Se făcură orele 12, când, a doua zi, familia Judson, urmată de un grup de soldaţi, părăsi Aungbinle şi se întoarse în Ava. La Amarapoora domnul Judson fu oprit pentru a fi examinat şi de acolo fu trimis direct la Ava. Doamna Judson îşi continuă drumul împreună cu micul ei grup de copii, şi ajunse acasă penserate.

A doua zi dimineaţă se duse să se intereseze de soţul ei şi spre uimirea sa îl găsi din nou în închisoare, deşi nu în închisoarea condamnaţilor la moarte. Se grăbi atunci să meargă la bătrânul ei prieten, la guvernator, ca să-i ceară o explicaţie a situaţiei.

El o informă că domnul Judson a fost ales ca interpret al armatei birmane în negocierile ei cu englezii şi că trebuia să meargă pe câmpul de luptă, la Maloun.

A doua zi, doamna Judson îşi luă rămas bun de la soţul ei, care se îmbarcă pe o corăbioară pentru a merge la Maloun. Când ajunse pe câmpul de luptă, el fu silit să intre îndată în rolul său de interpret, fără să-i dea nici un ceas de odihnă pentru a-şi recăpăta energia pierdută în viaţa din închisoare. Rămase pe câmpul de luptă mai mult de 6 săptămâni şi îndură suferinţe cel puţin egale cu cele din închisoare, cu deosebirea că lanţurile i se luară, în schimb fu însă nevoit să muncească.

în timpul acesta, doamna Judson putu în sfârşit răsufla uşurată, crezând că rolul soţului ei de interpret îl va ajuta să fie tratat mai bine din partea birmanilor. Necunoaşterea situaţiei lui a avut un rol pozitiv asupra ei, căci dacă ar fi ştiut adevărul, cu greu ar mai fi rezistat la noua încercare. Zi de zi, puterea ei de rezistenţă o părăsi, până ce fi biruită de boală, care de data aceasta era febră tifoidă. în ziua când pentru prima dată recunoscu simptomele fatale ale

bolii, o birmană veni la uşa casei şi se oferi să devină doica Măriei. Incidentul fu parcă un semn direct

al grijii lui Dumnezeu pentru ea, fiindcă de mai multe ori căutase o astfel de doică, fără să găsească. Iar acum ajutorul acesta venea fără să-1 fi căutat.
Odată instalată boala, starea sănătăţii sale se agrava dintr-o clipă într-alta. De la început doamna Judson îşi măsură boala după virulenţa ei şi consideră că aceasta îi va fi fatală, în timp ce boala progresa, ea încerca să se gândească la soarta fetiţei după moartea ei şi se hotărî s-o lase în grija unei portugheze. Pe când mintea ei se ocupa cu această chestiune îngrijorătoare, îşi pierdu conştiinţa şi căzu într-un delir lung. în momentul acesta hotărâtor, dr. Price fu eliberat din închisoare şi se grăbi să meargă la patul ei de suferinţă ca s-o ajute. Dacă medicul ar mai fi întârziat câteva ore, orice ajutor omenesc ar fi fost de prisos. De fapt, vecinii birmani, în curiozitatea lor copilărească, se şi adunaseră deja în camera suferindei, pentru a privi cu ochi plini de uimire spectacolul solemn al morţii. *„E moartă",* ziceau ei înspăimântaţi, *„şi nici dac-ar veni regele sau îngerii, n-ar mai putea-o salva ".*
Toutşi dr. Price îşi întrebuinţa toată priceperea lui pentru a salva viaţa care se sacrificase pentru poporul birman, deşi ei nu ştiau lucrul acesta. Fură luate măsuri foarte severe. Capul îi fu ras, iar pe cap şi pe picioare îi fură aplicate comprese. Servitorului bengalez i se porunci s-o forţeze să mănânce hrana pe care până atunci pacienta o refuzase, zile în şir. După zilele de delir, începu să-şi revină încetul cu încetul datorită în primul rând acestui servitor credincios care stătea alături de ea rugând-o în acelaşi timp să bea puţin vin sau apă.
Cu un pas încet, sănătatea sau aparenţa ei, veni din nou peste viaţa plină de nelinişti, de lipsuri şi de suferinţe, într-o zi, în timpul convalescenţei firave, şi când încă nu era în stare să stea în picioare, în camera de suferinţă veni
125
i
un mesaj care o umplu de bucurie dar şi de nelinişte. Domnul Judson a fost trimis înapoi la Ava, şi era reţinut la poliţie. Dar care urma să fie soarta lui, mesagerul nu-i putea spune!
în timpul nopţii, domnul Judson intrase în oraş şi trecuse pe lângă casa lui! O lumină mică licărea înăuntru, ceea ce dovedea că mica lor casă era locuită. Dar ce evenimente îngrijorătoare şi necunoscute se petrecuseră acolo în decursul celor 6 săptămâni de absenţă! Oh, dacă ar putea arunca o singură privire prin uşa închisă! El rugă, imploră pe gardianul ce-1 însoţea să-i facă această concesiune, dar fără nici un rezultat. El îi spuse că are ordin să-1 ducă de-a dreptul la poliţie, şi nu se putea abate de la acest ordin. Ca urmare, domnul Judson petrecu restul nopţii într-o curte a poliţiei, gândin-du-se probabil la soarta nesigură care-1 aştepta. în timpul călătoriei pe râu, de la Maloun, reuşise să vadă şi să citească raportul oficial care-1 însoţea înapoi la Ava, şi care spunea: *„JSfu mai avem nevoie de Yoodthan, de aceea îl trimitem înapoi în cetatea de aur".* Dar ce putea să însemne această „cetate de aur" pentru prizonierii străini, distrugere sau libertate?
A doua zi, domnul Judson fu chemat în faţa unor judecători şi cercetat în grabă. Nici unul dintre cunoscuţii lui nu era de faţă la Curte în dimineaţa aceea ca să-1 recunoască şi să explice mesajul cu care plecase la Maloun. *„J)in ce loc a fost trimis la Maloun ?",* întrebă preşedintele. *„De la Aungbinle",* fu răspunsul. *„Atunci să fie dus acolo iarăşi, fu verdictul".* După această scurtă examinare, fu dus într-un şopron deschis de unde urma să fie trimis înapoi la Aungbinle. în locul acesta întunecos, el petrecu o zi plină de nelinişte şi chin. Era în acelaşi oraş cu soţia şi cu fetiţa lui, despărţiţi doar de o distanţă de câteva minute, şi totuşi neputând merge la ele, sau auzi o veste despre ele. Tanta-lus, care stătea în apă ars de sete, fără să poată ajunge să bea, nu era într-o situaţie mai rea decât domnul Judson.
126
Peste noapte veni la el Moung Ing, care peste zi îl căutase zadarnic. Credinciosul birman alergă la doamna Judson să-i spună rezultatul judecăţii. La auzul hotărârii de a-1 trimite înapoi la Aungbinle, răsuflarea i se opri un moment de emoţie. Dacă vreodată în viaţa ei, doamna Judson a simţit puterea rugăciunii, atunci desigur a fost în ziua aceea plină de spaimă. *„JSfu mă puteam ridica din aşternutul meu",* scria ea mai târziu, *„nu puteam face nimic pentru a-mi ajuta soţul; puteam doar să apelez la Fiinţa aceea puternică şi mare, care a zis: «Cheamă-Mă în ziua necazului şi Eu te voi izbăvi, iar tu Mă vei proslăvi!» şi care m-a făcut să simt atât de puternic promisiunea aceasta, încât am fost absolut con vinsă că rugăciunea mea va fi ascultată".*
în aceste clipe de disperare, doamna Judson se hotărî ca din nou să facă apel la bunăvoinţa

guvernatorului, la acela care de atâtea ori o ajutase. *„Roagă-J",* îl sfătui ea pe Moung Ing, *„să mai intervină o ultimă dată pentru soarta domnului Judson, ca să nu fie trimis în închisoarea de la ţară",* unde desigur, îşi spusese în gând, ea nu-1 va mai putea urma şi ajuta.
Guvernatorul o ascultă şi interveni din nou pentru femeia străină, care ştiuse să-i atragă atât de mult simpatia. El trimise o cerere la înalta curte a imperiului, oferindu-se pe sine ca garant pentru domnul Judson, obţinându-i în felul acesta libertatea. A doua zi dis-de-dimineaţă, domnul Judson fu luat şi dus la casa guvernatorului, pentru a primi ceea ce pentru el însemna mai mult decât toate diamantele din lume, libertatea. Cu un pas mult mai iute, cu o inimă mult mai plină de speranţă decât cu doi ani înainte, el se grăbi pe străzile oraşului Ava spre căminul lui.
Când se apropie, uşa casei era deschisă, aşa că putu intra neobservat de nimeni. înăuntru, aşezată în cenuşă în faţa unei străchini cu cărbuni stătea o femeie birmană abia pe jumătate îmbrăcată şi murdară, iar în braţe avea un copilaş slab, slab de tot şi aşa de plin de murdărie, încât în

clipa aceea pentru nimic în lume domnul Judson n-ar fi crezut că acela era chiar copilul lui. Trecu în camera a doua unde, întinsă pe pat, stătea ca şi când ar fi căzut acolo, o biată femeie. Faţa îi era albă, obrajii traşi şi slăbiţi şi întreaga făptură chircită de suferinţă. Buclele negre îi erau tăiate, iar capul îi era acoperit cu o basma veche. în cameră totul arăta neglijenţă şi ignoranţă, la fel cu înfăţişarea doicei birma-ne care stătea cu copilaşul în faţa focului. Acolo, în atmosfera aceea de neorânduială, se afla acea femeie frumoasă şi nobilă, care timp de 14 ani s-a neglijat cu totul pe sine, urmând după îndemnul inimii, pe bărbatul ales pe sfântul ogor al lucrării lui Dumnezeu. *„Aproape mereu pe drumuri, în primejdie în oraş, în primejdie în locuri sălbatice, în primejdie pe mare, în primejdie printre fraţii falşi, muncind din greu, adesea veghind, şi adesea răbdând foame şi sete, închişi, în frig şi dezbrăcaţi, îngrijoraţi de soarta lucrurilor începute"* - pentru biserica birmană creştină - acestea erau greutăţile prin care trebuiau să treacă şi au trecut pionierii Evangheliei lui Cristos.
Să fi fost oare o lacrimă ceea ce strălucea pe obrazul ei, sau o picătură de sudoare, sau poate senzaţia că în apropierea ei se află o prezenţă familiară şi scumpă ei, pe care deşi n-o atingea, o simţea, fiindcă Ana Judson îşi întrerupse somnul şi îşi deschise ochii ei mari şi negri, pentru a privi faţa bărbatului ei.

.} ub lumina lunii tropicale, care aşternea dungă de argint pe apa întunecată a râului Irawadi, un ofiţer englez rănit, veghea în singurătate. Fusese atacat pe neaşteptate de către barcagiul birman care îi conducea luntrea, despuiat de tot ce avea, rănit greu şi lăsat în voia soartei pe ţărmul pustiu al râului. Ore lungi şi pline de nelinişte trecură, aşteptând trecerea unei corăbii cu oameni mai prietenoşi în susul sau în josul râului.
Cam pe când lumina lunii se amesteca cu aceea a zilei, văzu venind dinspre Ava o corabie mai mare urmată de o jumătate de duzină de alte corăbioare de aur. Omul rănit scoase un strigăt de durere, care fii îndată auzit de flotilă. Fu trimisă o barcă spre locul de unde venise strigătul, îl luară şi îl duseră ca în poveşti pe o corabie frumoasă, unde fu primit mai frumos decât în basme. Dorul de casă să-i fi atins puţin nervii, făcându-1 să viseze, sau faţa unei femei din aceeaşi rasă cu el, prima femeie albă pe care o vedea după un an şi ceva de exil în armata din Birmania, pe care o privea acum, era realitate pură? Ea stătea pe punte, rezemată de braţul unui bărbat cu privire de şcolar, desigur bărbatul ei. Cu frumuseţea ei feerică, ea însăşi părea aproape ireală, când vocea ei dulce îi atinse urechea, *„ca un imn al tinereţii de acasă".* Rănile îi fură legate şi capul bandajat de o mână care cunoştea bine arta mângâierii şi a atingerilor dulci.

9 - Ana din Ava

Două zile, atât cât ţinu drumul cu corăbiile care mergeau încet pe râu în jos spre armata engleză, ei vorbiră împreună ca nişte prieteni vechi. în timpul zilelor calde şi a nopţilor reci sub lumina lunii, ei stăteau pe puntea corăbiei, povestin-du-şi experienţele, noutăţi, necazuri şi bucurii pe care au fost nevoiţi să le întâmpine în ţara păgână a exilului lor. Doamna Judson, pentru că ea era, stătea într-un şezlong mare, în care figura ei subţirică şi grandioasă, părea un spirit care abia atinge această lume materială. La picioarele ei era aşezată mica Măria, un copilaş slăbuţ, asupra căruia se îndrepta toată iubirea adâncă a mamei. Alături de ea stătea soţul, care îi urmărea cu drag mimica graţioasă a feţei ei, în timp ce vorbea. Locotenentul englez, om de acţiune cum era, asculta totuşi fermecat vorbele ei pline de vrajă, care devenise cât se poate de elocventă în timpul ultimilor 2 ani de experienţe tragice, şi din care ieşea în evidenţă tăria ei de spirit şi inteligenţa adâncă.
Veni în sfârşit şi timpul când ofiţerul englez trebui să se despartă de cei doi soţi care au intrat în viaţa lui aşa de pe neaşteptate, dar aşa de adânc. Pe când se uita ultima dată la faţa domnului Judson, care dădea informaţii în birma-nă noului barcagiu, în ochi îi izvorâră lacrimi, fiindcă prin-tr-un simţ profetic, locotenentul englez presimţi că un spirit aşa de delicat nu va putea rămâne mult timp în lumea umană.
Pentru domnul şi doamna Judson, drumul în jos pe Irawadi în luna martie 1826, a fost ca o călătorie spre împărăţia Cerurilor. Mulţi ani după consumarea acestor evenimente, Adoniram Judson se afla într-un grup de bărbaţi care discutau o chestiune interesantă. Care a fost plăcerea cea mai mare pe care a simţit-o un muritor, de la începutul lumii până în zilele lor? Unii spuneau un lucru, alţii altul, încercând să dovedească ceea ce au simţit oamenii de diferite vârste ca fiind plăcerea lor supremă. Domnul Judson îi întrerupse deodată, zicând: *„Bah, aceşti oameni*

n-au ştiut aprecia lucrurile după adevărata lor valoare. Eu ştiu o plăcere mult mai înaltă decât toate cele spuse până acum. Ce-aţi spune despre plăcerea de a călători în josul râului Irawadi, într-o seară răcoroasă şi scăldată în lumina lunii, cu soţia alături şi cu fetiţa în braţe, - liberi, toţi liberi? Dar nici unul dintre voi nu poate înţelege ce înseamnă aceasta; pentru aşa ceva e nevoie de o aşteptare de 21 de luni, şi eu niciodată nu voi regreta acele 21 de luni de mizerie, atunci când îmi amintesc clipa aceea delicioasă când, în sfârşit, m-am văzut liber. Cred că în momentul acela am înţeles mai bine ca oricând ce va însemna împărăţia Cerurilor cu libertatea sa eternă pentru cei credincioşi".
în timpul războiului, nimeni, nici străini, nici birmani, nu putea decât cu greu să părăsească Ava.
în credinţa lor copilărească, au tot amânat încheierea păcii, crezând că până la sfârşit trebuie să intervină ceva neaşteptat, iar englezii vor pleca de unde au venit. Dar armata străină, în loc să se îndepărteze, se apropia tot mai mult de capitala imperiului, iar consternarea începu să cuprindă tot mai multe persoane. Fură trimişi doi străini, dr. Price şi un ofiţer englez pe câmpul de luptă pentru a interveni în favoarea păcii, în timp ce locuitorii cuprinşi de panică construiau fortificaţii cu toată energia. Casa de pe ţărmul râului în care locuise familia Judson, fu dărâmată, terenul nivelat şi pregătit pentru aşezarea unui tun.
Ambasada se întoarse şi anunţă rezultatul tratativelor avute cu sir Archibald Campbell, comandantul suprem al armatei engleze. Autorităţiile guvernamentale birmane trebuiau să achite suma de 10 000 000 de rupii şi să elibereze îndată pe toţi prizonierii străini. Familia Judson fu amintită în mod special. Când înpăratul auzi lucrul acesta, exclamă: *„J)ar ei nu sunt englezi; ei sunt supuşii mei şi nu-i voi lăsa să plece".* în decursul ultimelor 3 luni, serviciile domnului Judson îi deveniră aşa de indispensabile, încât a se învoi la plecarea lui, ar fi însemnat să sufere o mare pierdere.
131
Chiar soţii Judson au fost absolut convinşi că nu li se va permite să plece din Ava.
îndată ce termenii de pace au fost anunţaţi la palatul împărătesc, birmanii începură să se codească şi să ocolească răspunsul, acuzând în acelaşi timp pe străini că cer nişte condiţii prea drastice. Din nou începură, cu mai multă ardoare ca înainte, să se înarmeze, gândindu-se în ignoranţa lor cu privire la principiile militare, că, deşi vor plăti banii ceruţi, armata străină tot va continua să înainteze spre Ava. în cele din urmă, sir Archibald Campbell, trimise un ultimatum: dacă suma cerută va fi plătită înainte de a ajunge la Ava, pacea va putea fi încheiată, dacă nu, războiul va fi dus până la sfârşit! Toţi prizonierii străini care doresc să părăsească Ava, vor trebui puşi în libertate, îndată ce pacea va fi încheiată. Câţiva funcţionari superiori birmani, încercară să convingă pe domnul Judson să nu plece: *„Nu trebuie să ne părăsiţi; veţi ajunge un om mare, dacă veţi rămâne la noi".* Drept răspuns, el le spuse că soţia doreşte să plece, iar el trebuie s-o urmeze.
în sfârşit, despăgubirea de război fu plătită, prizonierii eliberaţi din închisoarea din Aungbinle spre tabăra armatei engleze, iar războiul se termină! Pe ţărmul râului, domnul şi doamna Judson îşi luară un călduros rămas bun de la bunul guvernator, prietenul lor în casa căruia au petrecut ultimele două luni şi părăsiră, aşa cum credeau ei, pentru totdeauna *„cetatea de aur"* Ava. Urmă acea călătorie fericită în josul râului Irawadi, prietenia legată cu ofiţerul englez pe care soarta îl scoase în calea lor pentru un timp scurt, şi în cele din urmă, primul contact cu viaţa civilizată -
vederea unui vapor.
Când corabia lor birmană ajunse la ţărm, doi ofiţeri englezi se urcară pe punte ca să le ureze bun venit şi să le ofere ospitalitatea lor. Acolo, doamna Judson petrecu restul zilei, pe când soţul ei merse pe câmpul de luptă, care era la câteva mile în josul râului. Seara, se întoarse cu invitaţia din partea generalului să meargă îndată la reşedinţa lui.
132
Primirea unei dame e întotdeauna un eveniment în viaţa militară, şi ea care a fost proclamată ca eroina din Ava, trebuia să fie de asemenea şi eroina soldaţilor englezi. Fură pregătite onoruri militare neobişnuite, pentru primirea ei în tabără. Ca un semn al atenţiei speciale, sir Archibald Campbell, trimise pe însuşi fiul său ca s-o însoţească de la ţărm. Iar el în persoană aştepta pe ţărm, ca să-şi primească musafira şi s-o conducă într-un cort mult mai comod decât al lui, care avea şi un lucru care amintea de luxul pe câmpul de luptă: o verandă. Din toată curtenia lui oficială, se desprindea o bunăvoinţă de părinte, care n-a fost uitată niciodată de către vizitatori. Ofiţerii din statul major se întreceau unul pe altul în a-şi arăta admiraţia faţă de vizitatoarea lor, al cărei eroism merita respectul lor cel mai adânc. Purtarea lor plină de atenţie, contrasta aşa de mult cu aceea a ofiţerilor birmani, cum contrasta civilizaţia cu sălbăticia.

„îndrăznesc să spun " scria doamna Judson într-o scrisoare trimisă acasă, *„că niciodată şi nimeni de pe pământ n-a fost mai fericit decât noi în timpul celor două săptămâni petrecute în tabăra armatei engleze. Câteva zile în şir mintea mea era sigură de un singur lucru - că suntem în afară de influenţa birmană şi din nou sub protecţia engleză. Simţurile noastre mereu ne dictau întrebări ca aceasta: Ce va trebui să dăm noi Domnului pentru toate binecuvântările pe carele trimite asupra noastră?".*
Un incident, pe jumătate vesel, pe jumătate tragic, se petrecu la câteva zile după sosirea soţilor Judson pe câmpul de luptă. Generalul Campbell se hotărî să dea o cină ambasadei birmane, încercând să facă din ea o ocazie de solemnitate şi fast, care să arate străinilor strălucirea şi demnitatea naţiunii sale. Ca printr-o baghetă magică terenul de luptă a fost transformat într-un loc feeric, plin cu drapele fâlfâietoare, decorat cu roşu şi cu galben, culori care încântă în mod deosebit imaginaţia orientalilor. La ora fixată, invitaţii
133
se adunară, şi pe când muzica militară cânta, ei mergeau în marş spre masă, conduşi de sir Archibald Campbell, care mergea singur. Când procesiunea se apropie de cortul cu verandă, muzica încetă, marşul se opri, şi fiecare musafir, în special birmanii, pentru care totul era noutate, aşteptau partea a doua a spectacolului.
Generalul intră în cort şi numaidecât apăru cu o damă la braţ, pe care o conduse la masă şi o aşeză în dreapta lui. Acesta fu momentul psihologic, în care ambasadorii bir-mani ar fi preferat ca pământul să se deschidă şi să-i înghită, fiindcă dama aceea, onorată mai presus de oricare altul de către cel mai mare om din imperiul birman, în momentul acela, de generalul care avea toată puterea asupra lor, dama aceea ar fi putut obţine condamnarea fiecărui birman de faţă, în special a unuia a cărui conştiinţă nu era curată. Ea era soţia profesorului, pe care o trataseră într-un mod cât se poate de necivilizat şi crud, în ziua nefericirii ei. Judecând după principiile etice birmane, ziua lor de ispăşire sosise, fiindcă desigur - o credeau ei - faptele lor au fost spuse şi pedepsirea lor cerută. *„Jos cu capetele lor"* va fi desigur ordinul militar care va urma. Ce puţin ştiau ei despre doamna Judson şi despre spiritul creştin care o călăuzea în viaţă!
O privire în jurul mesei o făcu să înţeleagă situaţia musafirilor birmani. Un biet bărbat era copleşit de remuşcările cele mai mari, pentru faptele lui rele. Sudoarea îi acoperea toată faţa care se albise şi se descompuse de frică, în timp ce tot corpul îi tremura, ca şi când ar fi fost scuturat de friguri. Greşeala de care se simţea vinovat, ar fi fost suficientă să înspăimânte cu urmările ei chiar şi pe un bătrân mult mai calm şi rece.
într-o zi, doamna Judson parcurse câteva mile plecând de acasă ca să obţină o favoare pentru bărbatul ei care era legat cu 5 lanţuri grele în închisoarea condamnaţilor la moarte şi bolnav de febră tifoidă. Plecase de acasă dis-de-dimineaţă,
134
dar a trebuit să aştepte atât de mult pentru audienţa cerută încât se făcuse târziu când în sfârşit i se permise să-şi prezinte cererea, la care nu primi decât un refuz brutal. Când se pregătea să plece, el îi văzu umbrela de mătase şi i-o luă. în zadar îl rugase ea să înţeleagă primejdia ce o aştepta dacă se încumeta să facă un drum aşa de lung fără să aibă nimic care s-o ocrotească de soarele dogorător de la amiază. Văzând că era hotărât să-i oprească umbrela, îl rugase să-i dea cel puţin o foaie de hârtie, ca să-şi acopere cu ea capul. La auzul acestei cereri, el se mulţumi să scoată un hohot de râs dispreţuitor şi să spună că insolaţia e periculoasă numai pentru persoanele ceva mai "corpolente decât ea, lăsând să se înţeleagă în felul acesta că pe ea o consideră ca pe o umbrelă.
Doamnei Judson îi veni aproape să zâmbească, amitin-du-şi acest incident, îndeosebi privind pe bietul om care îi cerea îndurarea de data aceasta. în birmana ei curată, îi spuse câteva cuvinte de încurajare, asigurându-1 că n-avea de ce se teme. Ofiţerii englezi care începură să înţeleagă situaţia, se uniră cu ea, încercând să-1 înveselească, dar fără mult succes. în tot timpul serbării, fu cuprins de un fel de frică, de care nu se putea scăpa. Aşa de mare e diferenţa între principiile creştine şi cele păgâne!
Timpul despărţirii de armata engleză sosi repede, iar ei trebuiră să se îmbarce, pentru a se întoarce la vechea lor locuinţă la Rangoon. Generalul Campbell aranja pentru călătoria lor o canonieră, care e mult mai cofortabilă decât o corabie birmană şi cu care se întoarseră în oraşul în care, cu 13 ani în urmă, au început viaţa de pionieri în ţara păgână a Birmania. Oare ce s-o fi ales de mica biserică pe care au întemeiat-o ei cu atâta muncă şi greutate? O vor găsi sfărâmată şi împrăştiată, sau stând încă în picioare şi progresând? Au rămas oare cei 18 discipoli creştini credincioşi Dumnezeului lor, deşi au fost nevoiţi să treacă prin atâtea necazuri şi suferinţe? Peste câteva ore vor şti totul, pentru că Pagoda

de aur începu să se zărească, asemenea unui far al Rangonnnii»
135

(După 13 ani de viaţă petrecută în Birmania, domnul şi doamna Judson se simţiră tot atât de singuri şi de străini, când se întoarseră în Rangoon în 1826, ca şi în ziua aceea de iulie, în care au pus pentru prima dată piciorul în ţara oprită. Casa de misiune supravieţuise războiului, dar misiunea a fost stingherită şi împrăştiată. Misionarii abia au scăpat cu viaţă şi s-au refugiat în Calcutta, pentru a aştepta sfârşitul războiului. Creştinii birmani, în număr de 18, erau îngrijoraţi dar numai doi dintre ei au căzut de la credinţa în Dumnezeul ceresc.Patru dintre ei se grăbiră la Rangoon ca să ureze bun venit soţilor Judson, a căror viaţă fusese tot timpul un mister pentru cei din afara Avei. Profund convinşi de învăţătura lui Cristos, ei promiseră profesorilor americani că-i vor urma oriunde vor vrea să meargă pentru a întemeia o nouă staţie de misiune în Birmania.
Când soţii Judson îşi urmau călătoria lor în josul râului de la Ava la Rangoon, duceau cu dânşii un obiect de mare valoare pentru ei. Era un mic sul de hârtie care a fost salvat ca prin minune din închisoarea condamnaţilor la moarte. Pentru ca să împiedice distrugerea lucrului de valoare, doamna Judson a reuşit să-1 strecoare cu multă dibăcie în perna veche, pe care o folosea soţul ei în închisoare. In ziua aceea păcătoasă în care a fost despuiat de toate hainele şi trimis la Aungbinle, un paznic luase perna, îi luase faţa şi o aruncase
136
afară, nebănuind lucrul de preţ care era ascuns într-însa. Câteva ore mai târziu, credinciosul Moung Ing, o descoperi şi motivând că e singurul lucru rămas de la prizonieri, o aduse acasă şi o ascunse. Câteva luni mai târziu, comoara fu scoasă la lumină şi înăuntrul ei fu găsit manuscrisul neterminat al Bibliei tradusă în birmană, la traducerea căreia, domnul Judson întrebuinţase 10 ani de muncă grea. Desigur că numai mâna lui Dumnezeu a putut fi aceea care a salvat paginile acelea preţioase de la distrugere.
Opt ani mai târziu, întreaga Biblie fu tradusă în birmană. S-a spus că pentru poporul birman, Judson cu Biblia lui înseamnă ceea ce a însemnat Luther pentru Germania şi King James pentru Anglia. Din toate situaţiile prin care a trecut în viaţa de misionar, şi, într-o măsură oarecare, chiar prin acele tragice din Ava, domnul Judson s-a ales cu ceva bun, s-a perfecţionat în limba birmană.
Ana şi Adoniram Judson au fost pionierii unei noi civilizaţii într-o ţară păgână, în Birmania, dar lucru ce se întâmplă tuturor pionierilor, bucuria muncii lor a rămas o moştenire generaţiei viitoare. Pe când treceau prin străzile murdare ale Rangoonului, în martie 1826, vălul anilor următori n-a fost încă ridicat pentru ca ei să poată vedea clădirea pe care alţi lucrători o vor ridica pe fundamentul pus de dânşii. Ei erau primii profesori americani veniţi în Birmania, de aceea cu greu şi-ar fi putut închipui viitoarea mare instituţie, cunoscută sub numele de Colegiul Baptist din Rangoon, care era să se clădească pe o stradă pavată din mijlocul oraşului, adăpostind în clasele lui mai mult de 1 000 de studenţi din toate părţile imperiului. Pe când ei aveau doar o tipografie simplă, pentru a-şi tipări pliantele lor, primită din Serampore, cu greu şi-ar fi putut închipui viitoarea tipografie bine echipată şi cunoscută, sub numele de Tipografia Misiunii Baptiste Americane, aşezată pe o stradă centrală având angajaţi 200 de bărbaţi şi femei care
137
se ocupau cu tipărirea Bibliilor, a cărţilor de şcoală şi altor cărţi de literatură, toate scrise în dialectele principale ale limbii birmane. Când mica lor biserică putea număra doar 3 membri băştinaşi, mai ales după ravagiile războiului, cum să-şi poată ei închipui existenţa viitoare a 158 de organizaţii bisericeşti, cu aproape 10 000 de membri, care în secolul al XX-lea se aflau în jurul centrului Rangoon?
Toate aceste realizări care ţineau de domeniul viitorului semnalate, nu numai în Rangoon, ci în toate oraşele principale din Birmania, nu puteau fi văzute de către ochii primilor misionari. Datoria lor era să ***„umble prin credinţă, nu prin vedere"*** şi, într-adevăr, ***„ferice de cei ce n-au văzut şi au crezut".***
Speranţa care inspira lucrul pionierilor, nu era deloc deosebită de Speranţa din pictura lui Watt, care reprezenta o persoană oarbă, aşezată în vârful globului pământesc, şi care scotea o muzică minunată din lira lui cu o singură coardă.
Să rămână în Rangoon până la sfârşitul războiului, părea o alegere imprudentă. Anarhia, foametea şi animalele sălbatice mişunau în voie peste tot. Tigrii se aventurau până în mahalalele oraşului, furând

vite sau făcând victime umane. Ceva mai mult, oraşul era sub controlul englezilor numai pentru un timp scurt, până când termenii păcii erau fixaţi în mod definitiv, după care regimul despotic va domni din nou. Datorită războiului, pentru a trăi între birmani, nu mai era nevoie să depinzi de aprobările autorităţilor guvernamentale birmane, pentru că Marea Britanie a luat de la ei un mare teritoriu pe coasta mării. Deja regiunea era populată îndeajuns de birmani, iar emigrarea de sub regimul despotic era în floare. Undeva, sub guvernarea aceea mai umană, misionarii îşi vor stabili postul lor de misiune. Pe când gândul lor se muncea cu problema unde să-şi stabilească locul de misiune, domnul Judson fu invitat să plece într-un turneu prin acel ţinut, pentru a vedea unde s-ar putea aşeza capitala lui. Chiar în inima junglei, explora-

torii, tovarăşii domnului Judson se opriră şi se hotărâră să aşeze oraşul viitor, din cauza climei ceva mai favorită şi a terenului mai ridicat şi deci mai potrivit pentru postul de comandă. Cu o rugăciune de încheiere, drapelul englez fu înfipt în pământ, iar locul numit Amherst, în onoarea guvernatorului general din India.

în 2 iulie 1826, familia Judson, urmată de cei 4 birmani creştini, părăsiră Rangoonul pentru a merge la Amherst, unde să-şi clădească o casă şi un post de misiune. Chiar înainte de a părăsi Rangoonul, în faţa lor se prezentă o chestiune veche şi inportună, dar care cerea o decizie. Comisionarul civil englez, trebuia să plece la Ava ca trimis special pentru a trata o chestiune comercială cu autorităţiile birmane, iar domnul Judson fu rugat să-1 însoţească, în calitate de ambasador englez. La început el refuză, neavând nici o plăcere să aibă din nou de-a face cu autorităţile birmane şi neîndurându-se să plece de acasă, după o absenţă atât de îndelungată şi de dureroasă. Poate ca o momeală prin care să-1 facă să primească, i se oferi în cele din urmă ocazia fericită căreia niciodată n-a fost în stare să reziste. Dacă va primi această misiune, ei - englezii - vor interveni pentru libertatea religioasă din Birmania. Viziunea întregii ţări deschise pentru Evanghelia lui Cristos, înlătură toate piedicile din faţa acestei călătorii. Doamna Judson se alătură acestei hotărâri din toată inima, în ciuda singurătăţii în care trebuia din nou să rămână, împreună doar cu mica lor Măria.

în căsuţa din Amherst, primită din partea superinten-dentului civil englez, doamna şi domnul Judson se rugară împreună şi îşi luară rămas bun unul de la altul, pentru o despărţire care părea să fie mult mai lungă şi mai primejdioasă decât multe din aventurile din viaţa lor de până atunci. Erau aşa de obişnuiţi cu pericolele mari şi grele, încât o absenţă de 3-4 luni, fiind sănătoşi şi având tot confortul, li se părea un lucru de nimic. în speranţa unei înapoieri grabnice şi a unei vieţi de familie sfinţită de necazurile trecutului, doam-

na Judson petrecu pe soţul ei cu privirea până ce dispăru în liniştea pădurii tropicale şi de acolo în luptele şi nemulţumirile care îl aşteptau în oraşul păgân, Ava.

După ce plecă el, ea se apucă harnică de lucru, lăsând să se întrevadă dorinţa ei serioasă de a stabili un post de misiune în noua Birmanie. în două luni de zile, reuşi să clădească o casă din lemn de bambus şi două şcoli, una pentru băieţi, pe care să-i înveţe Moung Ing, iar alta pentru fete, pe care îşi propusese să le înveţe ea însăşi. în fiecare duminică ţinea un serviciu religios pentru puţinii dar serioşii birmani creştini. *„După toate suferinţele şi greutăţiile îndurate",* îi scria ea soţului, *„nu pot decât să sper că Dumnezeu ne-a rezervat o binecuvântare specială. Să încercăm a ne învrednici de ea şi a o primi prin rugăciune şi prin viaţa noastră plină de sfinţenie".*

Târziu în septembrie, domnul Judson primi în Ava o altă scrisoare plină de încurajare din căsuţa aceea din junglă, care adăpostea familia lui: *„Astăzi m-am mutat în casa cea nouă",* scria doamna Judson, „şi *pentru prima dată, de când am fost despărţiţi în Ava, mă simt la mine acasă. Casa e mare şi încăpătoare, şi dacă ai li aici, m-aş simţi cât se poate de fericită. Băştinaşii sunt foarte primitori, iar lucrurile iau un aspect favorabil. Şcoala lui Moung Ing a început cu 10 elevi, dar sunt speranţe că vor veni în curând şi alţii. Biata şi micuţa Măria e încă tot slăbuţă. Câteodată mi se pare însă că se simte mai bine; apoi din nou este cuprinsă de slăbiciunea ei veche. Când o întreb unde e papă, ea întotdea-una se ridică şi arată înspre mare. Servitorii sunt cât se poate de ascultători şi n-am nici o îngrijorare afară de aceea cu privire la tine şi la Măria. Te rog ai grijă de tine însuţi, în special în legătură cu groaznica febră din Ava. Dumnezeu să te păzească şi să te ajute să te întorci înapoi la casa ta veche şi nouă: aceasta este rugăciunea soţiei tale iubitoare, Ana".*

Mesajul acesta mângâietor nu-i dădu domnului Judson nici o presimţire a realităţii crude şi solemne care avea să

140
se întâmple abia peste câteva săptămâni. Nici o voce interioară nu-i spunea, în timpul lungii lui absenţe de acasă, că departe pe ţărmul mării, în oraşul de pe graniţă, în Amherst, soţia care îi fusese toată viaţa atât de devotată, avea nevoie de ajutorul lui, cum nu avusese niciodată înainte. De unde să ştie el că bucata de hârtie pe care o ţinea în mână era ultima scrisoare pe care o va primi de la Ana, de la scumpa lui Ana?
îndatoririle zilnice, plictisitoare şi activitatea pe care o desfăşura în împrejurimile Avei îi cerea o mare concentrare a minţii şi sentimentelor. Amintiri prea triste pentru a le dori, dar prea vii pentru a putea scăpa de ele, îi torturau simţurile. Din nou fu descurajat de stupiditatea autorităţilor guvernamentale birmane şi din nou, vai, fu întâmpinat de refuzul regelui cu privire la libertatea religioasă pentru supuşii săi. Ce blestem îngrozitor a fost oare aruncat asupra numelui de Ava, de conţine atâtea cruzimi şi nedreptăţi? Piedica aceasta i se părea de neînlăturat niciodată. Pe când îşi punea întrebarea aceasta apăsătoare, primi o scrisoare cu margini negre. La vederea plicului, în zăpăceala lui, crezu că mica şi slăbuţa lor Măria murise. Cu lacrimi de mulţumire în ochi că mama scăpase, el se duse în odaie, rupse pecetea şi citi prima frază din scrisoarea adresată de un ofiţer englez din Amherst:
„Scumpe domn: — Unuia care a suferit aşa de multe încercări şi care le-a îndurat cu atâta curaj, nu e nevoie să-i faci o introducere lungă atunci când vrei să-i spui un necaz, o nefericire. Ar fi de asemenea o cruzime să vă torturez cu fraze goale. De aceea vreau să rezum tot ce am de spus, în câteva cuvinte: Doamna Judson nu mai este....". Cu multe întreruperi, el parcurse toată scrisoarea aceea înspăimântătoare, ale cărei fraze erau parcă scrise cu foc şi îi ardeau inima. Pe la începutul lunii octombrie, ea se îmbolnăvise de febră tifoidă, aşa de tare, încât avu înda-
141
tă presimţirea că n-o va putea suporta până la sfârşit. La patul ei stătuse tot timpul un bun medic englez, şi prin bunăvoinţa superintendentului civil, i se procurase pentru fetiţă o doică europeană, de la regimentul 45. S-a făcut tot ce le-a stat în putinţă s-o salveze, dar totul a fost zadarnic. Timp de două săptămâni febra a crescut şi a scăzut, până ce, în cele din urmă, puterile au părăsit-o. în 6 octombrie, spre seară, sufletul ei a zburat la Dumnezeu. *„Am înmormântat-o",* spunea scrisoarea, *„aproape de colţul pe care 1-a stăpânit ea pentru prima dată. Am făcut un gard mic şi rudimentar în jurul mormântului, pentru a-1 păzi de vreo pângărire răuvoitoare. Mica d-voastră Măria se simte mult mai bine. Doamna Wade şi-a asumat sarcina îngrijirii sale şi cred că-şi va prelungi de bună voie această însărcinare".*
Câteva săptămâni mai târziu, un om cu inima sfâşiată de durere, stătea în casa pustie şi tristă din Amherst şi scria mamei soţiei sale la Bradford. Aceasta este povestea vieţii ei din ultimele zile, aşa cum o descrie pana lui:
„Amherst, 4 febr. 1827.
„în deznădejdea pricinuită de coasa morţii, îmi iau peniţa încă o dată ca să scriu mamei iubitei mele Ana. Stau în casa zidită de ea, în camera în care şi-a dat ultima suflare şi la fereastra de unde văd copacul hopia, *care e aşezat la marginea mormântului ei, şi micul şi rudimentarul gard pe care i l-au făcut, ca să-i apere mormântul de pângăririle răuvoitoare!*
„Domnul şi doamna Wade stau la noi în casă. Ei au sosit aici cu o lună înainte de moartea Anei; iar doamna Wade s-a îngrijit tot timpul de mica şi orfana mea Măria. Până la Rangoon n-am ştiut nimic despre soarta copilului. Abia după ce am ajuns aici, în 24 ale lunii, am aflat că era încă în viaţă. Domnul Wade m-a condus spre locul unde era zidită casa, şi pe
142

când treceam, creştinii băştinaşi ieşeau în calea mea plângând. în sfârşit, am sosit în faţa casei, şi tară să vreau am aşteptat parcă să-mi iasă înainte iubita mea, ca de obicei, Dar nu, în întâmpinare mi-a ieşit doar doamna Wade în braţe cu un biet copilaş slăbuţ, care nu-şi recunoştea tatăl care plângea, şi din mintea copilăroasă a căruia fugise de mult imaginea mamei care îşi iubea fetiţa aşa de mult.
„A plecat de la mine ţipând, şi eu, simţind nevoia unui refugiu, 'm-am îndreptat spre mormânt. Dar cine poate alia mângâiere acolo? M-am dus apoi în casa în care am lăsat-o la plecare, am privit colţişorul în care ne-am rugat ultima dată împreună şi unde am schimbat ultimul nostru sărut de despărţire.

„Se pare că în ultimele zile era tot mai puţin conştientă de sine şi vorbea foarte puţin. Câteodată spunea cam aşa: „Profesorul nu mai vine; şi noi misionari iarăşi nu mai vin; trebuie să mor singură şi să-mi pregătesc copilaşul drag; dacă asta e voia lui Dumnezeu, facă-se voia Lui: nu mi-e frică de moarte, dar mi-e teamă că nu voi putea îndura atâta suferinţă. Spune profesorului că boala a fost aşa de violentă, încât nu i-am putut scrie; spune-i cum am suferit şi cum am murit; spune-i tot ceea ce vezi; şi ai grijă de toate lucrurile din casă, până la întoarcerea lui". Când n-a mai fost în stare să distingă ceva, încă a mai chemat pe doică să-i aducă fetiţa, rugând-o să aibă grijă de ea, până la întoarcerea tatălui. Ultima zi, sau două, a stat aproape fără să se mişte sau să simtă ceva, cu capul plecat pe braţ şi cu ochii închişi; şi la ora 8 seara, cu o exclamare de durere în limba birmană, ea încetă din viaţă.
„Doctorul crede că sfârşitul fatal nu se atribuie climei de aici, ci constituţiei ei slabe, datorită îndelungatelor suferinţe pe care a trebuit să le îndure în Ava.
143

O, cu câtă blândeţe, răbdare şi tărie creştină a îndurat ea toate suferinţele! Aşa spun toţi câţi au văzut-o. Şi aş putea să dovedesc eu că ar fi fost altfel? Aş putea în felul acesta să-i despoi cununa, ca un nelegiuit, de un singur mărgăritar măcar? Multe a trebuit să vadă ea şi să îndure de la lumea aceasta rea, şi ce minunat ştia ea să înseneineze şi să înveselească pe cei din jurul ei! E drept, că a fost răpită dintr-un cerc pentru care avea calităţi deosebite: o dispoziţie naturală, o putere atrăgătoare şi un zel plin de devotament; e drept că a fost smulsă din inima sângerândă a bărbatului ei şi de lângă copilaşul ei iubit, dar nesfârşita înţelepciune şi Dragoste au controlat, ca întotdeauna, şi această hotărâre crâncenă. Credinţa spune că e bine aşa. iar spusele credinţei eterne se vor dovedi odată".
în primăvara acelui nefericit An Nou, mica Măria, în vârstă de 2 ani şi 3 luni, fu înmormântată alături de mama ei, sub braţele ocrotitoare ale copacului *hopia,* care le umbrea mormintele, cu numele lui de speranţă. Speranţa, câteodată strălucitoare de lumină, altădată mai întunecată şi acoperită de suferinţă, dar mereu existentă, speranţa a fost aceea care a inspirat viaţa Anei Hasseltine Judson, de la începutul ei în valea râului Merrimac din Noua Anglie, până la sfârşitul ei în satul din jungla Birmaniei. Dar şi mai adâncă decât speranţa, mai adâncă şi decât credinţa, în inima ei era ascunsă taina care i-a transformat întreaga ei viaţă: *„Acela, pe care nevăzându-L, îl iubesc".*

144